

JAN KŘESADLO

ZUZANA A DVA STARCI

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Zuzana a dva starci
Pouštní poutníci

(Poloautomatický román)

Jan Křesadlo

Znění tohoto textu vychází z díla [Zuzana a dva starci](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Ivo Železný v Praze v roce 1992, a z autorského rukopisu a strojopisu.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Jan Křesadlo: Zuzana a dva starci), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 22. 11. 2024.

OBSAH

1.....	12
2	20
3	29
4	39
5	48
6	56
7.....	66
8	72
9	76
10.....	85
11.....	93
12.....	100
13.....	112
14.....	120
15.....	132
16.....	140
17.....	153

Adam: ZUZANNA gešfte přicházy/ goř jako slunce vycházy/
 Angel: ač, přiljř byla geřt pekř/ od- tud y přiljř nepek-řa/

Chord symbols: #6, 43, 6, 43

geřj tuř jako Ruřic-řa/ ga- řo Li-li-um Duřřyřka
 řyřřřřřřřřřřřř řorli- wař/ po- řor řřř-řřřřřř řorliwař-

Chord symbols: 43, 6 #6, 6 7 43

Adam Michna z Ottraovic:
 Lantřa řřřřřřř

„I vot, naši politruki, naši krasnyje popi, oni nam tak govorili, čto Zapad degenerirovan. A my smjalis: Ech, dubovaja propaganda! I teper my sjuda prijd'om i smotrim: I naverno! Degenerirovannyj!“

Útržek hovoru v kavárně

Řeč se mluví, voda teče, člověk se rodí, vyrůstá, žije déle či kratěji, ale vždy po nevýznamně nepatrný časový úsek, nakonec umírá a mizí. Nějaký čas ještě trvá jeho stopa v časoprostoru a v myslích jiných tvorů, pak i ona bledne a zaniká. Tak jsou všechny děje, události a osudy irelevantní, tak jest navýsost nevýznamný i akt zaznamenávání těchto o sobě již nedůležitých událostí a osudů. Kromě toho jsem přesně tutéž úvahu už někde četl, byť poněkud jinak formulovanou, takže jde vlastně o plagiát, kdyby totiž sdělování zcela evidentních fakt plagiát mohlo tvořit: Neboť pravíme-li například, že dvakrát dvě jsou čtyři, zdaliž tím kohokoliv plagu-jeme? Ale z této melancholické nálady se rodí příběh, který jsem původně psát ani nechtěl a o kterém toho času přesně nevím, kam mě zavede, takže se do něj pouštím s jistou zvědavostí a pocitem dobrodružství: Neboť, jak dosvědčuje např. též Graham Greene, a to v knize *The End of the Affair*, každý spisovatel má v sobě jakéhosi autoautora, podobně jako v moderních letadlech je autopilot – automat, který řídí let, zatímco lidský pilot odpočívá. Tento autoautor dělá vlastně většinu práce: dotváří děje, zatímco viditelný či vnější autor spí nebo dělá zcela jiné věci, oživuje postavy příběhů jako magický loutkář a vůbec je činnosti zjevného, vnějšího autora různě nápomocen. Vnější či zjevný autor vlastně nedělá nic jiného, než že činnost autoautora jaksi cenzuruje a reguluje, neboť autoautor nežije ve světě a neví, co se právě nosí a co se smí a nesmí. Plete-li se však vnější autor do činnosti autoautora přes-příliš, kazí mu to, a výsledek je pak nepovedený. Obecně zde platí, že autor má dát na svého autoautora víc než na kritiky, světskou slávu, egyptské hrnce a zkrátka ten celý představový komplex

kolem úspěšného spisovatele. Může se dokonce stát, že autoautor jde do stávky, což je pak katastrofální. Stává se to zejména tehdy, když vnější spisovatel nutí autoautora, aby psal o věcech, které mu nesedí, se kterými nemá vnitřní zkušenost, jako například má-li psát pro kalifornského farmáře historický román ze středověku, aniž by však měl předtím možnost nastrádat důkladně, podstatně a vydatně pravou a nefalšovanou gotickou plíseň. Tento fenomén nastává pak zákonitě tehdy, jde-li o věci, se kterými autoautor zkušenost ani mít nemůže, protože žádným způsobem, kromě na papíře, neexistují. Jde o věci jako například životopisy mladých hrdinů, buď katolických, nebo komunistických, nebo vůbec nějakých. Tyto nestvůrky autoautor vždy odmítá líčit a výsledkem je pak pouhý papír a sádra.

Je sice možné, že někteří spisovatelé těchto věcí nemají a nikdy neměli svého autoautora, ale zkušenost ze zemí svobody, míru, pokroku a spravedlnosti v čele se Sovětským svazem (naštěstí již historická) ukazuje, že je možno nevhodnými požadavky umlčet i výborné a zaručeně existující autoautory. Autoautor se dále odmlčuje i tehdy, postihla-li vnějšího autora nějaká skutečně velká duševní bolest. Menší nepříjemnosti, jako například tzv. muka lásky, pokud zůstávají na sladkobolné úrovni, autoautora naopak povzbuzují, ale přijde-li nějaký subjektivně opravdu veliký průšvih, veliká nespravedlnost, hluboké zklamání a podobně, autoautor často zděšeně a zraněně umlká a vnější spisovatel je ke všemu sám ještě i v tomto ohledu. Záleží zde právě na tom, jak si co kdo bere:

Dle tradice napsal Miguel Cervantes první díl *Dona Quijota* ve vězení ve vsi Argamasilla de Alba, protože byl na různé nepříjemné osudy zvyklý a nějaká basička ho nemohla příliš rozházet. Nepříjemnost vězení, subjektivně jen mírná, jeho autoautora naopak

povzbudila, takže po spoustě průměrných dramát a nejapném pastýřském románu napsal nesmrtelné veledílo, které dodnes každý chválí, ačkoliv už ho skoro nikdo nedokáže pro nudu dočíst do konce.

Naopak někdy stačí objektivně málo, aby se citlivý básník duševně sesypal, což má pak za následek hlavně odmlčení jeho vnitřního autoautora.

To vědí intuitivně různé kritické hyeny, které se, většinou z vlastního literárního mindráku, specializují na takzvané ubíjení talentů. Nejprve si vyberou vhodný objekt: Autora, který má pro ně tak urážlivý talent, čím větší, tím lepší, ale který nemá z toho či onoho důvodu dost mocnou podporu, aby jeho jebání bylo pro kritika nepraktické, či dokonce nebezpečné. Buď že je to autor příliš nekonformní, takže nemůže počítat s masovou podporou čtenářstva, nebo aspoň nepatří k žádné skupině, církvi, ideologii nebo vůbec klice, nebo nejlépe, v totalitních režimech, nemá schválení či podporu oficiálních míst, takže se nemůže ani dobře od plic bránit.

Do tohoto objektu začne hyena řezat tak dlouho, až se jí, dříve či později, podaří autora otrávit natolik, že v něm umlkne jeho autoautor. Poté je vyhráno! Osaměvší spisovatel buď moudře umlkne sám, nebo se naopak snaží sobě i světu křečovitě dokazovat, že má talent a právo na literární existenci. Jenže talent má a produkuje právě záhadný autoautor, a ten byl omráčen opakovanými duševními traumaty. Osaměvší vnější spisovatel pak píše pořád hůř a hůř a hyena se svíjí ve slastných křečích opakovaných sadistických orgasmů. Obvykle pak hyne i vnější autor. Uchlastáním, sebevraždou, zhroucením do psychózy. A hyena si spokojeně udělá čárku, neboť si připadá jako David pokonavší Goliáše. Dějiny české literární generace, která nastupovala v létech čtyřicátých

a padesátých, překypují poučnými příklady, a to hlavně co se týče básníků. A ty by neměly upadnout v zapomnění, ani když si hyena v emigraci změní jméno a pokračuje dál vyzkoušeným stereotypním způsobem. Na někoho to ovšem nepůsobí. Kam se na nás, bolševici!

Stává se však naopak, že autoautor vykazuje zvýšenou činnost a stupeň autonomie.

Například co píšu tyto řádky, ačkoliv mám látku asi na pět jiných knih, nutí mě můj autoautor, abych psal, či ho nechal psát, právě tento nejapně fantastický příběh. Chci mu tedy dát volnou ruku a vyzkoumat, co víceméně sám dokáže. Ačkoliv zřejmě nemůže psát úplně sám, jsem rozhodnut omezit svou regulační činnost na úplné minimum a se zájmem pozorovat, co z toho vyleze. Zkusil jsem to už jednou, totiž při Bohémii ve *Fuze trium*, a to se mu tehdy, zdá se, dost povedlo. Chci nyní zjistit, zda to nebylo náhodou. Tato metoda tvorby má dále, jak jsem již poznamenal na začátku, určitou výhodu i v tom, že je pro vnějšího autora zajímavější, neboť ten nemusí nic plánovat a trápit se s vymýšlením kostry atd., a naopak je psaní pro něj mnohem zajímavější, neboť neví, kam ho děj zavede.

Tolik bylo třeba říci úvodem.

1

Pouští se nudně a neutěšeně táhla jako literární snobovina, kterou každý chválí a kupuje, ale nikdo nedokáže ani přečíst, ani se k této neschopnosti přiznat.

Zdálo se být jaksi po poledni. Dorůstající půlměsíc, který se již vyhoupl na východní obloze, byl však o poznání větší, než jak jsme zvyklí ho vídat na Zemi. To bylo tím, že náš děj se bude odehrávat zase na planetě Geomima. Je to proto, že popisované okolnosti na Zemi možná nikde nejsou, a když jsou, asi se liší v podrobnostech, protože s příslušnými prostředími nemáme přímou zkušenost. A tak je planeta Geomima vhodným záchranným balónem.

Napříč pustinou, porostlou tu a tam suchomilnou vegetací, se táhla poměrně slušně udržovaná silnice. Na obzoru bylo vidět homolovité kopce, hrající zvláštním způsobem do fialova, protože byly z načervenalé horniny a dálka je barvila do modra. Kdybychom byli na zeměkouli, mohlo by to být někde v Americe nebo snad i v Austrálii.

Po silnici poněkud dýchavičně putovalo obstarožní auto se sklopnou střechou, nepozemského typu a značky.

„Sakra,“ řekl pasažér, „tímhle tempem tam nebudeme ani za tejdén, nemůžeš na to víc šlápnout?“

„Podívej,“ řekl řidič poněkud netýkavě, „tohle je stará paní, že ano. Sice ještě slouží, ale kdybych ji moc hnal, kdoví, co by se nám mohlo porouchat. Než by nás tady někdo našel, mohlo by to být pro nás už pozdě. Mají tady sice projíždět policejní patroly, ale slyšel jsem, že si službu zjednodušují, jak mohou – to je právě rub toho zařízení, že na tento úsek se dávají policisté vlastně z trestu – ne, nechci nic riskovat, však tam dojedeme.“

„No, jen aby,“ řekl zase pasažér. „Jestli je ta tvoje kraksna ale tak nespolehlivá, tak by se nám mohla posrat, i když ji nepoženem. Já nevím, že seš tak nevopatrnej a já tak lehkověrnej – ale co – kdo strachy umírá, prdama mu vodzvoněj – pojedeme teda vopatrně a za slabej tejdenek tam musíme bejt. Je to tam prej hezký – ty užs tam byl?“

„No byl, ale jenom na skok. Teď s tou konferencí budeme mít možnost se trochu zdržet – mě právě by zajímala hlavně ta poezie toho otce Cabala – všichni to chválej, hlavně ten Iotakurt, tak co to je jako zač.“

„Co je to zač?“ řekl posměšně pasažér. „No blbost jako všechno nebo skoro všechno. Podívej, to je všechno hlavně jenom otázka propagandy. Jakmile se podaří vytvořit dost obecný povědomí, že něco je báječný nebo někdo je báječnej, nebo navopak, že něco je nemožný a tak, tak už si pak nikdo netroufá říkat, že to tak není, a všichni si na to potom tak jako hrajou – i když všem dohromady a každému zvlášť se to vlastně nezdá, že by to tak bylo, ale nikdo si to netroufá říct naplno, co naplno? – vůbec ne! Tak to máš se současným uměním, ale je to tak skoro se vším. – Jsou taky třeba všelijaký tradiční monumenty literatury, který byly slavný a populární někdy před třema nebo čtyřma sty léty, nebo některý i pozdějc – možná že už v tý svý době taky trochu uměle – třeba že se tomu smál tehdy nákej král nebo něco – to už se teď právě ani nikdy nezjistí – a teď se to furt vopakuje dokola a dokola, jaký že je to báječný a geniální – ale vono to ve skutečnosti vůbec není báječný, ale velká votrava, která nám právě dneska už vůbec nic neříká. Jenže, kdo by se k tomu přiznal, tak je hned nekultivovanej a nevzdělanej a kdesi cosi – já myslím, že v tom panuje hlavně náhoda jako ve všem. Jako třeba ten,“ zde pasažér jmenoval známé dílo geomimální kultury.

Dlouho pak jeli mlčky.

„Je tam geniální sociální kritika, která odzvonila středověku,“ pravil nakonec řidič.

„Geniální sociální kritika!“ zachechtal se pasažér. „Já se bodnu! To se ví, když si tam dělá všeobecnou srandu, tak taky z tehdejších sociálních institucí, lidská společnost se přece z jinýho neskládá, ale aby to mělo nákej záměrnej ideologickej náboj, to já pochybuju, to já tvrdím, tam vzniká naprosto sekundárně – jaksi mimoděk. A to, že to vodzvonilo středověku? Komu to chtěj vykládat, mladý pane? Jakýpak vodzvonilo, když středověk nebo tedy to, co se pokládá za typický pro středověk, máme dodneška – obskurantismus, nespravedlnost, mučení, bláznivej fanatismus – akorát že je větší technickej pokrok – což je ale možná právě vada, protože se ty negativní rysy můžou lepší uplatnit než tenkrát – vodzvonilo středověku!!! Já nevím, Syko, že ty nemáš za mák vlastního názoru – furt papouškuješ, co říká každej – vždyt se kolem sebe rozhlídni – uvidíš středověku plnou prdel – sice tady ve Federaci snad trochu míň – ale maj ho taky dost. Protože to ani není středověk – ale obecná lidská blbost, která se vod toho středověku právě vůbec nezměnila.“

Chvíli jeli mlčky. Pak spustil zase hovorný a cynický pasažér:

„To je, jako když můj brácha dělal přijímací pohovor do semináře – von chtěl bejt knězem jako ten Cabal, ale pak ho to přešlo – a tam se ho ptali, jestli věří na tu teorii, že člověk povstal z vopice – to tenkrát, za našich mladejch let, kněží eště nesměli, víš?

No a von povídá, že na ni nevěří. A voni se ho ptali, aby jim vysvětlil proč. Čekali náký takový ty blbosti, kterejma se to kdysi snažili pavědecky zatlouct – jako že lidský embryo má delší palec nebo co – a tak. Ale brácha povídá, že člověk se z vopice nevyvinul proto, protože je sám vopice eště dodnes – nevyvinul se z ní, protože u něj žádněj vývoj v tomto směru eště nenastal, jak nad slunce

jasněji vyplývá z dějin člověčenstva. No – tak bylo zle a brácha šel potom na strojařinu – a s tím středověkem, to je taky to samý – žádnýmu středověku ty volové nevodzvonili, protože středověk, teda tmářství, panuje taky až dodnes – tak to je, milej Syko.“

Ale řidič se už začínal svým tichým introvertním způsobem vařit.

„Ty jsi strašný demagog, Hortuláne,“ řekl nakonec nakvašeně. Jako mnoho lidí mluvil i Syka, když se rozčilil, spisovně, aby si tak dodal větší váhy a ušlechtilosti, a tím převahy. „Pleteš páte přes deváté, až by ti člověk skoro věřil. Jenže já tě znám a vím, že si libuješ v paradoxech, tak tě neberu vážně, ale zlobí mě to přece jenom – a vůbec – nemluv na mě, ať se nevybouráme – nemluvte za jízdy s řidičem...“

„No já nevím, co je na tom za problém, když tady široko daleko nikdo nejde ani nejede a silnice je tu široká jako mlat – ale jak tedy myslíš – a to teda na tebe nemám mluvit už vůbec, dokavád pojedem? To bude ten tejden teda dost votrava.“

Řidič nevěděl, co odpovědět, a jen se jaksi přihloupel a rozpačtě ironicky usmíval.

Pasažér zmlkl a jen se díval. Přes svou značnou užvaněnost nebyl ještě tak hypomanický, aby se nedokázal soustředit a umlknout, když bylo třeba nebo když chtěl.

Poušť zvolna ubíhala a slunce se do ní opíralo. Celkově vypadala neutěšeně, mrtvě a jaksi výhrůžně.

Nic se nepohnulo, jen vzduch nad silnicí se chvěl horkem a rozmazával obrysy balvanů, keřů a vzdálených hor. V dálce na obloze viděl Hortulán tečku jakéhosi dravce, snad supy, jak pomalounku krouží. Před delší dobou jim přes silnici přeběhla zemní kukačka na způsob té, jakou lze najít v podobném prostředí v pozemské Americe, jinak se poušť zdála zcela bez života.

Nastalo horké, poněkud úzkostné ticho, jen motor hučel a roze-
hřátá umělá hmota sedadel podivně páchla. Silnice ubíhala vpřed,
jakoby do nekonečna. Bylo možno si představit, že jsou mrtvi a že
takto pojedou pořád a pořád, v bezútěšné, prázdné a hluché Post-
mortálii.

„A víš, kde to tam vlastně je?“ otázal se nakonec Hortulán.

„Co? Konference? No pochopitelně! Mám to v materiálech i s plán-
kem...“

„Ne, to já nemyslím – já myslím tamto – tu – instituci...“

Syka za volantem výrazně zrudl. „Né,“ šeptl, „já vím, jenom že –
že to tam existuje a že na rozdíl od jiných států jsou cestující naopak
vyzýváni a – a – mentálně podporováni – aby – ji navštívili –, takže
já usuzuju, že tam snad budou nějaká diskrétní oznámení...“ Syka
se jaksi zmátl a umlkl.

„No, když nebudou, tak já ti to zjistím,“ hlaholil bodře Hortulán,
„já bych ti to bejval vobstaral i tam u nás, ale když říkáš, že se bojíš
nákazy – no tak tam to je právě pod kontrolou, že jó, tam se bát
nemusíš...“

Syka se díval upřeně před sebe a jen rozpačitě mrkal.

Hortulán se na něj podíval a náhle se hlasitě zasmál, jako když
se sypou brambory z pytle. Syka na něj plaše a jaksi raněně pohlédl,
ale hned se zase vrátil k pozorování cesty.

„No nic,“ řekl Hortulán, „já jsem si jenom vzpomněl, že jsem
kdysi čet takovou blbou knihu – vlastně to byly jako tři romány
v jednom – no to už je sám vo sobě pitvornej nápad, ne? – a v tom
jednom románu bylo, jak takovej trpaslík – strašně mrňavej – ten
trpaslík byl záměrně zakrnělej, aby moh hrát na takovou troubu,
že se do ní foukalo z vnitřku, tak aby se do ní vešel, víš – tak ho tam
v dětství ten vynálezce tý trumpety jako ňák záměrně zmrňavěl, že
vůbec nerost, jak, to tam nebylo – tak tam bylo, jak toho trpaslíka

jeho spolubydlící nes v takovém futrále vod hudebního nástroje, nějakýho jinýho – víš – do toho – jako k holkám – von byl malinkej, ale ptáka měl normálního – to tam bylo výslovně napsaný – von si tam potom jednu tu dorotu namluvil jako nafurt, víš, jak to tak někdy bejvá, a utekli spolu a měli pak takový varietní číslo, že von jí dělal jako břichomluveckýho panáčka – no to sem nepatří – ale, povídám, já si teď s tebou, Syko, taky tak připadám jako ten spolubydlící toho trpaslíka – je to vlastně určitým způsobem analogická situace nebo zdroj inspirace – tak mi to tak jako přišlo směšný.“ Syka zrudl a vypadal vztekle, a proto Hortulán rychle pokračoval:

„Víš, ne ta věc sama, aby sis nemyslel – to je lidský a dělej to všický – tak, nebo onak –, ale ta blbá kniha s tím trpaslíkem v tom takovým jako bombardónu – blbým.“

Syka, který se už chtěl urazit, že ho Hortulán srovnává s trpaslíkem, se jeho vysvětlením uklidnil, a tudíž nevybuchl. Nicméně neshledával historku s trpaslíkem ve futrále zřejmě nijak zábavnou nebo směšnou a tvářil se koženě.

„A,“ vyzvídal Hortulán dále, sníživ hlas, jak se domníval, do diskrétního tónu, „a ty, Syko, tys to fakt nikdy nedělal?“

Syka opět zrudl, zavrtěl hlavou a zamumlal: „Ne, nedělal, už jsem ti přece řek.“

„Ale to mi snad nepřipadá ani možný,“ divil se Hortulán. „Vždyť přece – vždyť jsi snad ještě starší než já – v našem věku ovšem už to je stejně irelevantní – pár let sem tam – ale jak je to možný? Celej život?“

„No, to já právě taky nevím,“ řekl Syka s podrážděným úsměškem a trhl rameny. „Prostě jsem snad nikdy neměl příležitost nebo jsem si netroufal, nebo něco...“

„Ale to není, že bys to zkoušel, a nemoh?“ staral se Hortulán. „Já jsem slyšel, že takoví lidi taky jsou, některý prej celej život už vod

mládí - já jsem znal jednoho plukovníka, ten se mi jednou přiznal, že to tak má...“

„Ale ne,“ řekl Syka kupodivu méně podrážděně, „já jsem se prostě tak daleko nikdy nedostal, ale co jsem se dostal, tak by to býval nebyl problém - zřejmě. Ani teď eště, jak už jsem dědek - ne, Hortuláne, tím to není.“

„No tak ale čím tedy?“ ptal se Hortulán zúčastněně. „Vždyť přece, to bych se divil, že by tě ženský nechaly na pokoji.“

Syka zrudl a mlčel, pak přece jen promluvil:

„Víš, když já se strašně stydím - to se kolikrát stalo, že se o mě ženy zajímaly, zvláště ovšem, když jsem byl mladší, ale i teď - existují různé vdovy a tak -, ale když pak došlo - jaksi - k intimnější situaci, tak mě vždycky přepadla taková bázeň, že bych mohl být odmítnut, víš, iracionální, protože to jsem věděl jasně, že situace je naopak zralá, až jsem ti pak zůstal sedět jako zkamenělý, ani pohnout jsem se nemohl. Právě že jsem se nemohl pohnout a promluvit, víš, i když co se týče té věci - to naopak - to fungovalo správně. Právě z toho studu a úzkosti jsem potom - jsem často - víš - v tom právě spočíval můj pohlavní život. Nebo potom, když jsme se rozešli, tak doma, když jsem si představoval, co by bylo nebo mohlo být... Pochopitelně s tou ženou jsem se pak již pro hanbu víckrát nesešel.“

„Tak ty vlastně vůbec nevíš, jak vypadá ženská?“ dotazoval se Hortulán se směsí soucitu a chtivosti.

„Ale no ne - to já vím, to přece jen vím,“ ohrazoval se Syka s podivnou vehemencí, jako by se snažil hájit zbytky své sexuální cti, „však žiju na světě už dost dlouho...“

„A jak?“ tázal se Hortulán vlezle. „Z vobrázků?“

Syka kývl: „Z vobrázků - a pak -, ale když já se ti to stydím říct...“

„Ale co by ses styděl, vole,“ konejšil ho Hortulán, „pověz mi to, já ti potom třeba taky něco řeknu zase vo sobě... Cesta je to dlouhá, můžeme si povídat – tohle je všeobecně zajímavá topika či tematika – a potom – když chceš, abys – abych tě – že jó – tam – doprovodil – tak bych měl vědět dost podrobně, co a jak s tebou je – taky, že jó, je dobře, když se člověk vypovídá – to se mu pak uleví...“

2

„Víš,“ vykládal tiše Syka s očima upřenýma na cestu před sebou a s rukama na volantu, „já jsem vyrůstal bez otce. Matka mě mezi ostatní děti ani moc nepouštěla, a i když mě pustila, tak já jsem si moc hrát neuměl a nechtěl. Tak mi vždycky říkala, že hoši jsou hrubí a abych mezi ně nechodil, abych raději zůstal doma u ní a hrál si doma... Byl jsem vždycky samotář, žil jsem vždycky jen s matkou. O sexuálních věcech mě nikdy nikdo nepoučil, mezi děti jsem nechodil a matka mi nikdy nic nevykládala. Když jsem začal dospívat, zamiloval jsem se do jedné učitelky a taky do spolužačky, ale to byly ideální city a se sexualitou nesouvisely.

Potom se mi jednou stalo, že jsem si prohlížel starý dětský časopis, ještě snad po matce, z jejího dětství, měla několik ročníků svázaných, a tam byla taková kreslená historka, která končila tím, jak nějaká holčička spadla po hlavě do sudu, víš, jako bývají na venkově pod okapem. A na tom obrázku bylo vidět, jak se jí vyhrnul sukně, a byla jí vidět zadnička v krajkových kalhotkách, jako – jako vyšpulená –, a jak jsem se na to díval, tak mi přišlo tak divně – no zkrátka mě to snad prvně v životě vědomě pohlavně vzrušilo. Potom jsem slyšel jednoho spolužáka zpívat: ‚Atlantika, zem veliká, objevil ji Palumbus, strkal ptáka do pytlíka, přešel mu ho omnibus‘ – a tak jsem si myslel, právě, že ženské jsou jako, jako my, víš, a že soulož – to už jsem taky tehdy pochytil, že je soulož, že děti nenosí čáp –, ale zvláště mě to ani snad nezajímalo – vlastně – a podle té písničky toho spolužáka jsem usoudil, že soulož spočívá v tom, že se to strčí ženské do pytlíka, který se snad nějak rozevře, ale nevěděl jsem jak – a ona snad že zase strčí svůj tobě

do pytlíka – no představoval jsem si to tak ňák jako hermafroditně, jako u šneků. Víš, já jsem taky slyšel, že žena má vaječníky a vejce, tak se mi to popletlo a myslel jsem, jak se varlatům říká vejce, že to je snad totéž, no hrozně blbej jsem byl, to je fakt.

Ale ani mě to snad moc nezajímalo, hlavně jsem si představoval tu holčičku, jak padá do toho sudu – pak jsem si to všelijak modifikoval a kombinoval, ale vždycky to byla v podstatě ta situace z toho časopisu. Já jsem napřed na ten obrázek myslel, kudy jsem chodil, a potom jsem si bral ten časopis na záchod a tam jsem – tedy se ukájel – tou, jak se řekne – však víš. Tak takhle to trvalo kolik let – víš, já jsem musel být asi nějak zaostalý – konflikt jsem z toho vlastně ani neměl, protože já jsem byl vychováván bez náboženství – jako bez vyznání – matka byla, víš, taková spíš intelektuálka, dělala úřednici u notáře, tím nás živila – myslím, že sama snad původně studovala práva, pak ale nějak odpadla. Ta představa té holčičky a těch kalhotek mi jaksi stačila – ani jsem se vlastně nepídil po tom, co má pod nimi – vůbec mě jaksi nenapadlo, že – že ženské jsou jiné než my, ten spolužák s tím Palumbusem mě v tom ještě utvrdil. To už mi bylo asi patnáct.

No, a dlouho se nic nedělo, až jednou jsem jel takhle vlakem někam, v noci, snad k tetě na venkov pro proviant, to už se nepamatuju, ale bylo to zřejmě za války, protože byla ve vlaku úplná tma. A tam si ke mně přisedla ženská, měla takový ten klobouk jako roh, jak se to tenkrát nosilo, jako dnes ho vidím, přisedla si, ještě když bylo světlo. No – a potom, když se udělala tma, tak ti mi bez řečí začala šmátrat po noze až nahoru a pak mi rozepnula poklopec a vytáhla mi ho, no a – však víš – to se mi ale stalo jenom jednou v životě.“

„A dělala ti to dobře?“ zeptal se Hortulán. „Já myslím, jestli dost rychle a lehce, víš.“

„No ano,“ odpověděl Syka stydlivě.

„Tak to možná nebyla ženská, ale převlečený chlap, transvestit. Protože tohle ženský nikdy dělat neuměj, nemaj z toho ten cit, dřou vždycky moc pomalu a ztěžka...“

„Ale né, byla to ženská,“ svěřoval se Syka. „Protože potom, po-druhý mi vzala ruku a vedla mi ji pod svou sukni a nohavicí do kalhotek, měla lehký, letní, až na tu - lůno se tomu říká, že - a tak jsem prvně poznal, že to není, jak jsem si to představoval podle té písničky, že ta písnička nepopisuje normální sexuální aktivitu - jak jsem si pak ještě později potvrdil z knih, protože jsem chtěl vědět, jaké jsou tam barvy, protože to jsem hmatem nemohl zjistit, ale představoval jsem si to vlastně hned správně - a pak mi ukazovala názorně, vedla mi ruku, jak mám zase správně já ji - ne brkat, ale jemně vibrovat prstem - no co ti mám líčit, ty to všechno znáš, tak potom jsme to dělali jeden druhému. A snad by bylo tam potmě došlo i k normální souloži, ale právě že se začal ten nálet - a jak jsem utekl z toho vlaku se schovat do polí, tak jsme se pak sobě ztratili a už jsem ji nikdy nenašel. Ale to byla vlastně moje první a poslední skutečná zkušenost. Protože později, jak jsem ti už říkal, jsem se vždycky tak bál a styděl, že jsem zůstal úplně jako dřevěný, a k ničemu nedošlo - snad to bylo tím šokem z toho náletu, snad jsem jako podvědomě čekal, že když to udělám, začnou zase padat bomby a stíhači kropit vlak z kulometů. Snad bych býval potřeboval nějakou takovou iniciativní ženskou jako tenkrát - víš? -, ale s takovou jsem se už potom nikdy nesetkal.“

„No - a to je všechno?“ tázal se Hortulán jaksi zklamaně. „Tak to akorát jednou v tom vlaku za války, že sis na to šahal?“

„Ano,“ mumlal rozpačitě Syka, „to je všechno.“

„No - a to je, jak jsi říkal, že se stydíš?“ podívoval se Hortulán. „Já jsem myslel, že kdovíco - a ty jenom tohle - ale jdi mi někam - to-

hle vlastně není nic na stydění, to je vlastně úplně normální – jako začátek – no...”

Syka se odmlčel a bylo slyšet dlouho jen motor. Pak přece jen promluvil.

„Tak já ti to teda řeknu, ale slib mi, že se mi nebudeš smát,“ říkal tak tiše, až jeho hlas téměř zanikal v předení stroje, „já jsem pak později – já jsem jeden čas dělal u šaltru u nás doma – na nádraží – a tam, víš – ale ne – já se přece jenom stydím, Hortuláne, slib mi, že se mi nebudeš smát...”

„No to víš, to ti teda slibuju,“ řekl Hortulán, ale tak hlasitě a bodře, že Syku málem ireverzibilně zastrašil a zapletl do mlčení. „To se neboj – tak už mi to ale pověz, protože já už jsem nedočkavej.“

„No víš,“ mumlal potichu Syka, „ale ne – anebo – jak jsem tam byl na tom nádraží – to bylo ale jenom takové malé nádražičko – ale ne, já se přece jenom stydím – no tak – tam byly taky hajzlíky, že, páni, dámy. Ale ty byly jenom ze dřeva a nebyla tam kanalizace, jenom to vlastně byly jako latríny. Ale tam to bylo tak, že se do té žumpy dalo ze strany vlézt, protože tam byl taky takový jako příkop, kdyby přetékala ta žumpa, až nad hladinou normální těch – těch sraček – co tam normálně byly – a do toho se dalo zvenku vlézt a na konci se skrčit a odtamtad' bylo vidět, víš, zezdola na ty díry – a když si tam některá sedla – tak právě jí bylo všechno vidět – i jak to z nich jde ven – obojí, víš – všechno to bylo jasně vidět.

A tam já jsem chodil se na ně dívat, jak ňáká, zvlášť když byla pěknější, se tím směrem dala na pochod, tak už jsem pod nějakou záminkou se tam vypravil – já jsem mohl přes náš záchod, pro personál, že jsem prolezl tou dírou do toho příkopu – jako jsem se přehoupl – víš, já byl tehdy ještě štíhlejší a hodně mrštnej – a díval jsem se – a při tom jsem se sám jako ukájel.

No a tam u nás, co jsem byl u té dráhy, to je maloměsto, víš, a já jsem ty paní a slečny, co tam chodily, skoro všechny znal a pak jsem věděl, jakou která má, a když jsem je potom někde ve městě potkal nebo tak, tak jsem si říkal třeba: tady slečna Miládka z pošty, ta má pravou blond hlavu, ale dole není blond, nýbrž světle hnědá, to bych byl nikdy netušil, já bych myslel, že musí být blondatá všude, jako paní notářová je zase zrzavá, a všude – a tak různě jsem uvažoval, víš. A skoro u každé jsem pak už věděl ty intimní detaily, jako bych byl nějaký don Juan. A z toho se mě zmocňovala i jakási taková jako pýcha, takže jsem byl na sebe, víš, po jedné stránce i jako pyšný, jednak že to o nich vím, o všech, jako jistě žádný jiný mužský z našeho města – a potom, že jsem takové neuvěřitelné a mrzké prase – horší svým způsobem než všichni – a zároveň že by to do mě, suchého úřednického typu, jako nikdy nikdo neřekl – tak jsem z toho měl takovou zvláštní rozkoš, že jsem takový jako chmurný samotář a monstrum – víš, na ten způsob – osamělý stepní vlk – a tak –, že kdyby to o mně věděli, že by je ta moje morální zlotřilost jako šokovala – ale nevědí nic! – takové jako zvláštní sebevědomí mi to dávalo – místo abych se snad nějak trápil nebo za to styděl nebo vlastně jsem se svým způsobem i stydět chtěl, to se dá těžko povědět. Protože přitom – ačkoliv jsem měl ten pocit triumfu a chmurné převahy – to ti bylo zvláštní – tu mou nešťastnou stydlivost před nimi to vůbec nezmenšilo.

Já jsem vždycky slýchával, když má někdo trému ze zkoušky nebo u soudu nebo vůbec před vrchností, že aby si představil, že ten důležitý panák sedí na hajzlu – na někoho to snad funguje – ale na mě nikdy. Protože naopak, já jsem si vždycky uvědomil, že jaký jsem to chudák a jaké bídné a potupné a mrzké já mám postavení, když se tady musím třást a obávat se rozhodnutí člověka, který taky jako já musí chodit smrdět na reterát. Víš, kdyby mě zkoušel

nebo přijímal do práce a tak nějaký polobůh, který je proti mně vyšší bytost, tak to bych snesl, bylo by to jaksi i spravedlivější – ale to, že jsem v moci a ve spárech jiného ubohého sráče, to právě mi vždycky dělalo hlubokou depresi, abys věděl, ne že by mi to pomáhalo. No – a taky s tou mou stydlavostí vůči ženským mi ty sedánky v žumpě vůbec, ale vůbec nepomohly. Předně, když jsem nákou viděl, zvláště co jsem ji taky pozoroval, tak přes ten pocit triumfu jsem se zároveň taky strašně styděl, jednak jako za ni, jako – kdybys ty věděla, žes byla vystavena nečistému zraku zvrácence – a jak jako k tomu přijde – a potom taky za sebe, že jsem takové jako prase, protože každá ta konfrontace s nějakou ženou mi to připomněla. A tak jsem se vlastně styděl ještě mnohem více než předtím – a přitom jsem si taky říkal, jaký já jsem chudák, že já se tak strašně stydím bytostí, které jsem viděl tak degradujícím způsobem – no a zkrátka to bylo vlastně v určitém smyslu horší než předtím. A tak místo aby mě ta zkušenost přivedla blíž, tak mě ještě víc izolovala, jako mříž nebo skleněná stěna – zároveň pýchou a přitom studem – ach, jsem já to chudák...“ Sykův hlas se zlomil. Zdálo se, že se snad dá do pláče.

Chvíli bylo ticho, protože i Hortulán byl na rozpacích a nevěděl, co jako dál říct či udělat, jak na Sykovu mrzce bizarní zpověď vůbec zareagovat. Konečně si odkašlal a pravil jaksi stísněně:

„No copak – určitá zkušenost to je taky, a zajímavá, vědět vo všech ženskejch z města, jaký to mají. Mně osobně by asi při tom vadil ten smrad a to – jaksi – vyměšování, ale to já vím, že jsou lidi, který to navopak... To je jeden spisovatel, ten pořád píše vo hovnech a vo sraní v souvislosti teda – jak se řekne – s erotikou, taky vo tom, že ho u žen nejvíc vzrušuje řitní otvor, a je děsně slavnej, lidi mu to kupujou jako diví, po celým světě – i kritika ho chválí – tak počítám, že to bude asi rozšířenější, než bych osobně čekal, taky že na hajzlech

bejav vopzlý nápisy a kresby, tak to lidi zřejmě spojujou – takže ty asi žádněj pervert statisticky vzato asi ani nebudeš... A jak dlouhos to tam dělal? Nebo snad – nebo to snad děláš dodnes?“

„Ne,“ řekl Syka, „já jsem se zařekl, že už to nikdy nikde dělat nebudu – a zatím jsem to vydržel – ono taky jinde by se těžko hledal hajzl tímto způsobem příhodně zkonstruovaný – to právě byla specialita toho městečka a nádraží. Víš – já jsem se tam potom po létech vrátil – no z jiných důvodů, i když mě to, to se ví, taky napadlo, jestli to tam ještě je – ale už to tam nebylo – na nádraží byly už normální zděné splachovací hajzly. Ale já jsem se zařekl, že už to nikdy nebudu dělat – i kdybych takový hajzl zase našel...“

„Co?“ ptal se Hortulán s oplzlou zvědavostí v hlase. „Voni ti snad na to přišli – snad tě za to naposled nevzali k soudu? Ale to by mě zajímalo na co, co ti mohli přišít za paragrafy – protože já pochybuju, že s touhle možností nákej trestní zákoník počítá – sedět v žumpě a koukat, jak ženský serou...“ Hortulán se bujaře zachechtal.

„No jó!“ vykřikl Syka poraněně, „vždyť jsem si to myslel – a slíbil mi, že se mi smát nebudeš –, že já jsem nemlčel! Ach, Bože můj, že jsem nemlčel! Ale je to vod tebe velký svinstvo, Hortuláne! Napřed to ze mě vytáhneš a pak – proti slibu – si ze mě děláš srandu!“ Vztekle umlkl a chvíli jeli tiše.

„A vůbec!!!“

Syka náhle zabrzdil a vyhodil rychlost: „Vystup,“ křičel hystericky, „nechci s tebou nic mít, hovado proradný! Vystup a počkej, až tě sebere patrola! Já s tebou nechci nic mít a nechci tě vidět – do smrti smrtoucí!“

Hortulán se zachechtal.

Snad ho rozveselil Sykův obrat „do smrti smrtoucí“, dětský, jakoby potvrzující jeho sexuální nedospělost, snad ho bavily projevy Sykova slabošského hněvu všeobecně.

„No dobrá,“ řekl s převahou. „Tak já teda vystoupím a nechám se najít vod patroly, když si teda přeješ. Ale až mě najdou a budou se mě ptát, jak jsem se tady v poušti ocitl, tak jim řeknu, jak to bylo: Vyhodil mě kamarád, Ivo Syka, bytem tam a tam, na cestě tam a tam, jeho autem značky tý a tý a registračního čísla toho a toho, však to mám tady všechno v notesu napsáno – kdyby mi náhodou selhala paměť. A proč vás ten pan Syka vyhodil, zeptá se ten policajt. A já řeknu: Protože jsem se zasmál něčemu, co mi povídal, a řeknu mu, že jsi chodil koukat na ženský do tý žumpy a tak – Ivo Syka bytem tam a tam – jen mě vyhod’ – a máš vostudu nadosmrť!“

„Žádnou nemám,“ křičel Syka. „To, co povídáš, je tak absurdní, že ti to žádněj vo nikom nebude věřit! Co si myslíš, že ta patrola bude něco zjišťovat, nebo co? Když se to ani nestalo v jeho revíru a jen vo tom slyšel! Co by z toho měl! Vždyť jsi sám říkal, že se na to nedá dobře napasovat ani žádněj paragraf – nehledě k tomu, že se to stalo dávno a vlastně v cizině – málem bych zapomněl. A když to tam ty ženský neviděly, tak se nedá ani říct, že jsem je nějak obtěžoval nebo něco – a zjistit to ani nemohly, ani kdyby se do tý hajzlový díry koukaly, co ale nikdo nikdy nedělá, protože i pak jsem byl šikmo stranou a – a mimo jejich zorný pole! Kromě toho můžu vždycky tvrdit, že sis to vymyslel, protože jsi měl vztek, že jsem tě tu vyklopil – jako sprostou pomluvu, aby ses mi pomstil –, a jak už jsem řek – je to moc absurdní, aby tomu věřili, a pak taky do mě by to přece nikdo neřekl – něco takovýho – na to já vypadám moc solidně... Myslíš, že se tě bojím? Tak – pakuj se mi z auta – je moje a já tě tu nechci!“

„Tak pozor,“ řekl Hortulán už vážně. „Dobře si to rozmysli, abys přece jen nakonec nebyl v nesnázích, jenže horších, protože jak jsi sám říkal, ty patroly tu jezděj nepravidelně – já nemám tudíž

tu nejmenší chuť a snahu tady pojit na dehydrataci, než mě někdo najde. A i kdyby mě našli včas, tak to, žes mě vyhodil, může bejt pokládáný za pokus vraždy nebo aspoň zabití – vystavovat mě záměrně nebezpečí života – to je, jako kdybys mě shodil na širým moři z lodě do vody... To pro ten případ, že by mě našli eště živýho; pro ten případ, že by mě našli už mrtvýho, napíšu jim zprávu tady do notesu, jak se to všechno sběhlo – i s tou ostudnou obscenitou – a žes mě kvůli tomu vystavil nebezpečí života atd. – protože pochybuju, že by se ti povedlo mi ten notes vzít, až bys mě vysadil – na to, myslím, nemáš jaksi fyzické vybavení a ani kuráž. Ono vlastně, když na to přijde, mě asi těžko dostaneš i z toho auta – protože s ohledem na to, co jsem ti už povídal, já se z auta prostě vyhodit nedám – můžeme se třeba nadosmrti rozejít, když si tedy přeješ, ale teprv až budem v civilizaci – tak neplejtvej benzínem, zařaď rychlost a jedem...”

Syka dlouho seděl jako přišitý. Pocit hluboké urážky v něm zápolil s principem reality, ale nakonec princip přece jen zvítězil, jak se sluší na letitějšího občana, který dosud nezdementněl. Sešlápl vztekle spojku, zařadil jedničku a znovu se rozjel. Výraz měl uražený a téměř plačtivý.

3

Obloha nad pouští byla indigová a andělské písmo hvězd se na ní skvostně vyjímal, zářilo a tetelilo se jakoby tajemnou rozkoší bytí. Cosi sladkého a jako vánočního se zdálo promlouvat z těchto zářivých, přátelských světél, tak vzdálených, a přece tak blízkých. Bylo si však možno také představit, že se hvězdy tetelí mrazem, neboť sotva zapadlo slunce, vysálalo teplo z rozpáleného kamení a písku rychle do vysokého, bezmračného nebe a proměnilo horkou pustinu náhle v pustinu stejně nepřátelsky chladnou. Jakési potvory na způsob šakalů či kojotů se z dále ozývaly divokým a téměř příjemným glissandovým sborem.

V příkopě u silnice rudě plápolalo. Hortulán a Syka zde seděli s nohama ve spacích pytlích a s rameny pokrytými vatovými bundami a ještě přikrývkami čili dekami. Nastavovali ruce k přenosnému ohništi v podobě soudku na nožičkách, ve kterém plápolal oheň, živený jakýmsi syntetickými briketami geomimské technologie, které měli v pytli s sebou. Pojedli obsah jakýchsi konzerv, jež si na tomto ohništi ohřáli, a nyní již jen tiše seděli.

Syka se dosud tvářil uraženě. Nahlédl sice už, že se Hortulána nemůže v poušti dobře zbavit z důvodů jak právních, tak obecně fyzických, a dokonce mu již i svítalo, že na této osamělé pouti nelítostnou pouští je mu lépe s partnerem, ať jakkoli protivným, ale jeho poraněné jáství se dosud zcela nevzdávalo. Hortulánův smích, ač ve skutečnosti dobromyslný, mu připadal jako vrchol podlé surovosti. Neuvědomoval si, že Hortulán se mohl na jeho odhalení i odtáhnout, urazit, pohoršit, odsoudit ho, sám zmlknout nebo ho zahrnout skutečným, jedovatým a ledovým sarkasmem.

Nenahlížel, že smích souputníkův byl do značné míry způsoben rozpaky. Zlobil se, čuřil a bylo mu trapně a protivně.

Naopak Hortulán si v duchu nadával, že nebyl taktnější a že Syku zbytečně poranil. Díval se na něj, jak má špičatý nos a malou bradičku, a bylo mu ho líto. Viděl, že Syka je již stařec jako on sám, a vědomí, že za celý svůj dlouhý život neokusil a nepoznal to, co většina lidí a vůbec živých tvorů zákonitě prožívá většinou už od mládí, ho naplnilo obrovským smutkem a jakousi kosmickou zoufalostí, která mu samotnému připadala jakoby psí. Byl by se téměř připojil k vzdálenému chóru šakalů či kojotů, či co obdobného to vlastně na Geomimě žije.

Tato potřeba propůjčit smutku hlas, spojená s poustí, hvězdami a táborákem, byť i moderně umělým, našla si řešení téměř tak přirozené a patřičné jako činnost dýchání. Hortulán sáhl do kapsy své bundičky a vytáhl malou chromatickou foukací harmoniku. Nasadil – a romantickou pouštní nocí se rozeznělo plechové bzučení, vyjadřující zcela správně, i když snad trochu polopaticky, její tajemnou rozlehlost a rozklenutý smutek.

Po očku pozoroval Hortulán tvář Sykovu v plápolavé záři ohně. Viděl s potěšením, jak přítelova uraženě načuřená tvář klidní a měkne, lidští a jaksi jihne. Tehdy nasadil Hortulán sentimentální píseň o matce, o které věděl, že jest Sykova oblíbená. Vibroval dlaní, dožil a zalykal se, napůl ironicky, napůl vážně, a pozoroval další postupné měknutí suchých úřednických rysů svého druha. Nakonec Syka, pohlížeje do ohně, s lokty kolem kolen a s bradou na nich – byl na svůj věk kupodivu ohebný – počal tiše pobrukovat melodii v hluboké basové poloze. Tento zvuk z útrob Sykových byl překvapivý, protože ani jeho suchý a spíše skřehotavě působící konverzační hlas, ani jeho úřednicko-školometská vizáž se nezdály na tento druh zpěvu poukazovat. Hortulán skončil a rozhostilo se ticho,

neboť kojoti či šakalové již předtím umkli, jakmile se měsíc ponořil za pahorky. Syka, jaksi kradí a se snahou o nenápadnost, sáhl rukou pod brýle a palcem a ukazováčkem si utíral oči.

Hortulán opět pocítil posměšnou převahu, neboť sám byl tuhý a snadno se nedojal, vzápětí se však zastyděl. Bylo však zřejmé, že se Syka udobřuje, a Hortulán uvažoval, má-li ho oslovit už teď, anebo ještě chvíli hrát. Rozhodl se pro druhou eventualitu, vyklepal sliny z harmoniky, nasadil a opět spustil. Byla to podobná stupidní sentimentálka jako předcházející píseň o mamince a podobala se jí celkovým charakterem, neboť byla výtvorem téhož dávno zapadlého lidového zpěváčka, jenž býval populární v době Sykova a Hortulánova mládí. Hortulán pokládal píseň za blbou, nicméně podléhal půvabu její naivní vulgarity na stejném principu, jako nám sekundárně lahodí olejomalby nestvůr a krásek na pouťových boudách právě proto, že nevyhovují požadavkům akademického estetična, a to ani tradičního, ani moderního. Kromě toho mu píseň připomínala jeho dávno uplynulé mládí.

Slova písně, stejně blbá jako melodie, se týkala zhrzené lásky, hořících oblak, hřbitovů, opadávajících růží, zlomených prstenů a srdcí a měla rovněž druhotný půvab pouťové vulgarity.

Hortulán vyhrával a s potěšením pozoroval, že Syka začíná opět pobrukovat. Nevěděl, je-li Sykův postoj k písni toho druhu jako jeho vlastní, tj. ironický a oceňující ji jen jaksi druhotně, anebo zda přítel prožívá smutné blaho písně naivně a bez výhrad. Při jeho celkovém polodětském postoji ke světu se druhá možnost zdá pravděpodobnější, uvažoval Hortulán.

Avšak Syka se písní rozparádil a začal teď skutečně zpívat i se slovy, ve své hluboké poloze, jako by melodicky krkal. Hortulán nyní doprovázel Sykovo sólo i vhodnými figuracemi. Tak v obnovené pohodě skončili. Hortulán pak šikovně zahájil konverzaci,

a než si Syka uvědomil, že se vlastně smrtelně urazil a s Hortulánem nemluví, bavili se už i o tom, jak pojedou dál, i o městě, kam směřují, a co tam všechno budou dělat a spatřovat. Zatím bez zmínky o hampejzích. Od tohoto neutrálního tématu pak Hortulán opatrně přešel k předmětu Sykova hněvu a za nějakou chvíli se poutníci k obapolné úlevě zase smířili.

„Víš,“ svěřoval se už zase Syka, „ta písnička, co jsi teď hrál, s tím vším vlastně souvisí. Právě s tím, že jsem se zařekl, že už to nebudu nikdy dělat.“

Hortulán takzvaně ani nedutal, aby Syku zase nezaplašil. Připadal si jako myslivec v lese, kterému přijde do rány nějaká vzácná zvěř a který teď tají dech, aby mu neutekla. Avšak Syka, poraněný odpoledne až do dřene duše, se již neodvažoval dál svěřovat. Pouze mávl rukou a bylo vidět, že je mu do pláče.

„Co bych ti to říkal,“ skuhral ubrečeně, „však by ses mi smál ještě víc.“

„Ale co bych se ti smál,“ namítal Hortulán, „abys věděl, vůbec jsem se ti nesmál. Chtěl jsem to jenom jako obrátit do legrace, aby ti nepřipadalo, že to беру moc vážně, nebo co – že jo...“ Hortulán rozpačitě zmlkl a zachrchlal. „Podívej,“ pokračoval a snad na znamení vážného úmyslu začal teď i on sám mluvit správněji, spisovněji, „podívej, takové věci jsou asi dost časté. Jenže nikdo se s tím nikomu nesvěří, to je to. A tak je s tím každý sám a myslí si, kdovíjaký není hříšník a zrůda, a přitom lidi, se kterými se stýká a které potkává, mají třeba ještě horší a divnější věci. Podívej, na tom, cos mi svěřil, vlastně vůbec nic není, protože ty tím přece nikomu neubližuješ nebo jsi neubližoval, a to ani v duchu nebo ve fantazii. A taky, jak to správně říkal, ty ženské o tom ani nevěděly a dobře se to dovědět ani nemohly. Takže na tom vlastně nic není, tobě to dělalo dobře, nikomu tím neubližoval a nikdo taky nic nevěděl – no – to je krámů! Víš,

já sám, abys věděl, když jsem byl mladík v pubertě, tak jsem míval takové představy, že se tomu teď sám divím, kde se to ve mně vzalo. Protože jsem o ničem takovém nikdy nikde neslyšel ani nečetl.“

Hortulán ztišil hlas a popolezl ve svém spacím pytli blíž k Sykovi. „To bylo, abys věděl, ještě mnohem divnější, než cos mi svěřil ty – sice tam nebyly ty sračky a chcanky, tak snad tím to bylo trochu – ale vlastně taky ne – jen si to poslechni, abys věděl a aby ti to nebylo líto. V životě jsem to nikomu nesvěřil – ale, že jo, tobě jako kamarádovi – tak za důvěru jako...“ Hortulán se zřejmě už taky styděl a žvaněním doznání odkládal. Ale už teď dobře couvnout nemohl. Umlkl na chvíli, sebral kuráž a pak spustil:

„Když mi bylo tak třináct čtrnáct,“ šeptal chraptivě, „tak jsem si představoval – no – je to blbý – když se to začne říkat – představoval jsem si, že je takové jako království na ostrově, ale ne v moderní době, nýbrž jako snad v antice nebo v Orientě nebo tak, víš. A na břehu toho moře byl jako královský palác, nebo snad chrám nebo co, a tam žil král se svou rodinou a služebnictvem, víš. A do toho paláce vedly z moře jako schody, z mramoru ty schody byly. Ten lid tam se zabýval mořskou plavbou – obchodem a asi taky rybolovem – tak záviseli na moři, víš. A já jsem si představoval, že jsem takové jako mořské zvíře, na způsob snad tuleně nebo mrože nebo tak něco, ale veliké a celé jako černé, někdy jsem měl tesáky, někdy ne – a že ten lid tam mě pokládá za boha moře. Já jsem byl ten mrož nebo co jako polokrotký, víš, kultovní posvátné zvíře. A vždycky jednou za měsíc, při úplňku, chodili večer k tomu moři, k těm schodům, a zpívali a hráli a vzývali mě jako boha moře a já jsem se vynořoval a po těch schodech jsem vylezl na břeh, víš, tak jsem se jako plazil jako ten mrož nebo tuleň – a dovnitř do toho paláce nebo chrámu, za jásání davu, a takoví žrecové přitom tloukli na gongy a hráli na zlaté a stříbrné flétny.“

Tam byla vyleštěná podlaha z kamene, jestli taky z mramoru nebo z nějakého lapisu lazuli nebo co, to jsem nevěděl, jenom že byla krásně vypulírovaná a byly na ní ornamenty a byla hladká a jako chladila – to jsem si tak představoval, víš. No a když jsem se po těch schodech a tím sloupořadím doplazil až na tu podlahu, tak už bylo vyhráno, protože po ní už jsem se snadno klouzal dopředu. A klouzal jsem se do takové okrouhlé vnitřní místnosti s kopulí, kde hořely veliké voskovice ve zlatých svícnech a kde byla přichystána hostina pro krále a jeho ministry a nejvyšší kněze – a tam jsem já ulehl na lehátko v čele jako čestný host.

A na stolech byly skvostné hody, ale všechno jen ryby a mušle a co je tak z moře, kromě vína, ale to muselo být alespoň zelené barvy. A stoly byly vyzdobeny všelijakými korály a perlami a tak. A na závěr právě mi vždycky přivedli mladičkou pannu, nahou, ověncenou zlatým věncem ze stylizovaných chaluh a ozdobenou zlatými šperky, a tu jsem tam jako – to – víš – defloroval – před zraky těch všech prominentů, ale musel jsem dávat pozor, abych ji nezalehl, tak jako z boku, víš, a představoval jsem si, jak se její bílé tělo jako z alabastru odráží od mojí černé mroží kůže – já nevím, jaké má mrož nebo tuleň ve skutečnosti přirození, ale představoval jsem si tehdy, že já mám takové jako pes nebo jelen, víš, špičaté, že mi z toho vyběhne taková tvrdá červená špička jako, a tou že pronikám do toho děvčete, takže to jde napřed snadno, ale potom čím dál tím víc ztuha, a že musím dávat pozor, abych nepronikl moc daleko a nějak jí neporanil útroby – a že je panna a že teče krev a tak – a to shromáždění že mi jako aplauduje a kněží hrají na ty gongy a na píšťaly – to jsem si já představoval – tak vidíš! – to je, myslím, ještě mnohem divnější než to tvoje – tak se nečuř...“

Hortulán rozpačitě bodře štouchl Syku pěstí do ramene:

„Von má každej něco, že jo, nikdo není svatej,“ upadl opět do svého páskovsky lidového způsobu řeči.

Ale Syka neříkal nic. Díval se do ohně a polykal, a když se Hortulán k němu naklonil, viděl, že mu z očí kapou slzy.

„Co je ti, ty vole,“ naléhal Hortulán, ale Syka dlouho jen tiše plakal. Čím víc mu Hortulán domlouval, tím se to zdálo horší a horší. Nakonec se přece jen uklidnil, vysmrkal se a utřel si oči a skuhravě plačtivým hlasem řekl: „To je právě to – to, co jsi mi povídal, to je sice věc divná, no krajně divná, ale přitom taková jako pohádková a vlastně docela krásná – tedy smyslná, to ano, i jistě perverzní, ale má to přitom určitou jako estetiku – ty svícny a ta podlaha z alabastru nebo z čeho – a ten mroží kult a to bílé děvče proti černé mroží kůži a potom ta červená krev na černé jako při býčích zápasech – a flétny a gongy a žreci a zlato, stříbro a perly –, ale to moje, to je taková mrzká, ubohá, smrdutá sprostárna, dětská, uličnická,“ zde se Syka naplno rozeštkal a zmatený Hortulán ho jen tiše držel kolem ramen a nevěděl, co má dělat. Bylo mu Syky sice líto, ale když to nebralo konce, přistihoval se při pocitech, že je mu to vlastně všechno krajně protivné.

„No tak přestaň, no tak už zmlkni,“ huhlal, „to s tím mrožem – no, dejme tomu, ačkoliv já nevím – ale já jsem tehdy měl ještě horší věci – že to jeden čas vypadalo, že ze mě bude snad nakonec buzerant...“

Syka mu v náručí jen plačtivě bublal, snad na znamení nesouhlasu.

„Podívej,“ svěřoval se Hortulán dále ve snaze zarazit protivný příval slz, „asi ve stejnou dobu, co jsem to měl s tím mrožem, tak jsem si taky někdy představoval, že nejsem ten mrož, ale ta holka! – abys věděl – no tak jestli tohle není nejmíň takový jako to tvoje, tak já nevím – protože, kdyby to bylo jako s chlapem, tak to

je aspoň normální buzerantství – ale s mrožem?! To kdyby ses mi chtěl vyrovnat v tomhle, tak bys musel místo na nádraží do žumpy chodit někam do zoologický zahrady – a eště by ty mroži museli bejt samci – tak vidíš, že já jsem ještě mnohem perverznější než ty, tak už přestaň řvát a dej pokoj!“

Ale Syka jen plakal a plakal.

„Do prdele, podívej se,“ vykládal naléhavě Hortulán, „tím to stejně eště nekončilo.“ Ve snaze zarazit kamarádovu nedůstojnou brečlavost byl ochoten se před ním už úplně shodit.

„Tím mrožem to ani pak nekončilo. Já jsem si potom představoval, někdy, že jsem jako holka, víš, normálně, ne v antice a na ostrově, a že všichni moji spolužáci se mnou souloží – někdy jenom tak, normálně, někdy, že se to ale vo mně neví a že žiju jako v přestrojení za chlapce. No tak! – tak jestli vlastně tohle není horší než to tvoje – tak už bych přestal, ne.“

„Ale tebe to přešlo, že jo,“ zvedl Syka uplakanou tvář, „kdežto já jsem se nikdy nedostal za tu holčičku spadlou do sudu a za to šmírování v tom hajzlu...“

„No, to je pravda, to přešlo,“ huhlal Hortulán neochotně – aby lhal, že ho to nepřešlo, to nechtěl jednak vůbec, jednak když teď vlastně držel Syku v náručí, „vlastně ani nevím jak – jednoho dne to zkrátka bylo pryč – ten mrož, i to, že jsem jako holka – prostě to zmizelo...“

„A kolik ti bylo let, když jsi prvně?“

„No počkej – já nevím – asi patnáct šestnáct, no. To byla služka od sousedů. Hezká nebyla, to ne, taková malá blondýna, asi třicet, spíš hubená a odstávácí uši, nohy měla do o jako šavle a na holeních chlupy skoro jako chlap, no žádná kráska – ale byla strašně drzá. Já jsem vlastně páčil za tou domácí dcerkou, co vona tam u nich sloužila, ani nevím, s tím mrožem a s tím to nějak nesouvi-

selo – tak někdy jsem se tam u nich jako zdržoval na chodbě. A ta holka, ta služka, kdykoliv šla, tak se na mě smála, nazdar, fešáku, a tak – a jednou takhle v létě, to jsem měl na sobě jen trenky, no bylo mi asi jenom těch patnáct – tak ti mi sáhla zezdola do nohavic a zatáhla mi za to – a pryč.

No, mně se to hned vzbouřilo a stál jsem tam jako vyjevenej – ale teď, co čert nechtěl, se otevřou dveře a z nich vyleze ta Zorka, ta dcerunka, i s milostpaničkou, vobě nafrčený v letních šatečkách, v kloboučcích a v rukavičkách, někam si to hnaly do lepší společnosti. No a teď já tam stojím s vojí. Strašně jsem se zastyděl a rukama to tlačím dolů, ale teď já měl jen ty trenky, a dost krátký, takže kdybych to, víš, moc stlačil, tak by mi to koukalo ven nohavicí, takže jsem to moc dolů tlačit ani nemohl, a stejně to byl nápadný postoj, obě ruce na tom – ale přitom, i když jsem se tak strašně styděl, tak mi to od toho vůbec nepomáhalo – já byl jak rak, něco jsem blekotal – ony dělaly, že nic nevidí, pozdravily a šly dál – ale asi si všimly, protože potom dál dole na schodech se začaly hihňat... No a zanedlouho potom jsem potkal zase tu služku s košem prádla, nesla ho na půdu pověsit – tak na mě mrkla a povídá, mladej, pojď mi pomoci s tím košem. No a já šel, každý jsme nesli za jedno ucho. Ale to už jsem věděl, co bude, a tak, čím víc jsme stoupali po schodech k půdě, tak tím víc taky – že ano.

No – a potom mi ta služka stáhla trenky a posadila mě na trám a hupla na mě a už to bylo – když to teda chceš vědět – a jak pak člověk jednou začne, tak už potom ví a nějak si to vždycky najde, tak, nebo onak, protože toho je vždycky dost a dost a žádný zázrak...

Já myslím, že to s tím mrožem a to, že jsem holka, mi vlastně definitivně zmizelo až po tom s tou služkou – někdy si myslím, že mě třeba i zachránila, že kdybych byl pokračoval v těch fantaziích

ještě chvílku, tak že už by to pak nešlo zpátky a do smrti bych byl nenormální, v mysli nebo i ve skutečnosti, s mužskejma. A tak vlastně mi ta drzá holka udělala dobře.“

Hortulán se rozehříval vděčností ke své první ušaté a šavlono-hé milence, až zapomněl, že tím vlastně dělá Sykovu situaci ještě horší. Ukazoval mu vlastně, že on, Hortulán, úskalími sexuálního vývoje přes všechno nebezpečí proplul, kdežto Syka zůstal na stupni jakési infantilní zakrnělosti nebo co.

Uvědomil si to a koktal něco v ten smysl, že nikdy není pozdě začít, lépe pozdě než nikdy, a že to přece smluvili, až tam přijdou...

Syka si už zatím zahanbeně odsedl a utíral si obličej.

„No, ale vždyť tys mi přece říkal, že ses pak zařekl, že už to nebudeš dělat, a taky že už jsi to nedělal?“ tázal se tedy Hortulán, jaksi spíš aby řeč nestála.

„Inu,“ potahoval Syka, „když ses mi svěřil s tím mrožem a tak – tak já ti to teda taky povím.“

4

„Když mi bylo ke třicíti rokům,“ vyprávěl nádražní pokladník, „přišlo mi, že bych se měl také oženit, jako každý. Tak jsem to diskutoval s matkou – tehdy byla ještě živa –, jestli si mám dát inzerát nebo co, ale matce někdo poradil, že jsou taneční kursy pro dospělé, tam abych se zapsal, že budu tam poznám nějakou vhodnou ženu či dívku, nebo když budu umět tančit, tak potom budu moct chodit na taneční zábavy a čaje s tancem a někoho si tam najdu, a že mi to vůbec přispěje k zlepšení sebevědomí ve styku se ženami, protože, říkal ten člověk mojí matce, při tanci se při vší společenské patřičnosti vlastně muži a ženy dostávají do těsné tělesné blízkosti, takže tím se jako ostřílím a otrkám – no zkrátka slovo dalo slovo a já jsem se do toho kursu tančení pro dospělé přihlásil. Když jsem tam měl prvně jít, myslel jsem, že se snad zblázním úzkostí – matka musela jít se mnou až ke vratům, ale pak jsem se přece jen styděl, a příště už jsem šel sám a potom jsem si na to už pomalu zvykal.

A jak jsem překonal ten počáteční ostych, tak jsem viděl, že mi to tancování docela dobře jde, a snadno jsem se to učil a začalo mě to bavit. Tam chodily většinou manželské páry a tak, co se chtěly naučit modernější tance, ale několik lidí tam bylo taky jako já, i všelijakých už trochu letitějších slečen kolem třicíti let. Já jsem se ze začátku styděl mluvit, ale co byly ty paničky, tak ty švitořily, a tak jsem se jako trochu ostřílel. Ale byla tam jedna slečna, povoláním taky úřednice jako já, jenže z pošty, ale ne od nás, nýbrž přespolní, ze sousedního městečka, tu naši už jsem měl zkaženou, jak jsem řekl, taková tichá, dost hezká, co jsou ty popelavé blondýny, modro-

oká. Přivedl ji tam její pošt mistr, který tam chodil se ženou, zřejmě aby si tam taky někoho našla. No a s tou já jsem si tak dobře rozuměl, ani jsme nemuseli moc mluvit – i jsem s ní pak asi dvakrát třikrát šel do biografu nebo na procházku, ale políbit ji nebo tak, to jsem si netroufal, až později, když to trvalo déle, jsme se jenom vodili za ruce jako děti. Ta písnička o hřbitovu, cos ji hrál, ta byla naše, na tu jsme rádi spolu tančili – a pak – co tam jsou ta slova „oblaka hořela na naší lásky pouť“, to mi vždycky připomíná, jak jsme chodili v polích, tam u nich za městečkem – ona byla přesporní, už jsem říkal – já za ní pak dojížděl – měl jsem dráhu zadarmo jako zaměstnanec – a jaké byly toho roku nádherné západy slunce. To dodnes vidím duševním zrakem, jak tam v západu plála okna domů na východní straně a jaké barvy mívalo nebe tam nad hřbitůvkem, víš, že někdy bývá západ i do zelena? Byla to taková čistá a nevinná láska, vlastně jsem ani snad víc nečekal a nechtěl a Máše, tak se jmenovala, abys věděl, to tak i vyhovovalo. Říkala mi vždycky: Víte – vykali jsme si – muži jsou zlí a neslušní, zvířecí, ale vy jste jiný. Vždycky jsem věděla, že takový muž někde je, jak vás obdivuji. Víš, ona věřila, že lidstvo se jednoho dne povznese natolik, že nebude více tělesného plození, ale lidé se budou rodit z vody a z ducha jako lekníny, říkala, to prý je vlastní význam toho výroku v evangeliu. Ona se všeho tělesného jaksi štítla, naznačovala mi, že v dětství udělala nějakou ohavnou zkušenost – snad dokonce se svým otcem – nikdy mi to neřekla ani v přesnějším náznaku – natož snad naplno! A já, já jsem ji také obdivoval, víš, její čistotu, a díval jsem se na ni jako na vyšší bytost. Ale to, že ona mě pokládala za slušnějšího, než jsou jiní muži, to mě naplňovalo takovou zvláštní lítostí a něhou, nevím, jak bych to jen pověděl, srdce mě bolelo nad její dětskou bezbrannou prostotou, ale zároveň mě tím svým přesvědčením, i když mylným, jako by očišťovala a vykupovala, nevím, jak bych ti to pověděl – byl bych

před ní klekl jako před světicí a vyznal: ‚Mášo, nejsem vás hoden,‘ ale ovšem, podrobnosti bych jí nikdy neřekl, to bych snad umřel studem – a také abych ji chránil před ohavností světa – ,neptejte se, ale jsem člověk prokletý, kdybyste nestála tak vysoko nade mnou a nad světem, bál bych se, že vás znečistím svým pouhým dechem, ale vím, že vás nic dotknouti se nemůže, květe lotosový a liliový – kéž bych mohl být – kéž bych mohl být alespoň vaším stínem, neboť ve veškerenstvu vždy existuje kontrast a vyvážení, a k vaší světlosti jsem já temnotou,‘ tak nějak bych k ní býval chtěl promlouvat, tak nějak, ale byl jsem pouze nádražní úředník, ne básník, a moje strážlivá mysl se vždy hrozila čehokoliv přehnaného. Proto jsem před ní nepoklekl ani němě a nepolíbil jsem jí ani ruce, ba ani střevíc, pouze jsme se tiše vodili jako dvě děti za ruce a v našich duších se vznášela zvláštní duchová harmonie. A když jsme spolu šli, zdálo se mi, že se snad ani nedotýkáme země, ale plyneme, a dodnes vzpomínám na krásu světa, která se mi tehdy prvně a naposledy zjevila: Hluboká modř oblohy o polednách, sláva západů při umírání dne, popínavé růže a zdi hřbitovní, bílé, růžové a krvavé – a zlaté a bílé lilie, které rostly na hrobě šíleného houslisty a mezi kterými jednoho večera putovala luna, jako by se zde popásala. A nikdy předtím nepovšiml jsem si krásy a rozličnosti polních květů, ani mušek, brouků, motýlů a mūr. A byl-li jsem kdy v životě šťasten, bylo to onoho léta, kdy jsme se cudně a netělesně milovali s plavovlasou Mášou.

A zpočátku se již zdálo, že mě moje zrudná vášeň opustila, že zmizela a není jí více, že se rozplynula v andělské lásce k Máše. Ale pak začala mě nádražní žumpa zase přitahovat: Zdálo se mi, že mě téměř tělesně volá jakýmsi kuňkavým a žbluňkavým hlasem: ‚Pojď, vstup do mě a staň se opět zvířetem – už jsi dlouho neviděl‘ – a to vše ovšem v nejsprostějších výrazech...

Bránil jsem se, upínal jsem se k Máše jako k čistému andělu a zpočátku zdál jsem se vítěziti.

Ale pak se přihodilo něco, co mě opět uvrhlo do oné žumpy. Jednoho dne všiml jsem si, jak na peróně přechází statná bruneta s uhrančivým obočím, oděná celá v černém, jakoby ve smutku. Výpravčí mě na ni upozornil a řekl mi, že je to členka tajné náboženské organizace a že za nějakým účelem objíždí pravidelně farní úřady v našem okrese, snad aby pro organizaci získávala peněžní fondy. Povídá se, pravil výpravčí, že tato organizace, která má v některých jižních zemích značný vliv a rozšíření, je jakýmsi tajným řeholním řádem.

Kromě šíření náboženských idejí a názorů mají členové též modlitbou a kajícími skutky přispívat k zachování světa, aby ho Bůh za jeho hříšnost nezničil. Proslýchá se, pravil dále výpravčí s úsměškem, že všichni členové a členky tohoto tajného řádu mají za povinnost se dvakrát týdně mrskat na holé hýždě zvláštními důtkami, co by se pomodlil Zdrávas královno. Poté odešel výpravčí do své kanceláře a zanechal mě u dveří ústících ze vstupního prostoru nádraží na nástupiště. Pohlížel jsem fascinován na statné hýždě tajné řeholnice, které se mohutně rýsovaly pod černou sukni, a představa jejího kajícnictví, jak je vylíčil výpravčí, mě plnila palčivou vilností. Nepřiznal jsem se ti totiž zatím k tomu, že představa tělesných trestů, zejména na ženách, mě rovněž vzrušuje již od dětství. Vzýval jsem čistou duši Mášinu a byl bych snad již úspěš, kdyby se žena nebyla náhle obrátila a nezamířila k záchodkům. A tu mě posedla nepřekonatelná touha opět prolézt stokovým příkopem do žumpy a podívat se, jsou-li na jejím těle známky kajících skutků patrné. Ještě chvíli jsem se bránil, ale nakonec podlehl. Proplazil jsem se nouzovým příkopem až k ústí žumpy a pohlédl vzhůru ke stropu: Obě záchodové díry byly ob-

sazeny, ale poznal jsem bezpečně, kde sedí tmavá exotická kráska. A vskutku! Její mohutné hýždě, základní barvy staré sloni, byly zbrázděny řadou fialových, zelených a žlutých jelit, jako by kajíc-nice byla jakousi pestrá zebrou. Tehdy zmocnila se mě opět stará neřest způsobem zvláště mrzkým a odporným.

Neměl jsem již zájem o pozorování žen vůbec, ale moje zrudná vášeň se upnula k tajemné řeholnici.

Vy pozoroval jsem, že projíždí naším městem asi jednou týdně, a vždy jsem očekával s bušícím srdcem její objevení; někdy jsem se nemohl uvolnit od přepážky, někdy na záchodek nešla. Ale většinou jsem měl možnost pozorování, protože naše stanička byla malá a málo aktivní a protože černá návštěvnice se zdála ve všem vázána přísnou disciplínou a pravidelností. Často také jsem na ni myslel o samotě.

Co se týče Máši, bylo mi zprvu trapné před ni předstupovat, a uvažoval jsem, že se s ní dopisem rozejdu, ale zdála se být šťastna v mé společnosti a také já jsem nebyl schopen si představit, že bychom se už nevidali. A tak došlo k jakési zvláštní koexistenci těch dvou žen v mé mysli, neboť moje prožitky spojené s každou z nich byly tak diametrálně rozlišné, že se jako by vůbec nestýkaly, nevadily si a nekonkurovaly si. Bylo tomu vlastně tak již od samého začátku – tak jsem aspoň cítil – moje předsevzetí, abych se jako čestný muž s Mášou rozešel, bylo diktováno pouze rozumovou úvahou, nikoliv citem.“

Hortulán naslouchal s podivem hrubě obscénnímu a zároveň blankytnému příběhu; Syka přednášel zvláštním, jakoby poněkud starobylým slohem, ten se však jaksí hodil k jeho povolání, tanečnickým čajům a celé té jakoby secesní atmosféře vyprávění, ba vlastně i k jeho bizarně obscénní části, neboť naturalismus a vědecká sexuologie pocházejí přibližně též ze stejného období.

Hortulán naslouchal a jeho duše neslyšně a nevidně vrtěla průhlednou hlavou.

„Avšak nakonec došlo k rozuzlení, a to způsobem nečekaným a jakoby záměrně cynickým a brutálním,“ pokračoval Syka.

„Jako obvykle objevila se toho odpoledne černá řeholnice a po chvíli čekání zamířila k záchodku. Pozoroval jsem ji a za chvíli jsem se tím směrem vykradl i já. Není třeba líčit podrobnosti, neboť vše bylo stejné jako obvykle a nadto jde o situaci nejen obscénní, ale i nadobyčej bizarní a mrzkou.

Ale právě když hýždě černé kajícnice zmizely z otvoru a já dokončoval neřestný akt, zavržala prkna ve druhé kabině ženského oddělení a v druhém průzoru se objevila další podívaná. Bylo na ní sice něco velmi zvláštního, jak jsem si uvědomil až vlastně dodatečně, protože v tom okamžiku byla moje mysl zakalena. Její objevení sice přidalo dodatečnou rozkoš k vášni, vybičované předchozím pozorováním, ale jinak jsem jí nepřikládal žádnou váhu. Dokončiv svou záležitost, prolezl jsem uspokojen zpět nouzovým příkopem, chvíli se zdržoval na záchodku pro zaměstnání a pak vykročil zpět ke své přepážce a práci. Jaké však bylo mé překvapení, když jsem kráčel kolem přední stěny ženských záchodků a dveře jednoho se otevřely a z vnitřku vystoupila – Máša! Zůstal jsem jako bleskem zasažen. Okolnost, že moje čistá světička se stala předmětem mé zlotřilosti jaksi náhodou a souhrou okolností, ačkoliv dosud jsem se k ní pouze modlil... Teprve teď jsem si uvědomil, že se mi vlastně dostalo jakéhosi varování, které jsem však té chvíli přehlédl a nepochopil. Neboť Mášina nezemská čistota byla vyjádřena zvláštním, tajně dojemným způsobem, o kterém nevím, smím-li se zmínit. Ale ať to někdo ví, jako na svědectví!

Řekl jsem ti již, že jsem takto vídal ženy rozličných barev, nahore i dole, a věděl jsem již, jak tyto barvy korespondují. Tak třeba to, že obyčejné přirozené blondýny jsou tam světle hnědé, tedy tmavší než na hlavě, ale tmavé tizianky, pokud jsou přirozené, jsou naopak jasně ryšavé, tedy světlejší. Ale Máša byla bílá, úplně bílá, na znamení své liliové nevinnosti. Vlasy měla slabounce žluté jako len, ale lůno docela bílé jako květ leknínu, neboť věřila, že až se lidstvo vykoupí z tělesnosti, budou se lidé rodit jako lekníny – z vody a z ducha! – Tak si to vysvětluji a tak toho nesla duchovní tajné znamení.

Nevím, nepamatuju si již, co jsem přesně udělal, ale snad jsem si zakryl tvář rukama a s pláčem uprchl.

Nevím také, co se se mnou dělo v následujících dnech. Vše se zdá být zastřeno jakousi mlhou. Víím jen, že jsem byl poslán na zdravotní dovolenou pro nervové zhroucení a že jsem se na nádraží v N. již nevrátil.

Podal jsem si, ještě z dovolené, žádost o přeložení a odstěhoval se daleko pryč i s matkou. Mášu jsem již nikdy nespatriil a nevím, jak si mé chování vysvětlila. Snad, soudím, měla ve své prosté andělské mysli za to, že mě urazilo očité zjištění, že jest pouhým člověkem, a ne éterickou bytostí – v jistém smyslu měla vlastně i pravdu.

Neboť kromě propastného pocitu viny, zpronevěry a hanby, že jsem, byť bezděky a pouze pohledem, znečistil svým zruďným chťčem její čisté a nevinné tělo, otráslo mnou hluboce také poznání, že Máša jest koneckonců právě tak člověkem a hmotnou ženou jako všechny ty ostatní. I když jsem si této okolnosti byl ovšem vždy temně vědom, přece její zřejmé a očité potvrzení mě srazilo v prach. Zařekl jsem se, že se již nikdy nedopustím tohoto druhu pozorování, a z toho důvodu také jsem si zažádal o přeložení. Svému předsevzetí

jsem zatím zůstal věren – alespoň ve skutečnosti. Nemohu však zabránit, aby mě nenavštěvovaly vzpomínky, a zvláště ona nad jiné trapná a bolestná – tak teď to víš, jak to se mnou je.“

Rozhostilo se ticho.

Teprve teď si Hortulán uvědomil, jak těžce se musel dotknout Syky svými dobromyslnými posměšky.

Podle toho, co a jak teď Syka líčil, bral zřejmě všechny tyhle věci smrtelně vážně. Hortulán si z toho všeho dělal vzhledem k sobě i jiným spíš legraci, ale Syka tomu zřejmě přikládal obrovský subjektivní význam, spíše jako ženská. To bylo vidět nejen z jeho přehnané reakce na vzniklou situaci, způsobenou vlastně jeho vlastní nevyzrálou podivností, ale z celé atmosféry líčení, z jeho slohu, který se zdál o dvě tři generace pozadu za dobou, a vůbec z celého rozporu mezi éterickým vztahem k Máše a záchodovým základem jeho erotiky. Ovšem když se tyto dvě zcela oddělené stránky Sykova vztahu k ženám náhle setkaly, vznikla z toho psychická exploze, podobná střetnutí hmoty a antihmoty, která hluboce otřásla Sykovým životem.

V mysli Hortulánově začalo svítat poznání, že nějaká návštěva hampejzu nemůže Sykův problém vyřešit.

Nebylo zřejmě jaksí pravda, že jenom neměl dost odvahy se přiblížit k ženám, ať už k normálním, nebo aspoň prodejným.

Měl přece kuráž k mnohem dobrodružnějšímu a společensky nebezpečnějšímu spouštění do žumpy. Jaksí to nedávalo smysl.

Kromě toho se Syka Hortulánovi zprotivil svou divnou přepjatostí a celou netušeně bláznivou osobností. Bylo zvláštní, jak navenek nenápadný, konformně normální a spořádaný Syka vypadal zvnitřku.

Hortulán tušil, že tady nebude asi nic platný, a litoval, že se k výletu uvolil. Navenek však pouze zachrchlal a řekl neurčitě,

že už je pozdě a že je třeba jít spát, aby mohli zítra s jasnou myslí pokračovat v cestě.

Přiložil ještě do sudovitých kamínek, zachrul se do spacáku a popolezl v něm blíže ke zdroji tepla. Chvíli ještě pohlížel do tajemného písma hvězd a kontemploval nepravděpodobnou bizarnost světa, ale pak jeho vědomí náhle zhaslo jako vypnutá lampa a Hortulán usnul.

5

Když se Hortulán ráno probudil, stálo slunce již dosti vysoko. Probudil se vlastně ve svém spacím pytli horkem, které bylo k nesnesení. Syka byl již vzhůru a umýval si obličej v jakémisi ešusu, který naplnil vodou z cisterny v kufru auta. Měli dvě, druhá obsahovala benzín. Když viděl Hortulána, zvedl provinile mokrou tvář:

„Já vím, že musíme vodou šetřit, ale musel jsem si umýt obličej po – po včerejšku.“ Hortulán pouze zavrčel. Měl chuť mu říct něco na ten způsob jako no dobrá, ale příště už žádná zpověď, lítost a opravdové předsevzetí, aspoň než se dostaneme někam ke studni – ale raději tuto poznámku spolkl. Nakonec to bylo Sykovo auto, Sykova voda a Sykův nápad vzít Hortulána s sebou přes poušť na tu konferenci.

Syka si utřel obličej. „Uděláme si snídani, ne?“ řekl spíše řečnický. „Já zatím rozdělám oheň v kamínkách.“

Za chvíli ho bylo slyšet volat přes písčité a kamenité pahrbky: „Hortuláne!?! Dávals někam ten pytel s briketama?“

„Ne,“ odpovídal Hortulán, „na co taky?“

„Já jenom, že ho tady nevidím, že ho tady nikde nemůžu najít.“

Hortulán se vypravil ke kamínkům: „Vždyť to tady přece musí někde bejt, dívej se dobře.“

Rozhlíželi se, hledali, nakonec i v autě, pytel nikde. Kam se jen poděl?

„Syko,“ vykřikl Hortulán za písčitou dunou. „Pojď sem, něco ti ukážu.“

Syka přiběhl.

Hortulán ukázal na zem. „Stopy,“ řekl, „někdo nám ten pytel ukrad. Co uděláme?“

„Vykašlem se na to a pojedem?“ navrhoval Syka nejistě.

„A budem v noci mrznout - ne? A žádný teplý jídlo, že? Nic není tak hnusnýho jako studená konzerva. Blééé! Potom - ať si z nás nikdo nedělá čuráčky - já puđu po tý stopě a toho chlapa chytanu!“

„Prosím tě, Hortuláne, kdoví, co se to stalo, kdoví, kde ten už je. Potom - vždyť se tím strašně zdržíme. Nechodme nikam - pojedem, a bude.“ Hortulán chvíli uvažoval. Pak se obrátil a neochotně, jako spráskaně kráčel k autu. Syka za ním.

Ale než byl v poslední čtvrtině cesty, vztekle se zastavil:

„A hovno! Jdu na něj! Tohle si přece nenechám líbit!“

Sebral se a rozčileně kráčel nazpět. Syka stál chvíli zaraženě, ale pak se za ním rozběhl. „Hortuláne - Hortuláne, počkej. Vem si aspoň něco na hlavu - klobouk - nechod' beze zbraně - sice nic nemáme - ale aspoň pohrabáč od kamínek si vem - a vodu - vodu by sis měl vzít - tohle slunce tě za chvíli zničí - a co pak já?“

Hortulán se neochotně obrátil a kráčel zpět, jakoby nasupeně, až se mu natrásalo břicho. Syka byl sušinka, ale Hortulán byl rozložitý tlouštík na způsob vysloužilého zápasníka či spisovatele knih krve, vášně a mužnosti. Nasadil si slaměný širák, vzal si také plátěnou bundu, kterou si uvázal kolem pasu, naplnil si čutoru z cisterny v kufru, pověsil na krk, vzal si i pohrabáč.

Vykročil - mizel a vynořoval se mezi pahrbky a trnitou pouštní vegetací, při každém vynoření menší a menší.

Syku zachvátila panika - rozběhl se za Hortulánem. Pak se přece jen zarazil, vrátil, dušně a chvatně uklízel všechno do auta, zamykal - snad nám to tu nikdo neukradne - ale sám, sám v poušti - to ne - kdybych mohl jet dál, to bych snad vydržel, ale sedět, sedět a čekat - ne - to ne - puĵdu za ním, s ním.

„Hortuláne! Hej! Hortuláne!“ volal Syka, klopýtaje přes kameny. Asi po minutě běhu, která se mu ale zdála nekonečná, kamaráda

dohnal. Zpocený, dýchal těžce a divně se prohýbal a podlamoval jako na omdlení. „Půjdu s tebou, nenechávej mě tam.“

Hortulán mu chtěl napřed vynadat a vrátit ho, ale pak si to rozmyslel.

Divná, pustá krajina odsávala jeho odvalu. Byl vlastně nakonec rád, že Syka chce s ním. Jak tak kráčel po stopě, jeho hněv pomalu vychládal a hloupá nebezpečnost jeho počínání mu vyvstávala stále zřetelněji. Zloděj briket se zdál být pořádný chlápek, soudě podle délky kroků a velikosti stop – jistě větší než Hortulán. Dříve by to Hortulánovi tak nevadilo, býval od rány, ale čím dál kráčel, tím víc unavený se cítil, a nakonec si uvědomoval, že už není nejmladší čili správně že už je naopak dědek. Přepadla ho nejistota, jak se záležitostí pojedná – a skoro strach. Ale vrátit se nemohl, když se původně tak rezolutně rozehnal – to by se styděl – ačkoliv – snad by mohl tvrdit, že se mu stopa náhle ztratila na kamení nebo v nějakém trní. Syka ho dohonil, právě když začal uvažovat takto poráženecky. Proto Sykovi nadával zbabělců jen nevydatně, aby se neřeklo, a aby překonán studem, přece jen zabránil tomu, že by se vrátil. Vyčetl mu ovšem, že si v panice nevezal svou vlastní vodu a klobouk, a půjčil mu svou plátěnou kazajku, aby si ji uvázal kolem hlavy. Vykročili dále.

Poušť byla zvláštním způsobem hluše tichá. Vysoká obloha se zdála nabíhat do šeda, chlupy a ostny kaktusů se ve slunci leskly, jako by to byly jakési zkamenělé či spečené paprsky světla. Nic se nepohnulo, jen nějaký pták, asi dravý, kdesi divoce zanaříkal – kroky pouštních poutníků harašily po kamencích. Nebylo ještě ani devět hodin a vzduch už se začínal při zemi chvět...

Začínalo být cítit, jak země pálí i přes podrážky jako při pochodu po mírně ohřáté plotně kamen. Sem tam se kmitla ještěrka nebo popolétl leskle kovový brouk – jinak nic. Muži kráčeli tiše,

šetřili energií. Stopa zloděje byla pořád zřetelná. Syka kráčel vytrvale, jak tomu bývá u suchých úřednických typů, působících celkově spíše nemužně; zato Hortulán se potil a hekal a s nelibostí pozoroval, že se začíná opruzovat. Opakovala se zde známá situace z vojenských pochodů (dnes ovšem spíše historická, neboť i pěchota je již motorizovaná), kdy bodří bohatýři začasťe odpadají, kdežto nenápadní, plaší sušinkové jdou dál a nezdají se ani příliš trpět. Nicméně pokračoval Hortulán statečně vpřed, protože se kromě jiných důvodů nechtěl shodit před Sykou. Krajina se táhla zákrutovaně, tajemně a jaksi nelítostně. Rysy krajiny se sice měnily, ale zároveň též jaksi opakovaly, což působilo matoucím dojmem. Člověk měl pocit, že tudy snad už šel; kdyby měl třeba někde odskočit u nějakého balvanu nebo keře, mohl to snadno udělat na nesprávném místě, protože balvany a keře se opakovaly. Čím dál tím více se zdálo Hortulánovi a Sykovi, že měli pytel s briketami oželet a jet dál, že tato honička je nesmyslná.

Náhle se Syka obrátil k Hortulánovi a promluvil:

Avšak žádný zvuk z něj nevycházel, pouze pohyboval rty. Hortulán na něj pohlížel zmateně. Uvědomil si také, že už delší dobu nevnímá zvuk svých kroků na písku ani žádné bzučení hmyzu. Otevřel sám ústa a promluvil, ale rovněž nevydal hlasu. Přátelé na sebe chvíli pohlíželi v němé panice. Co to? Ohluchli snad náhle oba? Syka schválně zadupal nohou. Ani jeden nic neslyšel. Pak však se na Hortulánově tváři rozhostilo poznání. Bezhle se zasmál. Vytáhl z kapsy zápisník a tužku a napsal hůlkovým písmem:

UŽ TO MÁM - AŽ SE POHNEM, ZASE TO PŘEJDE, a pod tázavým pohledem Sykovým připsal: TO JE PODLE TOHO STRNADA.

Syka vypadal ještě nechápavěji. Hortulán psal dál:

MY JSME TOTIŽ V KNIZE!

Syka pokročil vpřed a pomalu a důrazně formoval ústy slova:

„Jak to v knize?“

Hortulán ukázal znovu na slova V KNIZE a pokýval – ano, v knize. Syka zavrtěl nevěřičně hlavou. Pak psal pravou rukou na dlaň, totiž naznačil proces psaní a pohlédl opět tázavě na Hortulána – ŇÁKÝ KŘESADLO, psal Hortulán na vysvětlenou, VONO SE TO TAK JMENUJE, TO SPISOVADLO.

„Ten padouch,“ řekl Syka nehlasně, „tak to on nás takhle blbě vymyslel.“ Pak si nejdřív strčil prsty do uší a poté s tázavým pohledem rozhodil rukama.

Hortulán pochopil a psal dál, odpovídaje pak i na další pantomimické dotazy Sykovy:

NO PRÁVĚ KVŮLI TOMU STRNADOVI.

...?

TO UŽ ZASE NAŠEL V TÝHLE KNIZE HLUCHÝ MÍSTO.

...?

VON TO TOMU KŘESADLOVI UDĚLAL UŽ JEDNOU.

(Jak to?)

VON PÍŠE KRITIKY DO ČESKÝHO SLOVA.

(Já tomu nerozumím.)

VON NAPSAL, ŽE JEDNA KNIHA TOHO KŘESADLA DOSTALA ŇÁKOU CENU, „AČKOLIV OBSAHOVALA NĚKOLIK NAPROSTO HLUCHÝCH MÍST“.

(A co to má co dělat s námi?)

NO ASI UŽ TY MÍSTA VOBJEVIL I TADY A TOHLE JE JEDNO Z NICH!

(Aha! – Ale jak to – proč je tohle místo hluchý, proč tam vůbec našel ty hluchý místa?)

ASI ZE ŽÁRLIVOSTI.

...?

ASI, ŽE TU CENU NEDOSTAL VON SÁM.

(Von taky píše?)

JÓ, NĚCO SNAD TAKY NAPSAL.

(A jaký to je?)

JÁ NEVÍM, JÁ JSEM TO NEČET.

(A proč?)

PROTOŽE MI JEDEN KAMARÁD ŘÍKAL, ŽE JE TO BLBÝ.

(No jo, ale to nám není nic platný, když nic neslyšíme.)

„Tak se musíme tady z toho místa pohnout,“ naznačil Hortulán.

Po nějaké chvíli se k jejich úlevě opět rozezněl čtvermonohý dupot jejich nohou na písku.

Syka se obrátil k Hortulánovi a promluvil:

„Ale dvě věci jsme zvorali. Jednak že jsme si nevzali nic k jídlu, a potom taky, že nemáme kompas. Já ho přece mám v autě, tak jsem ho moh vzít.“

„No,“ odpověděl Hortulán, „já v tom horku přes den ani nemám hlad. Vodu máme, tak co. Kompas – no dobrá, ale to se můžeme vždycky zorientovat podle termitišť nebo podle hodinek a slunce – to není problém. Potom zpátky půjdeme po stopě, tak jako nás teď vede stopa za tím zlodějem.“

Po chvíli se ráz pouště změnil. Zatímco kráčeli dosud po půdě z šedobílých kamének a hrubého písku, pokryté balvany a řídce porostlé suchomilnou pouštní vegetací, rozprostřela se nyní před nimi naprostá pustina, pokrytá drobným, narudlým pískem bez jakéhokoliv keříčku či travičky.

Stopaři strnuli. Jednak nad nehostinností rozevřevší se krajiny, jednak nad tvarem sledů. Již předtím viděli, že zloděj má veliké nohy a dlouhý krok, tvar jeho stop však nebyl v hrubém písku dosti zřetelný.

Naopak nyní se stopy v jemné kamenné strouhance otiskly přesně a táhly se jako ornament vypuklou pustinou až k obzoru.

Nebyly to však stopy lidské: Měly čtyři prsty. Tři obrácené dopředu a jeden dozadu. Byla to stopa obrovského ptáka.

„Hortuláne,“ hlesl Syka, „pojď se vrátit. To nám ukradl nějaký pštros nebo co, toho nemůžeme dohonit.“

„Právě ne,“ řekl Hortulán, „tomuhle přece musím přijít na kloub. Kdybychom se vrátili, do smrti bych si to neodpustil. Naopak, ta záhada by mi vrtala v hlavě a nemohl bych možná ani spát.“

Dejme tomu, že je to něco jako pštros, ačkoliv jsem nikdy neslyšel, že by tady v té poušti něco takového žilo – taky má pštros jinou stopu – ale dejme tomu. Je sice pravda, že člověk pštroso nedohoní, teda vlastní silou, ale aspoň bych to chtěl vidět. Třeba jestli ty briky ještě má, tak je upustí a nechá nám je, když ho jako zaženeme. Anebo – třeba to ani není pták, třeba je to nákej dinosaur – to přece byli takoví na dvou nohách jako ptáci – to by byla senzace!“

„Třeba je dravý...“

„No tak právě! – Syko, takovou příležitost přece nezmeškáme! Kdybychom tady objevili nějakýho pštroso nebo dinosaura, neznámýho, máme z toho slávu a možná i peníze! A kdyby byl dravej, tak to je, to se ví, ještě mnohem lepší, protože to je pak větší senzace,“ naklonil se k Sykovi. „Já nevím, jak ty, ale počítám, že ty asi taky, že to bude věc dost všeobecná, jako je u lidí všechno vostatní – svěřili jsme se navzájem s těma sprostárnama, tak proč ne s tímhle – já jsem vždycky doufal, že nějak vyniknu – něčím se stanu – chlapci o tom sní – u dospělých se předpokládá, že už ne – ale řekl bych, že rozdíl je jenom v tom, že dospělí už o tom nemluví – ale je to v nich pořád – i když už rozumově, víš, rozumově, vědí, že je pozdě, po všem a odzvoněno, tak přece jen o tom pořád tajně sní – mně se v životě příliš nepoštěstilo – sice – jak se to veme – chvála Bohu – ale není to to, co jsem si přál – víš, ne nutně peníze nebo moc – ale něco – něco – a tady – kdo ví – tady nám možná kyne

naše životní příležitost - a i kdyby ne příležitost - vždyť to je jako takový chlapecký sen - copak to, Syko, nevidíš, tady my, sami dva v poušti - a na stopě neznámého ptakonoha, není to úžasná věc? A ty bys chtěl odpadnout? Vrátit se? Jak je to možný?“

Syka se neurčitě usmíval. Viděl nyní, že skutečně není jiné cesty než vpřed, přes rudý písek, po stopě podivné bytosti.

Předtím se na to díval z jiného hlediska. Ze zorného úhlu své rozškatlukované úřednické dušičky; avšak nyní mu Hortulán změnil perspektivu. Viděl to teď z hlediska věčného chlapce, kterého každý muž nosí v sobě a který má na svědomí všechny objevy, vynálezy a fantastické nápady šťastné i nešťastné, a tak i celý pokrok a historii lidstva.

Jakmile zaujal toto stanovisko, nebylo pro něj již cesty zpět. Jakmile byl v tomto zbrusu novém mentálním chomoutu, přestal kalkulovat a děsit se, a zmocnila se ho naopak lovecká vášeň:

„Dobrá,“ řekl, „máš pravdu. Jdeme!“

Hortulán sundal čturu, kterou měl na řemeni přes rameno, odzátkoval ji a podal Sykovi. „Tu máš,“ řekl, „napij se teď. Musíme šetřit, ale teď právě začíná největší vedro. Nemáme se ale kam schovat, a tak půjdeme. A tak si na to napřed doplníme tekutinu.“

Napili se, Hortulán zazátkoval láhev, přehodil ji přes rameno a vykročili do pekla sypkého, horkého písku. Vedle ptakonohých stop se začal tvořit další růženec, jak Syka vstupoval do sledů Hortulánových. Stopy se podivně pohybovaly, jak se nad nimi chvěl horký vzduch, a zdálo se, jako by byly pod vodou.

„Čert vem auto,“ supěl Syka za Hortulánem, „čert vem konferenci!“

Propadl se jednou nohou do jakési kapsy v písku, uhodil se do kolena, přepadl, ale hned se bodře a zmužile vyhrabal.

„Čert vem hampejzy,“ funěl, „čert vem všechny ženské.“

6

Cesta sypkou pouští byla opravdu pekelná. Jako všechno zvláštní a nepříjemné by se těžko líčila komukoliv, kdo nic takového nikdy sám nezažil, a tedy ji ani nebudeme líčit. Konečně přešli Hortulán a Syka strašlivou rudou písčinu a zřítili se vyčerpaní do nevydatného stínu při bílých skaliscích, pokrytých nějakou řídkou suchomilnou vegetací. Dobrodiní stínu bylo i tak poněkud problematické, protože bílá skaliska nepříjemně sálala horkem. Jejich společná čtورا byla už prázdná a v mysli jim vyvstávalo trapné vědomí, že i kdyby se teď obrátili a vrátili, těžko by bez vody došli zpět k autu a k hlavní cisterně v něm. Nechtěli si to však připustit. Hekajíce zouvali boty a vysypávali horký písek z nich i z ponožek. Sliznice jejich pootevřených úst už začínaly vysychat. Po delší chvíli se Hortulán vzchopil, pomalu a potácivě vstal a vykročil z balvaniště. Za chvíli se vrátil k Sykovi a pobízel ho, aby se zvedl. Jeho výraz se zdál čilejší a optimističtější. Když Syka vystoupil v jeho stopách ze skal a podíval se, kam Hortulán ukazuje, spatřil v dálce na svažující se pláni hustý zelený kožich bujnější vegetace.

Oáza.

Vykročili k ní s poněkud novými silami, živěnými nadějí, i když se Hortulán po cestě dvakrát zamotal. Suchý Syka rázoval mnohem lépe. Oáza musela být od skal jenom asi necelý kilometr, ale poutníkům se zdála vzdálená snad nekonečně. Jak k ní pomalu klopýtali po holých kamíncích (poušť zde nabyla zase původní podoby jako na začátku), zdálo se jim, že se vůbec nepřibližuje. Jižijí je napadla absurdní myšlenka, že oáza je snad jakási fata

morgána čili miráž, když tu z houští na okraji oázy vyskočil jakýsi obrovský žlutý pták, zřejmě člověk za ptáka převlečený, a hnal se úprkem k nim. Stanul nějakých dvacet metrů pod nimi, všelijak se pitvořil, vyhazoval nohy, jako by tančil kankán, klaněl se, kynul jim jedním křídlem a podobně.

Poutníci viděli, že jedním křídlem drží jejich pytel s briketami a posměšně jím potřásá. Náhle se obrátil k poutníkům zády, hodil si pytel přes rameno, pohlédl ještě jednou úkosem na ně a pitvorně odpádl zpět do nitra oázy. Nejdivnější na celé věci byla křepká energie maškary v tomto úmorném vedru. Nicméně se zdálo zřejmé, že o miráž tedy nejde, a podivné zjevení poutníky naopak jaksi osvěžilo. Na bílém písčitém terénu před ním se táhla již jedna šňůra stop toho druhu, jaký poutníci sledovali od auta až sem. Jakoby povzbuzeni zvědavostí a napětím kráčeli poutníci nyní dosti hbitě k oáze. Základním rázem ostrůvku kromě bujnější vegetace se zdála být zvláštní humorná pitvornost. Ptačí maškara sice teď už byla z dohledu, aniž bylo jasné, kam se poděla, ale pozornost poutníků upoutaly další bizarní jevy. Na trnitých křoviskách se popásalo stádečko asi pěti koz smíšené rasy, které měly na hlavách různé kloboučky, většinou tak, že jim z nich trčely rohy, takže tím zároveň kloboučky přidržovaly. Klobouky byly všelijaké, s úzkými i širokými střechami, s umělými květinami, jeden s vycpaným ptákem. Dvě z koz byly bezrohé. Ty měly kloboučky přichycené gumičkou pod bradou. Stádečku vévodil smrdutý kozel s mohutnými rohy a dlouhou bradou, který měl na hlavě tvrdák a kolem krku límec s černým motýlkem. Poutníci se podivili vyparáděným kozám a kráčeli dále do nitra oázy. Oáza se po způsobu snad všech oáz ke středu svažovala, majíc tak tvar jakési mísy. Uprostřed mísy bylo obvyklé jezírko, do kterého se poutníci úprkem vrhli a hasili žízeň, jejíž nesnesitelnost si plně uvědomili až teprve při spat-

ření vody. Když se konečně sdostatek nalokali a vylezli za crčení hastrmanských praméneků na břeh, stál před nimi elegantní muž v bílém vyžehleném tropiku, v opáncích naboso a se širokým slamákem na hlavě. Muž byl asi třicátník, bledý brunet s tenkým knířečkem a onou hladce vylízanou tváří, jakou se vyznačovali filmoví herci v létech dvacátých a třicátých.

„Vítejte v Ateliéru akčního umění,“ pravil ve federálním jazyce a poté se nesrozumitelně představil. Hortulán měl dojem, že snad jako Filoxén Loris, ale tvrdit by to nemohl. „Jsem správcem a impresáriem skupiny akčních umělců, jakož i ředitelem místní dynamické galerie. Mistři a mistryně jsou totiž příliš zaneprázdnění tvořivou činností, aby se mohli starat o světské záležitosti – a tak se jim o ně starám já. Prosím, prohlédněte si poslední kreace, neboť umění je pro všechny,“ udělal jakési teatrálně dvorné, snad ironické gesto, jímž je zval dál. Syka a Hortulán si teprve teď všimli scenerie, která se rozkládala kolem ústředního jezírka oázy. Vytřeli si vodu z očí a pozorovali: Na protilehlém břehu stála nízká budova v moderním krabicovitém slohu s bílou omítkou. Zdála se postavena normálně z omítnutých cihel, ale ve skutečnosti, jak poutníci později zjistili, byla pod omítkou pouze z hobry a z prkýnek. Prkýnka a hobra byly však napuštěny účinným prostředkem proti termitům čili všekazům.

Na průčelí budovičky byla žerd', ze které schlíple visela federální vlajka. Přes celé průčelí bylo napsáno velkými červenými písmeny:

ATELIÉR AKČNÍHO UMĚNÍ

Kolem budovičky bylo vidět další struktury, prkenným materiálem působící dojmem venkovských hajzlíků. Byly to různé

budovy, některé všelijak pitvorných tvarů, takže by je bylo lze pokládat za moderní sochy. Na stromech visela různá zrcadla, pneumatiky, boty a jiné nesmysly toho druhu, jako tomu bývá v opičincích. V tomto prostředí se vyskytovala skupina lidí obojího pohlaví, kteří buď nehybně stáli a seděli v nejpodivnějších pozicích, anebo se všelijak kývali, pobíhali, točili a podobně. Oblečení byli rovněž zvláště jako dříve již zmíněné kozy. Měli různá barevná trička a fráčky, čepičky a kloboučky. Některí byli oblečení zcela bíle a měli bíle natřené či napudrované nebo namoučněné i ruce, nohy a hlavy včetně vlasů. Některí byli polonazí nebo i úplně nazí a měli všelijak nabarvenou kůži v nejrůznějších ornamentálních způsobech. Některí z těch, co se stereotypně pohybovali, byli zapřaženi do všelijakých dřevěných mechanických systémů na způsob jakýchsi žentourů a tak, ale zdálo se, že tyto mechanismy nedělají nic užitečného: buď se jenom tak točily, nebo uváděly do pohybu různé soustavy korouhviček a zrcátek na způsob kinetických uměn. Těchto lidí mohlo být snad asi dvacet.

Nad jezírkem poletovali kolibříci a vážky, akční umělci se v zeleni barevně vyjíмали a přes celkovou pitvornost scenérie nebylo lze upřít, že snad má i jakousi uměleckou hodnotu. Syka a Hortulán, čím dál zmatenější, se jaksí neodvažovali ptát na ptačí maškaru a svůj pytel briket, neboť pochopili, že zloděj byl zřejmě jedním z akčních umělců.

Nevzdávali se ovšem možnosti paliva se opět zmocnit, ale čekali na vhodnou příležitost, aby to řediteli dynamické galerie nanesli. Ten je zatím vodil od jednoho akčního umělce k druhému, sděloval jim vždy jejich jména a název díla. Většina akčních děl se nazývala *Bez názvu*. Kreace akčních umělců by bylo jistě zajímavé vylíčit, ale slovem to ani dost dobře nejde: Bylo by to u každého příliš dlouhé a spousta věcí, které se dají vidět na první pohled,

se dobře popsat a slovně vylíčit ani nedá, a nadto slovní popis nebývá tak jednoznačný, aby u každého navodil stejnou zrakovou představu.

Vemte si třeba nějakou věc každému známou a uvidíte, že její popis by mohl vyvolat u věci neznalých osob i zcela chybné představy.

Zkrátka a dobře, akční skulptury tady popisovat nemůžeme, i když některým umělcům to v postojích a maškarách jaksi dost slušelo. Možno si je představit asi na způsob různých obrazů nebožtíka Františka Tichého, jenže živé a trojrozměrné, některé v pohybu. Jak jsme již řekli, působili akční umělci a umělkyně dosti umělecky, i když zřejmě spíše jaksi druhotně.

„Toto,“ pravil správce umělců a dynamické galerie, „je vlastně nejčistší umělecká forma, neboť zde prakticky odpadá možnost komerčního aspektu. Zatímco obraz, socha i kniha mohou být prodány, podobně jako i hudebnina, tato možnost se u akční skupiny a skulptury vlastně nenaskýtá. Namítnete, že útvar jevištní, realizovaný zejména herci či pěvci, jest rovněž netrvalý a že herce a pěvce v té které roli nelze prodati atd. – nicméně zde trvá záznam díla v podobě psané hry či opery, operety, oratoria atd., který se sám může stát předmětem obchodu – tomu však při akčním umění tak není, neboť to vzniká spontánně a nemá psané předlohy. Pro tuto podstatnou nezištnost jest akční umění také nejvyšší uměleckou formou.

Kromě toho vkládá akční umělec do svého díla mnohem více vlastní osobnosti než herec či pěvec, neboť tito své role pouze dotvářejí dle daných předloh, a nadto ještě ve spolupráci s režii atd. Akční umělci však tvoří samostatně. Protože ale,“ pokračoval průvodce obou nicméně rychle schnoucích hastrmánků, „tvůrčí počiny vyjadřují maximální soustředění a nejlépe se daří v samotě,

nebo alespoň mimo dosah diváctva, jsou akční umělci nuceni žít v odloučenosti, například jako tato naše kolonie na poušti – jako poustevníci – a tím nemohou přitahovat davy konzumentů. Federální umělecká rada, FUR, to také nahlédla a udílí akčním umělcům stipendia v podstatně větší výši než ostatním kategoriím tvůrců. Díky nebesům za tuto osvícenost na úředních místech! Jev to vsutku výlučný!“

„To je všechno velice zajímavé,“ pravil Hortulán federálním jazykem, což zde vyjádříme spisovností, „ale přišli jsme sem původně ani ne tak z žízně po uměních, jako spíše kvůli pytlí briket. Někdo nám totiž takový pytel ukradl na našem tábořišti a sledovali jsme jeho stopu až sem. Byl přestrojen za jakéhosi obrovského nelétavého ptáka.“

„Aha,“ řekl správce, „to byl Bernard. Bernard jest totiž zastánce a zatím naším jediným reprezentantem akčně uměleckého směru surprisismu čili překvapismu, který někteří jazykoví a terminologičtí puristé nazývají též alikuinonopinantialikvidfaktismem – tvrdí totiž, že když -ism, tedy to musí být celé přímo z latiny, avšak v klasické latině bohužel není zvláštní sloveso pro pojem překvapiti a je třeba použít opis. Osobně se přiznám, že termín alikuinonopinantialikvidfaktism nebo faktismus se mi líbí lépe než surprisism, neboť se zdá více odpovídati duchu akčního umění, obecně i zvláště, leč to jest pouhá nedůležitá podrobnost. Naopak je nutno přiznat, že surprisism je kratší do huby a nadto chutná Galii, tedy umělectvím par excellence. Zkrátka tím, že přestrojen za ptáka ukradl vám brikety, vytvořil Bernard akčně uměleckou kreaci ve smyslu křečovitého krásna a zároveň vás také vtáhl do dynamické tvořivosti. Vtažením diváka či konzumenta do tvořivosti však surprisista tohoto zušlechťuje, ač nikoli v banálním, buržoazně romantickém smyslu, a pozvedá ho tak na

svou vlastní úroveň, a proto přes zdánlivou exkluzivnost je surprisismus uměleckým směrem povýtce lidovým a masovým.“

Avšak Hortulán se už začínal mrzet a zlobit. Zpočátku byl tokem událostí jaksi otupen, ale nyní, když si na prostředí trochu zvykl, vnímal zřetelně jeho snobskou bláznivost.

„To je všechno velmi pěkné,“ řekl mrzutě, „ale my ty brikety potřebujeme, protože na nich i vaříme. Stopovali jsme toho vašeho Bernarda až sem, přešli jsme v horku značný úsek pouště včetně rudé písčiny a málem jsme zahynuli na dehydrataci čili odvodnění. Proto jsme také nemohli odolat, když jsme konečně dorazili k jezírku, a nedůstojně jsme se v něm vymáchali. To však neznamená, že ustoupíme. Žádám vás, abyste nám pomohl chytit toho Bernarda a vzít mu naše brikety.“

Rezolutní postoj Hortulánův správce dynamické galerie zmátl a snad i trochu vystrašil. Střílel očima kolem, jako by hledal pomoc, ale akční umělci byli příliš zabráněni do sebe a do svých kreací, aby situaci vůbec vnímali. Zdálo se, že by je nevyrušilo, snad ani kdyby tady došlo k vraždě. Správce měřil váhavě rozložitou postavu Hortulánovu i šlachovitého Syku a rozhodl se zřejmě, že bude lépe jim vyhovět.

„Ovšem,“ řekl nakonec kulantně, „musím si vždy uvědomit, že umělci zde jsou svobodní, odpovídají sami za sebe a že já jsem pouhým správcem, de facto v jejich službách, ač by se mohlo zdát naopak. Jest třeba také vidět, že akční umělci jsou již povahou své geniality těžko přístupní vnějším vlivům. Ale vynasnažím se vašemu přání vyhovět.“

Správce v doprovodu Hortulána a Syky se vydal na obchůzku po oáze, která, jak teď návštěvníci viděli, byla vlastně dost malá, jen co by se do ní vešlo asi osm tenisových dvorců. Pročesávali částečně i hustý porost na kraji. Teprve teď si Hortulán a Syka

uvědomili, že celou uměleckou kolonií proniká zápach lejn a moči. Zdroj tohoto zápachu byl zejména v okrajovém roští. Jak se zdálo, byli umělci tak nespětští, že je nějaká péče o hygienu nemohla vyrušit z jejich tvořivé extáze.

Občas správce volal: „Bernarde, Bernarde, ozvi se, kde jsi, Bernarde!“

Ale Bernard neodpovídal.

„Jen aby,“ řekl správce starostlivě, „jen aby nebyl někde v poušti. V tomhle horku je to sice skoro sebevražda, ale akční umělci jsou nad pouhé přírodní zákony povzneseni. Taky strašně moc vydrží, víc než my obyčejní smrtelníci, géniem nepolíbení. Ale ani tak by neměl Bernard oázu opouštět.“ Ale nakonec přece jen uspěli – zpoza jakýchsi velikánských tlustých a střapatých listů, připomínajících něco mezi kaktusem a obrovskou kapustou, vyskočil Bernard v ptačím převleku i s briketami v křídle a uháněl pryč po okraji oázy. Nastala honička. Pronásledovatelé se rozdělili a Bernarda si všelijak nadbíhali.

Nakonec Bernard se smíchem hodil pytel na Syku a vběhl do okrajových křovisk a odtud do pouště. „Bernarde, vrať se!“ volal správce v obavách, aby se Mistr zbytečně nevystavoval palčivé vyprahlosti – Bernard však pouze oběhl oázu zvenčí a zapadl opět do stinné zeleně na druhé straně. Syka otevřel pytel a konstatoval, že z briket nebylo nic ubráno ani snad nebyly vyměněny za nějaké nehořlavé předměty, na váhu a omak stejně působící, kteréžto dvě možnosti se mihly jeho podezřívavou myslí. Avšak správce Loris navrhl, aby se s ním poutníci napili na oslavu šťastného ukončení mise, což tito vděčně přijali. Vykročili směrem k ústřední budově. Po cestě jim správce vykládal, že má elektrickou lednici, také i jiná elektrická zařízení včetně elektrického světla. Proud má z akumulátorů, které nabíjí dynamem, uváděným do pohybu

pomocí žentouru, jeden akční umělec jménem Leonard, jehož tvořivost spočívá v tom, že neustále chodí dokola a tak opisuje kruh, nejdokonalejší to a nejestetičtější geometrický útvar.

„Někdy, když je třeba, aby si Mistr odpočinul, a je-li při tom akutně nutno elektřinu vyrobit, používáme k tomu účelu velblouda Gordona, který je zde v oáze k nezaplacení. To však neděláme často, neboť někteří členové personálu mají za to, že zvířata nemají být vykořisťována. Prodává-li totiž člověk svou pracovní sílu, je to jeho svobodné, demokratické rozhodnutí, avšak zvířata v tomto vztahu k zaměstnavateli nejsou, a proto se jejich pracovní poměr podobá otroctví, které osvícený člověk nemá nikterak podporovat...“

Hortulán se nejdřív podivil, že Ateliér akčního umění a dynamická galerie má kromě správce ještě jiný personál, ale pak si uvědomil, vždyť je to vlastně logické – nenapadlo ho to, když viděl, jak hygienicky zanedbaná oáza je – ale ovšem, na akční umělce a jejich prostředí nelze brát konvenční měřítko...

Na cestě k ústřední budově právě míjeli akčního umělce, představujícího kreaci, kterou jim Loris již předtím při předvádění označil názvem *Porcelánová poustevna*.

Mistr byl oděn v mnišský či poustevnický háv s kápí a seděl na normální záchodové míse s patřičně vykasanou kutnou. Před ním stála další umělkyně, která tam předtím nebyla. Byla to ženská neurčitěho, dobře zachovalého věku, oblečená v pruhovaném modro-červeném tričku a v krátkých, vybledlých modrých plátěných kalhotách s roztřepanými okraji. Na nohou a na hlavě neměla nic. Tmavě plavé vlasy měla staženy v tzv. koňský ohon. Měla krátký, trochu zdvižený nosánek a celkově byla onen naivně intelektuální typ, jaký se vyskytuje u učitelek, sociálních pracovníků a bojovnic za jednostranné jaderné odzbrojení. Byla pěkně do zlatova opálená a její formy působily dosti provokativně. Správce

zastavil, pozdravil a představil ženě poutníky jako náhodné návštěvníky galerie. O ženě řekl, že se nazývá Psamantha a že je psycholožkou, zabývající se zkoumáním tvořivého procesu akčních umělců.

Teprve teď si Hortulán povšiml, že žena drží v ruce podložku s několika listy papíru, přidržovanými takovým tím klipcem, a že má za uchem propisku, kterou tam zasunula, když jim podávala ruku. Příjemně se usmívala chrupem poněkud přehnaných rozměrů.

Správce vyzval Psamanthu, aby se k nim připojila, i přerušivši zkoumání tvořivého procesu tvůrce *Porcelánové poustevny*, vydala se s nimi do domu, společensky švitoříc.

„Hergot,“ řekl Hortulán tlumeně, „slyšíš, jak to hučí a píská? Ještě že jsme tady tu díru našli. To jsme si vyšlápli! Kvůli pitomejm briketám tady eště přijdem o život. Nevíš, jak dlouho ty písečný bouře tady asi trvaj? Aspoň že jsme si u tý oázy nabrali vodu, to nákej čas vydržíme.“

„To nevím,“ skuhral Syka, „s těma briketama to byl stejně tvůj nápad - měli jsme se na to vykašlat. Konzervy se dají žrát taky studený a ve spacáku se člověk zahřeje i na sněhu.“

„Ale no jo,“ mrmlal Hortulán, „jenže kdo to moh vědět - potom taky - že ano - já dostal vztek na toho zloděje, že byl tak drzej.“

„Já jsem někde čet,“ pravil Syka, „u někýho filozofa nebo co, že co na krádeži nejvíc vadí, není ani tak ztráta toho majetku, jako taková jako urážka od toho zloděje. Že tě jako nerespektuje, že ti to bere, jako kdybys vůbec neexistoval, jako by to prostě našel. Neúcta k osobnosti okradeného že je to.“

„No, něco by na tom bejt mohlo, protože kolikrát kdybys tu věc ztratil nebo něk rozbil nebo kdyby tě vo ni ten zloděj poprosil, třeba bys mu ji i s lehkým srdcem dal, ale že ti ji ukrad, to je jako taková surová rána, jako kdyby tě někdo, s prominutím, kopl do kulek. Proto jsem se taky za tím zlodějem pustil - no a potom, když jsme tam v písku viděli ty ptačí stopy, tak jsme si mysleli, že možná něco zvláštního zažijeme a objevíme.“

„No, to jsme vlastně zažili a objevili,“ řekl zase Syka, „jenomže ne dinosaura nebo obrovskýho ptáka, ale oázu plnou nákejch bláznů. Co myslíš, můjou to bejt vopravdu umělci, a my jsme jenom blbí, nebo jsou to blázni, a my jsme navopak chytrý?“

„A – čert ví,“ povídal zase Hortulán, „teď se v tom jeden už vůbec nevyzná. Kumštýři začali bláznit pomalu už někdy před sto léty a před takovejma padesáti už šíleli naplno. A jak teď všude zavíraj blázince, tak se blázni hemžej na všech stranách – ale přitom, podle těch socpracáků a psychologů, to žádný blázni ani nejsou. No tak ty akční umělci taky nejsou blázni – blázni vyhynuli.“

S: To je stejně kvůli tomu, aby se nemusely dávat peníze na blázince. Vždycky když je něco nepohodlný, tak se řekne, že to vůbec není. Jako v Populánii, prej, je plná zaměstnanost. Nejsou tam žádní nezaměstnaní, a proto taky stát nemusí vyplácet nikomu žádnou podporu. Kdo je nezaměstnaný, musí ho živit příbuzní, a ještě ho můžou zavřít, kdy chtěj, jako osobu práce se štítící. A ještě navíc by mohli i ty příbuzné, že ho v tom podporujou. To máš tak se vším.

H: No, tady je to přece jenom vo hodně lepší. To se nedá srovnat. Sice, to se ví, všade je chleba vo dvou kůrkách, když jsem přišel sem, tak jsem si to hned neuvědomil. Pak jsem viděl, že je tady taky kurvárna – a veliká –, ale aspoň se jí člověk tady může líp bránit – a vůbec, je to tady stokrát a tisíckrát lepší. Po všech stránkách.

S: No, to vlastně ale znamená jen tolik, že to tam u nás musí bejt, že se to vylíčit nedá – když i tady je to proti tomu tisíckrát medový – to neznámá, že je to medový vopravdu, to jenom znamená, že tam je prostě neuvěřitelná mizérie.

H: No! A některý ty volové tady si eště myslej, že je to tam lepší – a nevysvětlíš jim to, kdyby ses posral.

S: Jako ta nána, ta psycholožka v tý oáze, co tam prej študuje tvůrčí proces těch akčních umělců. Jak poznala, že máme přízvuk, a jak jsme jí prozradili, vodkud' jsme, tak hned začala ty jejich bludy. To jí ani nenapadlo, proč jsme jako tady.

H: To právě, to voni nikdy nechápou, však to víš. Voni si myslej, že každej může pendlovat sem tam jako voni, prostě vo ničem ne-

maj pojem. Kdybys jim to chtěl vysvětlit, tak řeknou, buď že jsi blázen, nebo že si jen tak vymejšíš a pomlouváš. Dřív bych se s ní byl hádal, ale teď už jsem to dávno vzdal. Však ty taky.

S: Ale neměli jsme jí říkat, odkud jsme. Měli jsme si ňákou zemi radši vymyslet. Co se má taková kráva co otírat – já když se mě teď někdo zeptá, tak už vždycky říkám, že jsem z Horní Paflagonie. Jenže než jsem stačil zasáhnout, tak ty už jsi to jako vždycky vyžvatlal. Normálně, jak slyší Paflagonie, tak se stáhnou a obrátí řeč jinam. Zní jim to povědomě, ale to se ví, nic s tím spojit nemohou, žádného sportovce nebo muzikanta nebo superpornografa nebo invazi – to nemůžou, protože Paflagonie už zase dávno není – a tak si myslí, že o té zemi slyšeli, ale zapomněli to, a ptát se nechtějí, aby se neshodili, a tak zmlknou – a kdyby se někdo začal ptát, tak se mu dá zdvořile najevo, že se ptá na samozřejmosti – to pak taky zmlkne a prznění mrtvol je zabráněno.

H: Ale ten chlap, ten se nezdál, to byl zase jinej typ, že.

S: Takový bych řekl jako podvodnický, ne?

H: Jenže mně nejde do figury, co von tam z toho má v tý poušti s těma akčníma umělcema.

S: Asi se tam uklidil, asi nějaké máslo na hlavě. Anebo – člověk neví – třeba opravdu věří na to akční umění – lidé jsou složití.

H: Ale jinak se zdál dost průhlednej – jak naznačoval, že Bernard by se zlobil, kdybysme si nekoupili ty suvenýry – možná že ho má tak naučenýho, aby tam takhle lákal lidi, že jim vždycky něco veme.

S: Je to tam ale stejně pitvorné, já nevím, jestli bych tam mohl existovat s těmi akčními umělci – že se jich nebojí. Taky se mi nelíbilo, jak tam měli nasráno v tom roští.

H: To je vlastnost všech uměleckejch kolonií, to si pamatuj. Všude, kde se pěstují ty pokrokový uměny, je spousta hoven.

Dneska jsou tvůrčí duchové a trus nerozlučitelný. Buď přímo kolem jako tady, anebo tam maj aspoň vrchovatě nasraný hajzly, kerý nikdo nečistí. To s sebou nese vznešená povaha umění a nezájem o pouhé materiální jsoucno.

S: Nebo ty kozy. Kozy, ty taky často v takových koloniích bývají, taky prasata a tak.

H: Tady ty kozy aspoň měly kloboučky v rámci jednoty stylu.

S: A co myslíš, měli tam opravdu velblouda, nebo ten správce jen tak kecal?

H: No – proč by se vo ňom jinak zmiňoval, a ten žentour tam byl vopravdu. Velbloudi sice v tomhle světadíle normálně nežijou, ale proč ne – do toho pouštního klimatu by se hodil, člověk rozvez různý zvířata po celým světě. Tak třeba si ten Loris do tý oázy velblouda vopatřil stejně jako ty kozy.

S: No ano, vlastně – kdyby ten velbloud neexistoval, tak by nám ho nenabízeli, že nás sveze zpátky. Protože proč by se před námi chtěli dělat hezcí, když už je s největší pravděpodobností nikdy neuvidíme – jenom mi nejde do hlavy, že by nám ho svěřil.

H: No, už nás vomrk, a viděl asi, že jsme slušný lidi. Mimocho-dem to byl původně její nápad, tý psycholožky – to bejvaj takový jako filantropický kozy – no a von jí asi nechtěl odporovat.

S: Ale jak by se potom ten velbloud dostal zpátky?

H: Vždyť von to přece říkal, to máš tak krátkou paměť? – Že tady v tý oáze je jedinej zdroj vody v celým okolí a že se tam ten velbloud proto zcela zákonitě vrátí zpátky.

S: No ale jak to, že tam potom nebyl?

H: No vždyť říkali, že se asi utrh nebo že ho někdo musel vodvázat, někerej ten akční umělec, to je dost pravděpodobný, třeba to někdo pokládal taky za tvůrčí počin, to vodvázání.

S: No ale je to směla, na velbloudu už bychom byli dávno u auta a té bouři bychom možná i ujeli, nebo alespoň bychom měli jídlo na dosah, tady to může trvat kdovíjak dlouho.

H: Hele! Poslouchej! Mně se zdá, že už ten vítr tak nehvízdá. Mám dojem, že to už snad přestává.

Vylezli z úkrytu a viděli, že bouře už prakticky skončila. V poměrně lehkém větru se už dalo pokračovat v chůzi. Všechno kolem bylo zaváto pískem, dřívější bílé kameny a sporá teplomilná vegetace nebyly ani vidět. Písek byl i na kaktusech, trochu jako když napadne sníh. Původní idea, že se budou moci vrátit po vlastních stopách, se ukázala jako nerealistická, ba snad přímo idiotská. Kdoví, jak často tudy válnil silnější vítr, ne-li vyložená písečná bouře. Také podle slunce bylo těžko se orientovat, protože to bylo zataženo dosti hustými žlutými mračny. Na poušti panovalo poměrně příšerné pološero. Bylo teď jasné, že vydat se na cestu za briketami bez kompasu nebyl zrovna nejlepší nápad.

Když si to uvědomili, srdce se jim rozbušilo strachem: Neznali cestu ani k oáze, ani zpátky k autu. Posadili se chvíli a uvažovali. Pak se ukázalo, že situace není zdaleka tak zoufalá, jak se zdála. Silnice, podivuhodně rovná, se táhla od východu k západu napříč pouští prakticky bez vybočení. Když se prvně vydali na cestu za ukradeným topivem, kráčeli zhruba směrem k jihu, proti slunci. Nešli déle než hodinu, tj. ani při pochodu zpět se slunce tak daleko zase nepohne, aby vznikaly přílišné problémy s měněním orientace. Hortulán se podíval na hodinky. Byly čtyři, to znamená slunce bylo teď na jihozápadě. Kromě toho, namíříme-li malou ručičku ke slunci a rozpůlíme-li úhel mezi ní a dvanáctkou a budeme-li pokračovat asi hodinu k severu, musíme někde přijít na silnici. Nalezení auta pak už nebude problém, i kdyby to vyžadovalo ještě delší pochodování. Syka již dříve svěřil Hortulánovi rezervní klíč

od auta a sám si, pochopitelně, vzal svůj. Až přijdou na silnici, jednoduše se rozdělí, jeden tam, druhý v protisměru, a kdo dřív auto najde, pojedje sebrat druhého. Žádný zázrak. Kromě toho se směrem k silnici terén svažoval, takže stačilo jít prostě z kopce dolů, pořád a pořád, až se narazí na silnici.

Vykročili.

Po nějakém čase, s překvapením, potkali skutečně velblouda, který důstojně kráčel v protisměru, do vršku na jih. V nejhorším případě by tedy podle jeho stop mohli najít cestu k oáze, protože další bouře, zavívající stopy, byla v dohledné době nepravděpodobná.

Jen tak ze zvědavosti či hravosti se vydali po velbloudích stopách proti jejich směru, dávající ovšem pozor, zda vskutku udržují všeobecný směr mezi severem a jihem. Ale velbloud se odchyloval od trasy jen nepatrně, a to pouze tam, kde ho nutil terén. Asi za hodinu narazili poutníci na silnici a zaradovali se, neboť jejich opuštěné auto zde stálo prakticky před nimi.

Velbloudí stopa je dovedla přímo k němu.

Radostně se rozběhli. Ale když přišli až blízko k autu, překvapeně se zarazili a poněkud v nich hrklo.

U auta stála holka pubertálního věku, asi tak třináct čtrnáct, snad jenom dvanáct, stěží celých patnáct let, a rozpačitě se na ně usmívala. Byla oblečena podobně jako ta psychologka v oáze, totiž v modro-červené pruhované tričko a krátké modré plátěné kalhotky, s tím rozdílem, že na nohou měla jakési opánky a na hlavě slaměný klobouk zhruba stejného typu, jaký bouře nenávratně odfoukla Hortulánovi, což jsem předtím zapomněl poznamenat. Měla však svůj klobouk zkušeně přichycený pod bradou pomocí gumičky.

Stála tam, či jaksi napůl ležela, opřená o chladič v graciézní a vyzývavé ženské póze. Pod tričkem se jasně rýsovala její pučící ňadra i s bradavkami a na kalhotkách jasně tzv. Venušin pahrbek čili hrma. Její drzá, zrzavá a pihatá hlava s velkými horními zuby prozrazovala, že tuto pózu zřejmě nezaujala zcela náhodně. Nicméně v jejím úsměvu byla i určitá příchut' nejistoty. „Hou,“ řekla. „Já jsem Zuzana. Vzali byste mě prosím do Erémopole? Mám tam otce.“ Teprve teď si poutníci povšimli, že u nohou dívčiny leží napěchovaný batoh.

„A prosím vás,“ tázal se Hortulán, „jak jste se tady vzala?“ (Dívka byla ve věku, kdy se začíná vykat, v odvislosti od celkové situace a kontextu. Hortulán ovšem oslovil děvče federálním jazykem, který to možná na Geomimě taky nerozlišuje, ale protože píšeme česky, uvedeme to zde tak, jak by to asi probíhalo v našem jazykovém prostředí. Neznámá holka v poušti, situace potenciálně choulostivá, tudíž žádná bodrá strejcovská důvěrnost, tudíž vykání.) Dívka se pod dojmem Hortulánova tónu napřímila: „Já

jsem z oázy, z Ateliéru akčního umění – já mám v Erémopoli otce, já jedu za ním.“

„No ano,“ řekl Hortulán (Syka byl objevením děvčete do té míry zmaten, že mlčel), „ale jak jste se sem dostala, v té bouři?“

„Gordon,“ řekla. „To je náš velbloud. Jsme dobří přátelé. Za bouře si lehl a natáhl krk na zem a já jsem se za ním schovala před větrem a pískem. Když bylo po všem, Gordon se vyhrabal a donesl mě po silnici až k vašemu autu, které jsem našla u silnice asi po půl kilometru jízdy.“

„Aha,“ řekl zase Hortulán, „tak to vy jste odvázála toho velblouda. Ta paní Psamantha nám ho chtěla půjčit. Takhle jsme museli jít pěšky, a kdybychom nenašli tu díru pod balvanem, snad bychom při bouři zahynuli.“

Dívka neříkala nic, jenom se trochu rozpačitě kroutila. „Psamantha je moje matka,“ řekla potom s náhlou odhodlaností a drzostí. „Posílá mě sem k vám – tady – mám pro vás od ní dopis.“

Zuzana sáhla do kapsy, vytáhla složený kus papíru a podala ho Hortulánovi. Papír měl hlavičku univerzity v Erémopoli, oddělení psychologie. Stálo na něm ve strojopise něco v tom smyslu, že pánové Hortulán a Syka (zaznamenání poněkud dobrodružným, leč rozeznatelným pravopisem) se žádají, aby dopravili Zuzanu Bonkovou do Erémopole k jejímu otci panu Janu Bonkovi, ta a ta adresa. Dopis dále prohlašoval všem úředně zainteresovaným místům, že pánové Hortulán a Syka, v případě, že žádosti vyhoví, jsou nížepodepsanou pověřeni a delegováni, aby Zuzanu do Erémopole dopravili. Podepsána dr. Psamantha Bonková, profesorka sociální psychologie na univerzitě v Erémopoli. Strojopis a nad tím klikatina.

„Tak to se mi teda nezdá,“ řekl Hortulán znovu. „Kdyby vás s námi chtěla poslat, tak by to přece vyřídila před námi – ten dopis musí být podvod.“

Zuzana nasadila nevinně drzý výraz: „Posílá mě zpátky k otci kvůli panu Lorisovi – protože se o mě příliš zajímá – a chtěla předejít možnému konfliktu, kdyby to projednávala před ním.“

„No – ale kdy ten dopis napsala a podepsala?“ divil se zase Hortulán. „Vždyť přece celou dobu seděla s námi a s Lorisem uvnitř správní budovy.“

Zuzana pokrčila rameny a zadívala se na Hortulána zvláštním, rovněž drzým, ale hlubokým pohledem. Hortulán zjistil, že její oči mají zelenou barvu. „Na tom přece nezáleží,“ řekla. „A víte to určitě? Třeba vám to dávala, třeba si to jenom nepamatujete.“

Hortulán pokynul Sykovi a odstoupili poněkud stranou. Bylo to vlastně zbytečné, protože Zuzana by jim stejně nerozuměla, mluvili svou vlastní řečí, ale už tak ze zvyku a z jakési zdvořilosti. Kupodivu zdá se slušnější poodstoupit a mluvit s někým v soukromí než cizím jazykem přímo před třetí osobou. Proč vlastně?

„Tak co? Co uděláme?“ tázal se Hortulán spiklenecky. „Je jasné, že ta holka utekla a ten dopis si napsala sama. Musela asi někde poslouchat za stěnou, jsou tam přece jen prkna, proto znala naše jména, jak jsme se tam představovali, nebo vlastně jim to opakovali. Vzala psací stroj a papír – a je to. Tak teď ale jde o dvě věci: za prvé čili předně, jestli ji máme s sebou vůbec brát. Jestli totiž můžeme nějak obhájit, že jsme tomu dopisu věřili. Já myslím, když bychom na tom trvali, že nám to dala ta Psamantha přímo, já, ty a ta holka, tak proti tomu by byli jedině Psamantha a ten Loris – jenže...“

„No a co kdybychom jako uvěřili tý historce tý holky, přesně jak ona to říká. Zákon přece nikde inteligenci nenařizuje – nehledě k tomu, že třeba ani k žádnému průšvihů nedojde. Třeba ta Psamantha je toho pokrokového názoru, že dítě je oprávněno k seberozvinutí a k sebeurčení, jakmile začne rozum brát, nebo

tak – to by mi tak na ni dost vypadalo – jako s tím, jak říkal ten Loris, s tím velbloudem, že protože nemůže svobodně pronajímat svou pracovní sílu, je nemravné ho vykořisťovat jako otroka, že to tvrdili členové personálu – to bude zase jenom vona – jiný jsme tam přece neviděli – nezdá se mi ten typ, co má rád úřady a soudy a tak.“

Ještě chvíli uvažovali a přemýšleli nenadále vzniknuvší situaci a způsoby, jak k ní vlastně mohlo dojít. Že by šlo o nějakou léčku, se jim nakonec nezdálo, protože tady jasně chyběl motiv. Nebyli nijak bohatí, aby stáli za vydírání, každý to musel vidět – a kromě toho další okolnosti – zdálo se, že Zuzana prostě utíká z oázy zpět do civilizace k otci, odkud byla nejspíš matkou odvedena na základě tzv. manželského odcizení nebo něco na ten způsob. Těžko by se dokazovalo, že museli poznat, že Psamanthin dopis je padělek. Byl na stroji, na oficiálním papíře a jediný rukopisný záznam na něm byl klikyhák nad vyťukaným jménem. I kdyby byl napodoben rozeznatelně špatně, nemohli to poutníci vědět atd. Z toho důvodu se domnívali, že jsou poměrně v suchu. Nadto se jejich soudnost kalila vyhlídkou na osamělou jízdu pouští s touto mladičkou kůstkou. I když si to vědomě nepřipouštěli, vnímali tuto situaci jako výhodnou, dobrodružnou a svůdnou. Proto zejména si namlouvali, že nemohou odmítnout a nechat Zuzanu šlapat zpět pěšky samotnou přes červenou poušť atd. Nakonec se tedy rozhodli, že přání děvčete vyhoví.

Vrátili se k autu, uložili cenné brikety do kufru k vodní a benzinové nádrži, řekli dívce, aby se posadila s rancem dozadu – a vyrazili směrem na Erémopoli.

9

Oheň opět plápolal v sudovitém ohništi v příkopě a na nebi zářily jižní neuvěřitelné hvězdy.

Odlesky plamenů barvily tváře dvou poutníků a jedné poutnice různými odstíny červeně a žluti a v nezvyklém osvětlení zdola, jako to bývá na obrazech narození Páně z období manýrismu, kde však zdrojem světla a tepla není přenosný sudovitý stolokrb, ale samo božské Dítě.

Zuzana seděla schoulená s hlavou na kolenou a dívala se do ohně. Ačkoliv si z rance vybalila spací pytel, seděla na něm s nepřikrytými nohama, což bylo asi jejím mládím a dobrou termoregulací. Její zrzavé vlasy plály v ohni jako jakási secesní svatozář a esteticky kontrastovaly s jedovatě zelenou vatovanou bundou, kterou, byť nezapnutou, měla přece jen na sobě. Nicméně nohy ukazovala, a to nyní zvláště vydatně, již tím, že spojovala dětsky zkroucený posez s čerstvě se tvořícími ženskými formami lýtek a stehen. Většinou sice držela lýtka u sebe a objímala je rukama, ale občas měnila pozici a nohy hodně roztahovala, takže v kontrastním šerosvitu plamenů, který zdůrazňoval všechny plastické vypukliny, bylo vidět skoro takzvaně všecko, pouze pod vrstvou ošoupaných plátěných kalhotek. Bundu měla Zuzana rozepnutou, a jak byla zkroucená, tlačila ňadra proti stehnům, což vzbuzovalo představu a touhu jí je zmáčknout v ruce. Její výraz byl klidný, dětský a zasněný, což bylo svým způsobem mnohem horší než spratkovská koketní vyzývavost při prvním setkání. Oba dědkové, zalezlí po pás ve svých pytlích, ji lačně pozorovali jako psi klobásu zavěšenou mimo jejich dosah. Jakkoliv zřejmě vzali Zuzanu s se-

bou v nejasném tušení možných erotických dobrodružství, nyní, když se splnění jejich fantazií zdálo na dosah, jaksi si najednou netroufali. Co se týče zastuzeného pubertáka Syky, ten měl na neurotické zkamenění před ženami už podmíněný reflex. Celý večer jen tiše seděl a koukal jako sůva.

Hortulán tímto druhem cirátů netrpěl, neostýchal se před děvčetem ani hodně, ani málo, ale když o věci uvažoval, styděl se spíše jakoby sám před sebou. Hortulán měl sám dceru, nyní již zcela dospělou a vdanou, a představa, že by něco dělal se Zuzanou či Zuzaně, a tím jaksi také jejím rodičům, ho plnila pocitem hanby, protože se do těchto rodičů dovedl vžít. Zákona se naopak příliš nebál. Věděl, že dneska jsou takové holčičky až přehnaně čiloučké, mívají někdy v tomhle věku už i děti. Pravděpodobnost, že by se to dalo na Zuzaně po věci poznat, nebyla příliš vysoká, a i kdyby šlo o tento zvláštní případ, bylo by možno se spokojit méně vydatnými, svým způsobem však slastnějšími, neortodoxními modalitami, na nichž lpěl vzrušující přídech perverzní. Zuzana se zdála už dost zkušená – aspoň teoreticky – podle toho, jak se chovala při setkání u auta – asi by stejně držela hubu – ledaže by toho chtěla použít k nějaké formě vydírání –, ale kdyby oba tvrdili dosti tvrdohlavě, že k ničemu nedošlo, nešlo by to ani tak – možná ani k soudu – policajti vědí, že takové holčičky si vymýšlejí. Obvyklou dědkovskou nejistotou, zda po všech přípravách a snahách bude nakonec schopen, Hortulán rovněž netrpěl. Věděl, že po této stránce je dosud podivuhodně v pořádku – jediné, co poslední léta pozoroval, byl určitý pokles v pocitu potřeby či nutkání, ale když došlo k věci, nebyl žádný úpadek proti mladým létům ani vidět. Zde ovšem by se mělo využít příležitosti – vzato kolem a kolem se tato příležitost zdála i dost realistická – jediné že Hortulán se zcela starosvětsky a nepermissivně jaksi styděl.

Před chvílí už téměř podléhal. Vytáhl po večeri foukací harmoniku a spustil smutné písničky federálních pastevců, populární po celé Geomimě. Zuzana se připojila kníkavým, intonačně nejistým sopránem: zpěvačka z ní tedy nebude – ačkoliv možná dneska právě. Ale tahavé sentimentálky zřejmě zapůsobily na všechny tři účastníky sudovitého táboráku jakousi rozplizlou citlivostí, která snadno přejde v oplzlost.

Hortulán se jižjiž chtěl přesunout vedle Zuzany – ale právě v té chvíli se ozvalo v poušti nějaké zvíře a kouzlo bylo zlomeno. Hortulán si uvědomil, že by co chvíli třeba mohl dorazit umělecký správce Filoxén Loris, buď sám, nebo i se Psamanthou. Neviděli sice v oáze žádné motorové vozidlo, ale třeba ho měli někde v garáži nebo v roští. Terénní vozidlo by jistě mohlo projet i cestou, kterou předtím do oázy k silnici šli oni se Sykou, ale třeba tu je někde i pojízdnější terén. Možná že by je mohli dohonit i na velbloudu Gordonovi, hlavně kdyby si třeba nějak nadjeli. Kdyby vyrazili brzo za nimi a kdyby velbloud dobře šlapal, mohli by, tak uprostřed noci, najít jejich tábor – a Hortulánovi značně vadila představa, že by ho mohli najít v nějaké intimní situaci se Zuzanou. Ani tak kvůli zákonu – ale prostě vůbec.

Na druhé straně vypadala zkroucená Zuzana jako vtělené pokušení: k tomu noc, hvězdy, nikdo nikde dokola široko daleko – poušť – ale ne! Přece nebudeme takový svině! Aby jaksi zahnal pokušení (ale proč jsme ji pak vlastně brali s sebou, když by to mohlo být i legálně pochybné – a navíc z toho ani nic nemáme!), zeptal se Hortulán Zuzany huhňavě přísným hlasem, proč vlastně z oázy utíká a jak se tam vůbec původně dostala.

Zuzana začala pomalu a trochu nesoustavně vykládat a odpovídat na otázky, ale pak se naopak rozmluvila – bylo vidět, že se potřebovala vymluvit a někomu se svěřit. Zuzana tak podala poně-

kud zjednodušenou verzi událostí, které ve skutečnosti proběhly asi takto:

* * *

Pan Loris byl původně ošetřovatelem v psychiatrické léčebně, ale měl vždy umělecké a intelektuální sklony, jenom mu nespravedlivá společnost neumožnila studium. Zuzanina matka se s ním seznámila na nějakém výzkumu, který dělala v tom špitále. Špitál měl nějakou družbu či sbratření s univerzitou v Erémopoli. Stali se z nich milenci, sdělovala Zuzana nenávistně a dospěle zkušeně. Otec nic netušil. Zuzana nevěděla, má-li mu to říct, nebo ne. Po poradě s nějakými kamarádkami, které se prý zeptaly i nějakých starších, zkušenějších, se rozhodla, že počká, až to snad zase přejde: Nemělo cenu tropit alarm a rozvracet rodinu kvůli něčemu, co možná zanikne stejně nenadále, jako to vzniklo. Potvrdil se zde znovu známý jev, že když jde opravdu do tuhého, lidé, do kterých by to nikdo nikdy neřekl, jednají často neobyčejně moudře a vyvrále. Mezitím se však stalo několik významných věcí: Jako všude zavřeli i v Erémopoli blázinec a předali blázny do tzv. komunity, tj. ve skutečnosti je vyhodili na dlažbu, kde se o ně pak nikdo nestaral. Propagátorkou tohoto řešení byla i Zuzanina matka Psamantha, která v této souvislosti podepsala i nějaké dobrozdání předních učenců úřadům. Dokument stanovil, že blázni vlastně neexistují a že vznikli neporozuměním společnosti k jejich individuálním potřebám a následným neblahým vlivem dlouhodobého zavření v ústavě čili tzv. institucionalizací. Jakmile budou venku mezi normálními lidmi, kteří je nebudou autoritativně buzerovat, tvrdili podepsaní učenci, pak, s malou pomocí psychiatrických pracovníků v komunitě, všichni bývalí pacienti bláznit přestanou.

Tato nová strategie bude mít zároveň tu výhodu, že se značně ušetří na vydržování jak samotných bláznů, tak i personálu, neboť pacienti budou potřebovat pomoc pouze zpočátku a noví budou v naší dnešní liberální společnosti vznikat stále méně a méně, až pak i vůbec ne. Tak se stalo, že ošetřovatel Filoxén Loris se ocitl vlastně rovněž na dlažbě. Aby se nějak živil, otevřel si pak, na radu a s pomocí Zuzaniny matky Psamanthy, centrum terapie uměním, kterým chtěl přispět k rehabilitaci zdánlivých bláznů tvořivostí. Podařilo se mu získat na to nějaké peníze od městské správy, za ty najal místnosti, koupil vybavení atd., ale vlastní uměleckou rehabilitaci si měli platit sami zdánliví blázni či jejich příbuzní soukromě. Další idea byla, že výtvořky frekventantů centra se budou prodávat zájemcům o umění pod jeho firmou. Podnik měl však od začátku finanční potíže a nakonec dlouho nevydržel. Avšak během jeho trvání pozorovali Loris a jeho poradkyně, psychologka Psamantha, zajímavé jevy, které si zprvu nedovedli vysvětlit. Někteří frekventanti, kteří ovšem nebrali žádné restriktivní léky, počali vytvářet akční umění. Jejich tvořivost se neprojevovala konvenčně, psaním, hudbou, malováním, sochařením, rezbářstvím, hrnčířstvím a podobně, ale formou nejčistší a nejosobitější, na jakýchkoliv pomůckách nezávislou. Tito frekventanti tvořili umění vlastním tělem, ve formě zajímavých akčních skulptur, buď statických, nebo i dynamických, pohybových. Přitom byli umělci svou tvořivou činností tak zaujati, že ani nemluvili a zanedbávali i základní životní úkony jako jídlo a dodržování hygieny. U normálních expacientů by to bylo zajisté známkou nevěle k rehabilitaci, ale zde máme co činit se situací jinou, kvalitativně vyšší, i když povrchově podobnou atd.

Na základě tohoto vědeckého zjištění vyvinuli pak Loris a Psamantha energickou činnost. Spojili se s Federální uměleckou

radou (FUR), která, po prozkoumání, uděluje slibným a zasloužilým umělcům stipendia, a vyžádali si peníze jménem asi patnácti akčních umělců. V čele umělecké rady stál jeden Psamanthin bývalý kolega ze studií, a tak slovo dalo slovo a tvořivá stipendia byla udělena. Komise umělecké rady se dostavila do centra terapie uměním a získala zde navýsost silný a příznivý dojem, zvláště, jak pak zdůraznila komise ve své zprávě pro vedení rady, zapůsobila na ni úplná novost tohoto uměleckého směru. Zatímco literatura, hudba, malířství, skulptura i umělecký průmysl, jako keramika, umělecké tkalcovství a podobně, mají všude, kde lidstvo žije, své obdoby a jsou svým způsobem uměním vlastně archaickými, je akční umění čerstvým a průkopnickým, dosud nevídaným a neslýchaným výdobytkem. Komise vřele doporučila, aby akční umělci byli co nejvíce podporováni. Zdůraznila zde také nutnou funkci správce a koordinátora Filoxéna Lorise atd. Nicméně neprobíhalo všechno úplně hladce. Jakýsi dr. Wolfgang Gruber, vysloužilý psychiatr, dožívající ve vile v blízkosti Erémopole, se byl v centru též podívat a poté podal Federální umělecké radě, Federální vládě a kdovíkolika dalším institucím a úřadům dlouhou zprávu, ve které celou záležitost denuncoval. Akční umělci byli podle něho schizofrenici, kteří se po zaražení chemoterapie dekompenzovali a vyvinuli klasické katatonické příznaky, buď rigidní, anebo tzv. voskově ohebný stupor s typickým setrváváním v nástavách a zaujímáním bizarních postojů. Tzv. odborníci, zejména psycholožka Psamantha Bonková, to nejsou schopni rozeznat, protože rozvojem medikamentózní terapie nejsou katatonické příznaky normálně dnes už vůbec vidět a dnešní generace psychologů, sociálních pracovníků atd. s nimi nejen nemají přímou zkušenost, ale ani se o nich neučí, což začíná bohužel platit dokonce i o lékařích. Rigidní a voskově ohebný stupor (flexibilitas

cerea) je nesporně podstatou tzv. akčního umění monumentálního. Tzv. dynamické akční umění je způsobeno či má za základ bizarní pohybové stereotypie katatonických schizofreniků, kteří nejsou t. č. ve stuporu, nýbrž naopak ve fázi hyperkinetické. Celá záležitost jest hrůzně obscénní, vyjadřuje neuvěřitelný a nedůstojný úpadek nejen vzdělání a znalostí v psychiatrii a abnormální psychologii, ale i horentní nedostatek smyslu pro vkus a základní lidskou slušnost – atd. atd.

Expostulace učeného doktora by snad získaly větší pozornost úřadů, kdyby byl chytřejší a nepokračoval dále s invektivami proti politice zavírání blázců, neboť tím, že se přimlouval za její zaražení, ba obrácení zpět, s tím, aby ústavy byly opět otvírány, sahal Gruber byrokratům na pytlík čili měšec. Byli proto okamžitě ochotni uvěřit, že pravdu má názor vedoucí k větší šetřivosti, a tedy automaticky i názor, že akční umělci jsou prostě umělci a žádní šílenci. Nicméně aby učinili zadost formálním požadavkům, dali Gruberův elaborát k posouzení vybraným reformátorům federálních psychiatrických služeb. Ti ho vrátili cobydup s tím, že tyto zastaralé a senilní názory penzistovy, představující překonanou a zašlou éru, nezaslouží ani podrobnou odpověď. Úřady byly spokojeny a spokojen byl i Filoxén Loris, který spravoval tvůrčí stipendia asi patnácti umělců. Umělci vlastně nic nepotřebovali, nikam nechodili, nestarali se, co mají na sobě, jak bydlí, co mají k jídlu atd. Ba někteří ani nejedli, a aby neumřeli a neztratili stipendium, bylo je nutno čas od času krmit sondou. To Loris uměl a mohl dělat, neboť byl, jak víme, původně ošetřovatelem bláznů. Tak většina peněz zůstávala pro jeho soukromou potřebu jako plat od umělců za to, že se stará o jejich záležitosti.

Protože nájemné za místnosti centra terapie uměním neustále stoupalo a protože dr. Gruber pořádal proti centru kampaň, roz-

hodl se nakonec Loris přemístit svůj podnik, nyní přejmenovaný na Ateliér akčního umění a dynamickou galerii, do vhodné oázy v nedaleké poušti, k čemuž si vyžádal pomoc a podporu erémopolských úřadů. Jeho návrh byl přijat jásotem pokrokového obyvatelstva, které se mu dále složilo na vybavení, kozy a velblouda. Také budova z prefabrikovaných panelů byla zaplácena příznivci centra. Zpočátku tito obdivovatelé do oázy dojížděli, ale po čase se akční umělci okoukali a dlouhá cesta pouští, kde se nedalo použít normálních dopravních prostředků, začala být příznivcům protivná. Tak byli Loris a jeho akční umělci ponecháni víceméně svému osudu, s tím rozdílem, že peníze od FUR plynuly dál.

Co se týče Psamanthy, ta trpěla opuštěností od Lorise a zároveň se její manželství s panem Bonkem rozpadalo pořád víc. Opatřila si tedy příslušné povolení a finance k terénnímu zkoumání tvůrčího procesu akčních umělců, což není třeba podrobně vypisovat, a přestěhovala se do oázy k Lorisovi. Zuzanu vzala s sebou, aspoň po dobu školních prázdnin. Ta se však v oáze nudila, bála se akčních umělců, vadil jí jejich smrad a nadto neschvalovala matčin poměr s Lorisem, jednak z principu, jednak proto, že Filoxén Loris jí byl protivný.

Situace se vyhrotila poté, co Filoxén začal po Zuzaně pást a obtěžoval ji. Přitom před matkou i dcerou rozvíjel teorii substitutivního incestu, který novým a tvůrčím způsobem překonává komplexy jak oidipovský, tak élektrovský. Důležitým momentem zde bylo, že substitutem nesmí být skutečný rodič, nýbrž pouze osoba mu naroveň postavená, takzvané imago. Psamantha se začínala k nové teorii již příklánět a začínala mít pocit, že bude muset, byť s těžkým srdcem, k terapeutickému substitutivnímu incestu svolit, aby tak zachránila dceru od možného neurotického zhroucení v budoucnu.

Za těchto okolností se Zuzana rozhodla zdrhnout, jenom nevěděla dobře jak. Konkrétní možnost jí přinesli návštěvníci centra, které vyslechla za tenkou panelovou stěnou, jak se baví s její matkou a s Lorisem nad sklenicemi mírně alkoholických nápojů. Jakmile z řeči postřehla, jak se tam dostali a kde mají auto, padělala rychle dopis své matky, sbalila si ranec, odvázala velblouda a pryč – situace však byla poněkud zkomplikována písečnou bouří.

* * *

Toto jest asi jádro Zuzanina příběhu, který z ní, ovšem ne takto dokonale, právě vytáhl Hortulán pomocí vhodně volených otázek. Ještě snad dodejme, že pomalování akčních umělců měl na svědomí Loris, podobně jako vymódění koz.

Touto konverzací však poněkud pokleslo sexuální dusno, a poutníci se proto zanedlouho odebrali ke spánku, a to slušně, každý ve svém spacáku.

10

Hortulán se probudil ještě před východem slunce, za bílého svítání, které ovšem v tomto zeměpisném pásmu trvalo jen velmi krátce. Obličej měl ztuhlý zimou a nos ho štípal. Probudil se vlastně hrůzou:

Sen začal původně nenápadně, motali se v něm akční umělci, Filoxén Loris, Psamantha a Zuzana, ale jakým způsobem, to už si teď nepamatoval. Pak se ocitl na jakémsi jarmarku, spíše toho rázu jako v jeho staré vlasti, a navštívil v něm stánek věštce z Tuky neboli palmisty čili chiromanta.

Ukázalo se však, že věštcem je bývalý Hortulánův spolužák Theofil, povoláním malíř, jenže za tu dobu nijak nezestárl a vypadal tak, jak si ho Hortulán pamatoval z doby více než před dvaceti lety. Na hlavě měl bílý turban s velikým, zřejmě falešným diamantem, z něhož vyčuhovalo jakési péro či štětka bílé barvy, a na těle měl tzv. smoking. Hortulána nepoznal a ihned se pustil do vykládání, přičemž zurčel všelijaké mystické nesmysly, které nedávaly žádný zřetelný smysl, anebo mohly být vykládány vlastně libovolně. Nakonec řekl: „Vaší planetou je Jupiter, vaším kovem měď, vaše bašty jsou pravděpodobně barvy světle zelené.“ Hortulán ve snu věděl, že nemíní bašty ve smyslu fortifikací ani žranic, ale že zde bašta je slovo indické, podobně jako třeba bhakti, a znamená jakýsi mystický princip, jako například tatva, ovšem v nějakém jiném smyslu. Theofil zurčel dále: „Nelze-li zjistit barvu bašt přímo ze zvrásnění dlaní, jest třeba tak učinit přímou intuicí.“ Obrátil se a za sebou měl náhle jakousi almaru či prádelník se spoustou zásuvek. Zásuvky byly pootevřeny a z každé koukal svazek jakýchsi

skleněných prstů či zkumavek, naplněných barevnými tekutinami. Theofil v turbanu a ve snu nad nimi zakroužil rukou, jako by jeden svazek vybíral a nemohl se rozhodnout který, až nakonec ukázal na zkumavky naplněné tekutinou světle zelenou: „Vaše bašty jsou vskutku světle zelené. Dostanu pětikorunu.“

Hortulán se chtěl zeptat, co zelené bašty znamenají, ale neodvažoval se. Sáhl proto do vnější náprsní kapsičky saka (byl ve snu oděn formálněji) a vytáhl odtud pláčulec asi velikosti kněžské hostie. To byla v tom snu pětikoruna a Theofil ji s poklonou přijal. Hortulán vyšel ze stanu chiromantova a rozhlédl se po jarmarku. Jeho pozornost upoutala věž kostela, která se mu zdála mít zároveň známý a zároveň exotický tvar. Uvědomil si, že je ve své původní vlasti Populánii, a strašně se polekal. „Ježíšmarjá, jak já se teď dostanu domů! Vždyť ani nemám pas, neřkuli tu jejich vývozní doložku,“ zahořekoval a hrůzou se probudil.

Uvědomil si, že je ve Federaci, v poušti, na cestě na etnickou konferenci v Erémopoli, a jeho nitro teple roztálo úlevou. Zaplaťpámbů, že to není pravda! pomyslil si Hortulán. Ale už dlouho jsem takový sen neměl. Ze začátku mě to trápilo skoro pořád, potom to náh přestalo – až teď zase znova. Co to as, medle, znamená? – Nejspíš nic, nebudme pověřiví.

Vyhrabal se ze spacáku a šel se vymočít mezi kaktusy. Cestou střelil okem po místu, kde spala Zuzana, nekouká-li snad, neboť by se byl jaksi styděl. Avšak Zuzanin spacák, s rancem pod hlavou, vypadal mrtvý.

Pokročil do kaktusového zátiší a s námahou konal ranní úlitbu, až stažení povolilo. Za tu dobu se východ zarděl a rozžhavoval se stále více, téměř před očima. Asi v polovině exkrecečního aktu Hortulán zpozoroval Syku. Sykova hlava a ramena vyčuhovaly z jakýchsi pouštních podrostů – jsem v pokušení napsat, že z kručinek, ale

nevím, co to jsou kručinky. Hortulán zprvu usoudil, že Syka jen svobodně uplatňuje své základní lidské právo na defekaci jakožto poznanou nutnost, a diskrétně odvrátil hlavu jiným směrem. Když se zapínal, uvědomil si, že na Sykovi bylo něco zvláštního, co jaksi nepasovalo do figury. Obrátil se tedy zase zpátky. Nejnápadnější na Sykovi bylo, že si držel levou ruku jaksi před obličejem, způsobem, který se při defekaci zdál neobvyklý a bizarní. Dále bylo zvláštní, že Syka se jaksi kývá a svíjí. První, co Hortulána napadlo, bylo, že Syka snad nějak onemocněl nebo se poranil. Nějaký hmyz ho bodl do oka, nebo snad to byla trnitá větvička, a ubožák se nyní za oko drží a svíjí se bolestí. Vskutku, když se více přiblížil, slyšel Hortulán Syku i zřetelně hekat. Hortulán právě nabíral dech, aby projevil své znepokojení a péči hlasem, když tu mu náhle svitlo, o co vlastně jde. Hortulán se zarazil a nevěděl, co má dělat, protože se styděl. Syka nedřepěl, nýbrž klečel. V levé ruce, pozdvižené k oku, držel divadelní kukátko, které si asi původně vzal s sebou za účelem kultury v Erémopoli. V pravé ruce držel – leč ušetřme si podrobnější líčení. Kalhoty měl spuštěné a svíjel se jako břišní tanečnice. Tlamu měl rozšklebenou jakýmsi vilným úsměvem a občas plazil jazyk. Hortulánovi se zdálo, že snad i slintá. Vypadal poněkud jako čert.

S touto soustředěnou činností mrzce kontrastovala Sykova hlava, pokrytá důstojnými šedinami. Vůbec, pohled na starce, který se chová jako puberták, byl trapný téměř k nesnesení. Nitro Hortulánovo se plnilo množstvím rozličných pocitů: Hanba, pohrdání, soucit, vztek, lítost, odpor, to vše se v něm střídalo a míchalo s jakousi vyplazenou oplzlou zvědavostí, oscilující téměř na hranici rozkoše. Pozoroval-li Syku odtažitě, připadal mu hnusný a odporový až ke zvracení, avšak jakmile se do toho příliš zabral, cítil, že se též začíná vzrušovat. Je známá zkušenost, že takovéhle věci muže vzrušují, nevím, zda všechny, ale asi většinu. Je-li to projev nějaké

latentní či rudimentární homosexuality, nebo spíš něco na ten způsob, jako když někdo zívá, že ostatní začnou zívat taky, ale vliv to určité má. Hortulán však to nikdy nenechal dojít příliš daleko, nýbrž vždycky se z této nálady zase vytáhl a pozoroval Syku znovu odtažitě jako jakéhosi odporného živočicha. Konečně vydal Syka chraptivý ston, ruka s kukátkem mu klesla a padl na tvář do písčiny. Zde se naříkavě svíjel s pravicí v rozkroku a zmítal obnaženou zadnicí jako epileptik. Teprve teď se Hortulán odvrátil od přitažlivě odpudivého divadla a pátral po zřejmém objektu, který Syka až do orgasmu sledoval kukátkem. Mezi dunami asi padesát metrů před sebou viděl vykukovat zrzavou hlavu. Zuzana se zřejmě se svou záležitostí vydala pokud možno co nejdále, aby zabránila tomu, co se vlastně, pomocí kukátka, již stalo. Syka zřejmě neodolal a nesplnil svůj slib éterické Máše. Byl asi už vzhůru, když se Zuzana vyhrabala ze spacího pytle, a snadno si domyslel, kam asi jde. Scestná touha ho přemohla, počkal si, pak se vykradl, vzal z auta kukátko a... Měl ale smůlu, že se Hortulán zakrátko probudil sám a že ho kroky vedly právě tam jako předtím Zuzanu – celkem logicky: pryč od silnice a tam, kde viděl dosti hustou vegetaci a členitý terén. Hortulán teď viděl, že se dívka rozhlíží, a proto sám rychle přičapal do jakési prolákliny. Vědomě si říkal, že jí nechce působit rozpačky a komplikovat tak situaci, ale polovědomě ji vlastně nechtěl zaplašit. Mezi sporou vegetací ji stále dobře viděl, jak se opatrně rozhlíží na všechny strany, i za sebe, světlejší skvrnou obličejů v rámci zrzavých vlasů. Nyní fascinován pozoroval děvče, jak se zvedá na nohy, hluboce se předklání, vystrkuje směrem k němu oblou hýždě a utírá se. Byla příliš daleko, aby pouhým okem viděl podrobnosti, ale i tak byla celková situace zřejmá a přes svou brutální neomalenost, nebo snad právě pro ni, pokořujícíně vzrušivá. Udeřila Hortulána do bránice jako rána pěstí. Nejprve jím projel

jakýsi elektrický šok, podobný jako při úleku, pak cítil, jak mu buší srdce a jak krev cuká v pahýlu vášně. Tak výrazný a rychlý postup už dlouho nezažil, pamatoval si ho pouze z mládí.

S obtíží se však ovládl, lehl si do příkopu nznak, zavřel oči a snažil se uklidnit. Avšak spatřené divadlo mu to nedovolilo. Již předtím pozorování Syky na něj zapůsobilo lechtivě a poslední hrubě naturalistické divadélko dílo dokonalo. Místo aby se uklidnil, jeho mysl se rozjela ve směru oplzlých představ a snů. Vytanula mu na mysl ilustrovaná pornografie, kterou kdysi četl jako mladíček a která pojednávala o dvou mužích a mladém děvčátku. Zajisté že viděl později mnoho jiných tiskovin toho druhu, avšak tato mu nejvíc utkvěla v paměti, protože byla první, se kterou se v životě setkal, a dojem z ní byl patřičně mohutný a trvalý. Nesla nejspíše název *Proražení malé Julietty* a vrcholila scénou, ve které oba hrdinové souložili najednou s hrdinkou, jeden normálně a druhý do konečnicku. Tato knížečka bleskla Hortulánovi hlavou hned, jakmile se Zuzana objevila na scéně, pak i večer u ohně, ale nyní mu vyvstal text i nešikovné ilustrace s neobyčejnou plastičností.

Jako fascinován vzpřímil se Hortulán a vykročil pouštními dunami a vegetací k děvčeti, které si právě zapínalo kalhoty. Srdce mu bušilo a téměř vrávoral. Vášně mu zakalila soudnost, i spěchal k Zuzaně, aby se jí bez cavyků zmocnil. Zuzana, snad nic netušící, se k němu blížila. Takovýmto způsobem dochází k znásilnění nezletilých, a to od zcela slušných občanů, do kterých by to nikdo ani neřekl. Hortulán spěchal a měl oči jen pro Zuzanu.

Náhle se mu postavil do cesty Syka: „Kam se ženeš?“

Hortulán mračně vzhlédl: „No nic, no támhle, chci se projít se Zuzanou.“

„Jó, to určitě,“ řekl Syka suše a zlostně. „Projít, že jo?! Vono je ti to ale vidět na ksichtě – a hlavně na kalhotách.“

„Tak pojd' taky,“ chraptěl Hortulán, „ve dvou ji líp zvládnem – ať taky poznáš – to máš lepší než náký kurvy v Erémopoli – mladá holka...“

„Ne, nikam nepůjdeš, já to nepřipustím! Přísahal jsem při světlé památce své drahé Máši...“

„Ty svině pokrytecká, smradlavá,“ supěl Hortulán, „však jsem tě dobře viděl, tady za tím valem...“ Vulgárními slovy vylíčil Sykovi situaci, ve které ho zastihl – Syka zčervenal jako leninský říjen.

„Právě proto!“ křičel. „Už toho bylo dost – musím odčinit svou vinu a mrzkost – nedovolím, nepřipustím! – jen přes mou mrtvolu!“

„Ty hajzle pokryteckej,“ zařval Hortulán. „Sám ses vodpravil, že jo, tak teď máš kazatelskou náladu, pse hnusnej!“

Vrhli se na sebe a začali se rvát jako v americkém filmu. Hortulán byl mnohem těžší, ale měl malé ruce a slabá zápěstí, i když ramena a plece byly mohutné. Ale čím dál dolů, tím se jeho horní končetiny víc zužovaly a zmenšovaly. Nadto byl pro svou tělnatost mnohem méně pohyblivý a mnohem dušnější než Syka. Syka se jevil na první pohled jako nervózní sušinka a tělesný i duševní slaboch, ale ve skutečnosti byla jeho hubená postava tuhá jako podešev a jeho nevelké, sukovité svaly měly velikou sílu. Měl silnou kostru a velké kostnaté ruce, takže jeho rány byly značně pádné i při lehčí váze. Nadto měl na svůj věk velikou výdrž, jak jsme již pozorovali při pochodu pouští. Byl z materiálu, z něhož vznikají běžci vytrvalci, i když tuto možnost vývoje ovšem již dávno zmeškal. Zdálo se skoro, že Syka má při svých vlastnostech lepší naději čili čáku na vítězství, ale jak jsme již řekli, Hortulán byl těžší, a nadto byl i větší rabiát a měl s rvačkami větší zkušenost. Mlátili do sebe, až měli oba rychle fialovějící a modrající podlitiny na obličejích a krvavé nosy a huby.

Mezitím se slunce již vyhouplо nad obzor a počalo pálit. Bojovníci na chvíli ustali, hekajíce, a stahovali si přes hlavy svetry a přebytná trička v několika vrstvách, ve kterých spali v zimavé pouštní

noci. Měřili se zlobně baziliščíma očima a hekali na sebe obscénní nadávky mezi dušným hvízdáním, hekáním a funěním.

Náhle Hortulán ukázal za sebe a vztekle hekl: „Koukni, ty krávo naivní!“

Syka nejdřív opatrně poodstoupil dál a stranou, neboť se obával lsti, a pak, když byl z Hortulánova dosahu, podíval se směrem, jímž jeho soupeř ukazoval.

Na velikém bílém balvanu se rozvalovala Zuzana v malebné póze, svlečená úplně donaha. Levým loktem se opírala o kámen a podpírala si hlavu, druhá ruka spočívala na stehně pravé nohy. Neležela však cudně s nohama k sobě, ale měla pravou nohu v koleně pokrčenou, takže stála na svém chodidle a druhou, levou, měla normálně nataženou na ležení. Tímto způsobem bylo vidět takzvaně všecko, porostlé ryšavě, poněkud světleji než hlava.

Oba starci fascinovaně zírali.

„Pánové, pokračujte,“ volala Zuzana s hihňavým smíchem. „Vítěz bere všecko.“

„Tady to máš, ty rytíři, ty ochránče cudnosti blbej,“ vztekal se Hortulán. „Tak teď už vidíš, že jsem měl pravdu já, ne? Pojd', jdem na ni vobá a je to jako nožka.“

Syka se zdál náhle souhlasit. Pohnuli se k dívce. Ačkoliv mezi sebou mluvili svým jazykem, kterému Zuzana nerozuměla, pochopila ihned, jak se situace vyvíjí. Chytila do ruky svoje opánky a tak, jak byla nahá, se dala na útěk. Starci za ní. Zuzana by jistě neměla naději utéci mladším mužům, ale tito byli již pomalí a poměrně dušní, a to i hbitější Syka. Měla tedy, mezi kličkováním, čas si nazout napřed jeden a pak druhý opánek, a jakmile měla podešve, utíkala dědkům ještě snadněji a elegantněji. Její pohyby poskytovaly méně obvyklý příjemný pohled na pobíhající nahé děvče, se všemi souňalostmi. Na tváři se jí střídalo šibalství s vlnami skutečného

strachu, jak nevěděla, honí-li se tu z legrace, anebo vážně, má-li se dát chytit, či má-li se chycení bránit a snad i neubránit. Těžko říct, jak dlouho by vyčerpávající honička mohla trvat, ale nakonec se Hortulán musel zastavit, aby nabral dech, a za chvíli toho měl dost i Syka. Zuzana vyskočila opět na nějaký balvan, posmívala se jim a tančila na něm provokativní nahatý kankán se všemi příslušnými figurami, s vyhazováním nohou a vystrkováním zadnice, přičemž ukazovala ryšavé ohnisko vnaď zepředu i zezadu.

Starci, honičkou polomrtví, potáceli se pomalu k ní. Balvan byl na jakési vyvýšenince a dědkové se sípavě hrabali do kopce. Náhle Zuzana zastavila, chvíli se dívala a pak vykřikla: „Pozor! Někdo sem jede! Musíme toho teď nechat, pánové!“ Bylo zajímavé, jak přes všechno utíkání najednou projevila solidaritu s Hortulánem a Sykou, jako děti, které se škádlí nebo si třeba i ubližují, ale při objevení dospělých jsou náhle solidární a svorně předstírají, že si vlastně jen způsobně hrály.

Hortulán a Syka se dušně otočili směrem, kam Zuzana ukazovala. Jak jsme již řekli, byli na jakési vyvýšenince, která v několika terénních vlnách spadala k silnici. Na druhé straně silnice byla naopak plochá pláň, která se táhla téměř bez přerušování až k nafialovělým horám na obzoru. Na této pláni se vzhůru k nebi zvedaly sloupy prachu, které nízko stojící slunce barvilo do zlata a do ryšava. V tomto oblaku se míhaly jakési hlavy, nohy a těla bytostí, jež starci nebyli schopni rozeznat. Na okraji tohoto zástupu jel člověk v širokém klobouku na strakatém koni. Po chvíli rozpoznali na druhé straně dalšího, na koni hnědáku.

Zuzana seskočila z balvanu a půvabně se rozutíkala k místu, kde zanechala šaty. Syka a Hortulán, dosud dušní, ale s napjatou zvědavostí, kráčeli z pouštní stráně směrem k silnici, autu a k záhadnému zástupu.

Auto opět vrčelo a kaktusy a balvany opět ubíhalo dozadu. Hortulán a Syka na předních sedadlech mlčeli a hladili si boule, odřeniny a oteklá víčka. Zuzana vzadu se zdála podřimovat. Bylo jim všem nesmírně trapně. Výbuch vášně se vyčerpal, aniž k něčemu došlo, a teď se všichni jaksi styděli a mrzeli, zřejmě včetně Zuzany, protože i ta se teď najednou chovala skromně a nenápadně. Co se týče obou senilních jinochů, není snad třeba jejich pocity líčit. Bylo jim oběma navýsost trapně. Nevěděli, mají-li se mrzet, či děkovat nebesům, že k plánovanému znásilnění nedošlo; i když by to bylo zřejmě se souhlasem znásilňované, právně by to znásilnění bylo stejně, protože je nezletilá. Taky je mrzelo, jak se tak ohyzdně poprali a teď spolu jedou dál. Jako cigáni. Zejména však nevěděli, jak teď dál jednat se Zuzanou, když ji už honili nahou mezi pouštní vegetací. Mají na to jako zapomenout, nebo v tom pokračovat, nebo co? Syka se dále styděl, že ho Hortulán přistihl při voyeurismu a sebeprznění, a Hortulán se styděl, že se mu k tomu přiznal a že to Sykovi vyčetl. O takových věcech je nejlépe nemluvit, společenské katechismy přece nabádají, že se lidé ani u nevinného žlábků na záchodě nemají pozdravovat, nýbrž ignorovat až do doby, kdy vyjdou ven. Nálada v autě byla tedy všeobecně mrzká.

Konečně to extrovertnější Hortulán už dál nevydržel a prohodil k Sykovi, jako by se nechumelilo, jako by se vůbec nikdy nebylo chumelilo: „Tak vida, tak pštroši. To jsem nevěděl, že je tady pštrošů na kšeft. Konečně proč ne – klima jim tady musí vyhovovat. Ale že se jim to rentuje.“

„Pštroší péra jsou teď už zase v módě,“ odpovídal Syka, napůl nerad, že se musí bavit s Hortulánem, napůl rád, že irelevantní konverzace vyžene protivné ticho, ve kterém dosud tkvěla mentální smrdutost minulých událostí: „Erémopolis prý je toho plná. No – tak se toho nějaký podnikavci chytli a pěstují pštrosoy přímo tady na místě, aby se péra nemusela dovážet. To se mi zdá docela rozumné.“

Chvíli jeli mlčky.

„Ale že jim neutečou,“ poznamenal zase Hortulán, „člověk by řek, že je nemůžou uhlídat, já jsem vždycky slýchal, že farmy na pštrosoy jsou za drátama, za plotem.“

„Možná kvůli nějakým právním háčkům,“ meditoval dál Syka. „Třeba se nepovoluje tady v poušti oplotit místo, ale právo volné pastviny je možno mít, nebo něco na ten způsob – ale to sis možná nevšim, byli tam taky nějaký ty místní domorodci na pštrosech – ty dva chlapy na koních jsi ovšem viděl.“

„No, když jsem sem prvně přišel a nastoupil do svého prvního místa,“ hovořil Hortulán jaksi vzpomínkově snivě, „ptala se mě jednou moje sekretářka, taková kráva, jestli máme u nás v Populánii taky auta. A víš, co jsem jí řek? Řek jsem, že vobyčejný lidi né, jenom jsem řek, že šejkové, vostatní lidi že jezděj na pštrosech. A víš, že tomu ta nána věřila?“

„No jó, voni nemaj vo ničem páru, to už přece víme – já si myslím, že je to tady nakonec musí dohnat, protože jsou tak blbí a vůbec se nebráněj a jejich inteligence to eště podporuje – jsou jako ovce.“¹

„No zatím to tady je eště dobrý, ne? Tak že jó,“ promluvil Hortulán do ztracena. Chtěl říct něco v tom smyslu, že by měli tedy

1 V tom se však Hortulán a auktor naštěstí mylili, nýbrž naopak – Západ dohnal Východ, takže např. autorskou korekturu této fantazie dělám teď v Praze. D. G.!

užívat života, dokud neuvěřitelná hojnost a svoboda ve Federaci trvá, protože se mu zdálo jasné, že tato Šlarafie už dlouho trvat nemůže – ale neřekl nic – formule „užívání“ měla v daném kontextu příliš zřejmý, specifický význam, který byl však zároveň i hanebný.

Odmlčeli se, opět zavládlo ticho, jen motor breptal. Mlčení však nyní náhle změnilo kvalitu: Zatímco dříve bylo to mlčení rozladěné, mrzuté, poněkud lítostivé a zahanbené, počala se do něj nyní vkrádat příchut' napětí a jakési jakoby úzkosti, která oscillovala na hranici pohlavního vzrušení.

Blbí jsou, uvažoval tiše Hortulán, ale ne ve všem. Například mají velikou kuráž, snad to vlastně souvisí. Kuráž a drzost, jakou my v Populánii nemáme. Možná že to vlastně souvisí s tou jejich blbostí, neumějí si možná dost představit, do čeho lezou, co se jim všechno může stát. Ale nakonec je to určitě lepší než podělaná rozumnost. Jako tady zrovna ta Zuzana a všechny ty okolnosti kolem ní. Už ten rámeček, ti akční umělci s tím správcem Lorisem. Ať už je podvodník, nebo ať tomu snad věří, zorganizoval tam to centrum – to vyžadovalo odvalu a energii. A vlastně i určitou originalitu myšlení. Ono vlastně ani není pravda, že by byli hloupí, ale prostě jim to myslí jaksí jinak a proti našim pojmům šejdrem. Nebo ta Psamantha, Zuzanina matka. Jak tak energicky a samostatně se od muže odstěhovala do té oázy zkoumat ty akční umělce a dceru si vzala s sebou. Zajímalo by mě, jaký typ je tatíček, pan Bonk. Musím se na to Zuzany zeptat, až se jí přestanu stydět – asi to bude také tvrdý dobrodruh, jsou takoví všichni, to je záruka úspěchu ve světě, a ne nějaké filozůfkování – a pak – sama Zuzana, její útěk – jak si to krásně zorganizovala a promyslela – vlastně v několika minutách, jakmile postřehla celkovou situaci – duchapřítomnost, odvaha i dobrá praktická logika – taková holka se ve světě ne-

ztratí - ale je divné, že ji neshánějí - snad je Psamantha ráda, že jí zmizela konkurence - kdo se v nich vyzná - jenže my, my bychom toho měli využít - kdybychom byli jako oni, určitě bychom to udělali - odvaha, bezohlednost - to v přírodě vítězí - žádná měkkota a morální zásady - co vás nemá. V mém věku - kdypak se mi naskytne taková příležitost - jsem dědek a ani slavný, ani bohatý, abych mohl v očích žen tu dědkovitost vykompenzovat - už je to teď k ničemu - leda snad nějakou bábu nebo kurvu za peníze - ale takhle mladou holčičku - sice prý jsou taky případy, že jsou ženské jenom na dědky, i mladé holky - jenom kolik jich takových bude a kde je hledat - ale tohle by se přece nemělo nechat nevyužito - nebyla přece proti tomu, jak se tam tak svlíkla pro vítěze rvačky, pak taky neutíkala vážně, jenom si hrála - asi na to čeká - a my jako blbci...

„Syko, zastav!“ Syka po něm střelil okem, které mělo již také spiklenecký, prasečí výraz, neboť vilné myšlenky Hortulánovy zřejmě naplnily prostor a prosákly i do mozku řidiče.

„Na co?“ otázal se Syka chraptivě.

„No - na co - dodělat, co jsme začali - na co čekáme?“ Ale Syka kupodivu naopak přidal plyn. Zřejmě se v něm opět zvedly morální zábrany a éterická bytost Mášina.

„Co blbneš?“

„Ne!“ řekl Syka. „Já už nechci a ani tebe v tom podporovat nebudu - nemáme právo - nehledě k tomu, že by nás určitě zavřeli.“

„To nás možná zavřou stejně, protože kdo ví, co jim ta holčička nakecá,“ pravil Hortulán. „Tak ať to aspoň stojí za to. Na co bys čekal až do Erémopole - copak si už nepamatuješ,“ naklonil se a šeptal horce Sykovi do ucha, „jak se tam rozvalovala na tom kameni - jaký měla,“ pustil se do líčení Zuzaniných vrad. Syka naslouchal a jeho tvář, opatřená fialovým monoklem na levém oku, zvolna purpurověla.

Pomalou ubíral plyn, řadil dolů, až zastavil. Hortulán se vyvalil ze svého místa vedle řidiče, otevřel chvatně zadní, nezajištěná dvířka a dopadl na sedadlo vedle Zuzany. Jak vůz zastavil a zakodrcal, začala se překvapeně probouzet. Hortulán ji chytil do náručí, cítil její ohebné, hubené, polodětské paže a ramena a žebrovitý hrudníček. Zvrátil jí hlavu a surově se přísál na její ústa. Vůbec se nebránila. Hortulán sklouzl rukou na ňadra, pěkně tvrdá jako jablíčka, nejprve přes tričko, pak pod něj. Mačkal a hnětl a cítil, jak se mu pod rukou ztopořují bradavky. Zároveň se Zuzana zřejmě už docela probrala a její jazyk se začal zkušeně pohybovat v Hortulánových ústech a posunovat mu zubní protézu. To se jí však nezdálo vadit, asi si to ani neuvědomovala, nebo možná že byla na falešné zuby od svých mladičkových milenců i zvyklá. Hojnost nezdravé potravy a všelijakých sladkostí ve Federaci nebyla zubovně příznivá a nadto někteří lidé prý ztrácejí zuby už brzy v mládí jako jiní vlasy, takže dostávají kompletní protézy k jednadvacátým narozeninám jako dar k plnoletosti. Zároveň bylo cítit, jak se Zuzana prohýbá a povoluje v krku a v bocích, a Hortulán nyní přesunul pozornost a činnost do spodních pater, jak už to tak stereotypně bývá u druhu Homo sapiens. Zároveň si však se stoupající panikou uvědomoval, že s ním samotným se nic, ale vůbec nic neděje. Věděl, že už není tak rychlý jako v mládí, a proto ho nedostatek reakce na začátku nijak neplašil. Měl klidné vědomí, že až dospěje k fázi stahování kalhotek, bude už sám plně připraven jako skaut junák, protože to měl mnohokrát vyzkoušeno. Avšak tentokrát se k jeho hrůze naprosto nic nedělo. Bylo to asi tím, že se při honičce a rvačce ráno příliš celkově unavil; v jeho fyzickém soukromí panoval dosud mrtvý klid. Zkušený muž jako Hortulán by ovšem neměl zpanikařit ani teď, nýbrž soustavně pokračovat ve vybalování a přípravných pracích. Podle toho, jak zkušeně Zuzana zareago-

vala, nebyla to asi žádná posvátná klášterní schovanka, kterou by bylo možno snadno urazit v jejích něžných citech. Měla, aspoň teoreticky, pokročilou sexuální výchovu, jako dneska mladé holky vůbec snad všude na světě a určitě ve Federaci. Učilo se to do jisté míry vlastně i oficiálně ve školách, instruktivní filmy byly snadno dosažitelné na videokazetách atd. Hortulán dobře věděl, že přímé přičuchnutí, jehož se právě u emancipované dívky nemusel stydět ani napoprvé, má obvykle magicky vzkřísující vliv na pány a hochy bez rozdílu pohlaví. Ale i kdyby ani tak vzkříšení hned nenastalo, ba i kdyby se nedostavilo vůbec, lze se i takto úkolu zhostit se ctí, alespoň jakous takous – možná že v případě Zuzany by jiná metoda nebyla ani vhodná – a to se musí stejně napřed zjistit přímým názorem čili autopsií.

Nicméně Hortulán tímto způsobem neuvažoval, ale začal panikařit jako jelimánek. Snad mu vadilo, že ho pozoruje Syka a že se před ním nedostatkem mužnosti ztrapní, snad se mu naopak u Zuzany nezdála její značně pravděpodobná zkušenost, takže se tedy vlastně možná ztrapní i před ní, protože Zuzana by to už mohla znát a náhražkové ukojení pro ženskou nikdy není to pravé. Místo na Zuzanu se teď, jako blbec, soustředil na sebe, na své vlastní tělo a s hrůzou pozoroval, že nastává jev dokonce jaksi retrográdní, jako ve studené vodě. Zbytky vilných pocitů kolem bránice a zadnice se změnily ve vyložený pocit úzkosti a strachu. Začal se potit a nevěděl kudy kam. V této krajně trapné situaci přiletěl, jako deus ex machina, kámen a s kovovým bouchnutím se odrazil od dvířek auta. Ještě štěstí že nezasáhl sklo. Kdyby šlo všechno, jak náleží, Hortulán by kámen nejspíš ignoroval, možná že by si jeho příletu ani nevšiml, ale takhle to uvítal jako osvobození. Ustal tedy v přípravných oplzlostech a ostražitě napřímil hlavu. Vzápětí nato dopadl další kámen na střechu auta. Hortulán vyrazil

ven – oblékat se nemusel, neboť se zatím nesvlékl – a vztekle se rozhlédl.

Na levé straně cesty, tam, kde se dosud táhl svah, stál na terénní vlně pštros. Měl uzdu a za tu ho držel drobný člověk, oblečený sešlým a zvaleným oblekem barvy suchého kravského trusu. Na hlavě měl neforemný klobouk v podobě houby špičníku, podobně zvětralé barvy jako šaty. Jeho tvář, z dále podobná pouhému fleku, byla tmavě bronzová. Boty, vyčuhující zpod příliš dlouhých a širokých nohavic, byly stejné barvy jako tvář a jakési zvláštní módy s podivně členitými špičkami. Teprve za okamžik si Hortulán uvědomil, že jezdec na pštrosu je zřejmě bos. Zdálo se, že je to jeden z domorodých pastevců pštrosů, pomocníků oněch bělochů na koních, jak se o nich předtím zmiňoval Syka.

Hortulán pokročil vpřed s rukama v bok a pánovitě domorodce na dálku oslovil federálním jazykem v ten smysl, aby zmizel a neobtěžoval. Avšak místo aby rozkazu příslušníka vyšší rasy uposlechl, divoch se hbitě sehnul a kolem Hortulánovy hlavy zahvízdal další kámen a poté ještě další. Na slovní rozkazy a vyhrožování patrolou vrhač zřejmě nedal, a proto se Hortulán stáhl do předem připravených pozic, totiž na své původní místo vedle řidiče. „Jed,“ zvolal na Syku, „nebo nám ten bakeliták eště roztluče vokna!“ Syka uposlechl, auto kupodivu hned chytlo a dalo se na útěk v oblacích prachu a výfukového smradu. Pozorujme však, že Hortulán využil útoku domorodce jako výmluvy a posadil se teď vedle řidiče. Kdyby bylo všechno v pořádku, vrátil by se ovšem k Zuzaně a o svět by se nějakou dobu vůbec nestaral. Takhle však seděl nepodnikavě vpředu, zatímco Zuzana vzadu si s načuřeným výrazem upravovala vlasy a oděv.

12

Hortulán se tedy rozběhl a sklouzl se po ledové ploše jako po skluzavce. Chtěl rychle projet kordónem polárních medvědů, kteří hlídali špičatý ledovec. Na vrcholku ledovce seděla Zuzana v černém prolamovaném kombiné a roztahovala nohy v síťovaných kurvách punčoškách. Měla kulaté podvazky s rozetami fialové barvy a ve vlasech jakousi barevně odpovídající růži. Na víčkách měla zelenou maskáru a byla silně a kurevsky zmalovaná. Avšak nejbližší medvěd dal Hortulánovi facku, až narazil bolestivě hlavou o tvrdý a chladný ledovec.

V tom okamžiku se probudil a chvíli nevěděl, kde je a co se děje. Za chvíli si uvědomil, že je zase v poušti, v noci, v příkopě, že před ním dohořívají brikety v sudovitém ohništi a že místo ledovce se uhodil o kámen, jak mu, klímajícímu polosedě pololeže, klesla najednou hlava. Ačkoliv sudovité ohniště zepředu dosud slušně sálalo, zezadu a shora již sestupovala obvyklá pouštní ledovitost a Hortulán zřejmě usnul, aniž zalezl do pytle. Odtud polární medvěd a ledovec. Protřel si oči, obolavělé ranním zápasem, a vzpomínal, co se dělo. Po celou cestu jednotvárnou, prašnou silnicí je sledoval, ve stráni, mezi dunami a sporou vegetací, vytrvalý jezdec na pštrosu. Odhánět ho nemělo cenu, koneckonců kdo by mu mohl zakazovat sledování kdekoliv; ale zejména zde, v této federální poušti, která slynila a holedbala se význačným stupněm svobody. Vypadalo to, že Zuzanu hlídá, a taky ji po celou dobu uhlídal. Co se týče Syky, to byl introvert a vlastně pervert a sám by si asi zahájit akci netroufal, jak se to vždy tak ukazovalo. Co se týče Hortulána, netroufal si za okolností taky. Jednak se klusajícího domorodce na

bizarním oří normálně styděl, protože ten z nich nespouštěl oči a předchozí šutrovou kanonádou svůj úmysl dokázal, dále si však Hortulán nebyl jistý svou mužností, která ho již jednou opustila. Neúspěch tohoto druhu s jednou ženou a v určitém prostředí má tendenci se stát podmíněným reflexem; kromě toho na něj působily upjaté bulvy domorodce dodatečně antiafrodiziakálně.

Konečně Hortulána též napadlo, zda domorodec na pštrosu nebyl vlastně vyslán Psamanthou či Lorisem nebo oběma, aby Zuzanu po cestě hlídal. Snad byl dopis poutníkům nakonec skutečně od ní a odeslán tajně skutečně jen kvůli Lorisovi. Nebo – a nyní napadla Hortulána hrozná myšlenka – ten Loris přece vypadá hodně podvodnický. Třeba mají u toho centra akčního umění, či jak se to jmenuje, ještě přidruženou výrobu. Pošlou vždycky holku pod nějakou nebo třeba pořád stejnou záminkou do Erémopole s osamělými poutníky, kteří ovšem v pustině neodolají a začnou si dovolovat atd. Zároveň se vyšle věrný domorodý sluha na hbitém jízdním pštrosu s diskrétní skrytou kamerou, asi s teleobjektivem, aby erotické hříčky volavky Zuzany a bezděčných zákazníků vyfotografoval, či snad dokonce natočil v pohybu. Získaný materiál se pak použije na vydírání, případně se může výhodně zpeněžit osobám s věcí nesouvisejícím – ve formě kopií – originál je ovšem nepoměrně dražší atd. Avšak věrný sluha, hoře tajnou láskou k sličné Zuzaně, to tentokrát nevydržel a proti instrukcím se vmísil házením kamení atd. Tato verze, ač celkem logická, se však Hortulánovi zdála přece jen příliš fantastická, i rozhodl se, že ji ani nesdělí Sykovi, ani se podle ní nebude chovat, nýbrž ji zavrhne jako nereálně mrzkou. Měl vždy sklon to dělat, ačkoliv se již nescíslněkrát přesvědčil, že není nic tak mrzkého a bizarního, aby to někde na světě neexistovalo. Byla to však už otázka pravděpodobnosti, a čím mrzčejší a bizarnější byla která věc, tím nižší měla přece jen frekvenci a incidenci.

Zastávka na oběd, doplnění benzínu a vody ze zásob do mašiny proběhla tudíž slušně, neboť pštrosí jezdec je nepustil ani na okamžik z očí, nýbrž sám odpočíval opodál ve stínu svého ptáka (tj. pštrosa).

Odpoledne proběhlo v další jízdě a bez událostí, jen že jim občas přeběhlo přes cestu nějaké pouštní zvíře: ještěrka, had či nelétavý pták, podobný pozemské kukačce kohoutí, *Geococcyx mexicanus* (*californianus*) Gmel, neboť nezapomínejme, že jsme zase na Geomimě, a tudíž fauna a flóra tam je v detailech přece jen trochu jiná. Také pštrosi geomimští mohou být proti pozemským učenlivější, mírnější, snad i silnější, takže se dobře hodí za jízdni zvířata.

Když večer rozdělali briketový oheň a pojedli skromnou večeři, začal Hortulán opět obtěžovat Zuzanu, i když méně prudce a vášnivě než ráno, protože se obával komického efektu, kdyby se na ni nějak vrhal tygrím skokem a nakonec skutek utek.

Po chvíli se k němu váhavě z druhé strany připojil i Syka, avšak situace příliš velký spád neměla, nýbrž starci dívku pouze mírně hladili a ohmatávali jako hrobařící čerstvě nalezenou mršinu. Báli se asi taky, aby na ně zase nepřiletěl z temnot kámen. Domorodec též tábořil kdesi nablízku v temnotě pod hvězdným nebem mimo jejich dohled, kdežto oni sami byli naopak v okruhu rudého plápolu ohně z přenosných kamínek.

Ať tak, či onak, Hortulán neměl dosti odvahy se do věci víc vložit, neboť si nedůvěřoval vzhledem ke konečné fázi. Na rozdíl od ranního fiaska v autě se s ním sice cosi dělo, ale ne tak vydatně, aby si s tím mohl troufat na mladou holčičku, která aspoň ještě nerodila. Byla zde dokonce i ta možnost, že je fyzicky neporušená nebo naučená na tzv. řeckou lásku, což ovšem vyžaduje ještě větší stupeň tvrdosti. Co se týče Syky, ten už měl toho dne jeden orgasmus v příkopě při šmírování, což bylo v jeho věku dost aspoň

na týden, neřkuli na den. Kromě toho, jsa chronicky nezkušený, by stejně pořádně nevěděl, jak do toho. Hmaty starců byly tedy poměrně rozpačité. Zuzana se jim nijak nebránila a opět se projevila na svůj věk neobyčejně moudře a zkušeně. Řekla, chtějí-li se napít, že má něco v batohu, a vybalila jakousi láhev, jejíž obsah se ve světle kamínek ukázal býti barvy zelené. Z této flanděry dala pak oběma starcům po pořadě zunknout, to vás osvěží, pánové. Hortulán vnímal alkoholickou chuť s příchutí čehosi nezvyklého, co pokládal za afrodisiakum. Co se pak dělo dál, nevěděl, až když se probudil u dohasínajících kamínek, zkřehlý a s tupou hlavou. Povstal a zamotal se. Rozhlédl se po tábořišti, osvětleném matnou žlutí skomírajících plamenů, a zjistil, že tam není ani Syka, ani Zuzana. V panice procházel, poněkud vrávoravě, okolím, až nakonec o něco zakopl. Byl to Syka a zdálo se, že spí. Hortulán s ním zatřásl, ale Syka se neprobudil. Hortulán bezvládného Syku vzal pod rameny a polo donesl, polo odtáhl přítele k ohništi. Zde přiložil, takže oheň se vzmožil, a začal se Sykovi věnovat. Hmatem na karotidu zjistil, že Syka má puls, a tudíž je živ, pak mu rozeplnul límec, omýval ho vzácnou vodou a pleskal ho po tváři. Za chvíli se zpitomělý Syka probral. Nejprve blábolil, ale pak pomalu přicházel k sobě. Hortulán mu uvařil kávu a Syka zvolna okříval. Vykládal pak Hortulánovi, že on, Hortulán, po loknutí z láhve téměř okamžitě usnul. Syka, který od doby, co poznal Mášu, alkohol nepil a nechtěl porušit aspoň tuto zásadu, si lokl jen málo, držel nápoj v ústech a ve vhodné chvíli ho za sebe vyplivl. Projevoval prý obavy o Hortulána, ale Zuzana mu řekla, že zřejmě usnul z únavy, a ptala se ho, není-li on sám ospalý a chce-li se ještě napít. Syka odmítl a chvíli se ještě bavili, ale pak ho zřejmě někdo musel praštit do hlavy, soudě podle bolesti a vznikající boule, a dle všeho ho omráčil. Kdo ho to praštil, zda Zuzana, či snad ten domorodec,

který se tam někde v temnotách plazí, Syka nevěděl. Nevěděl ani, jak se dostal na okraj tábořiště. V tom nelhal, neboť si události máznutí těsně předcházející skutečně nepamatoval na základě tzv. retrográdní amnézie. Však si na to časem vzpomene a bude se asi stydět.

Když totiž Syka nejevil chuť a sklon se znovu napít a po prvním napití pořád neusínal, požádala ho Zuzana, aby byl tak hodný a doprovodil ji za tábor, že se potřebuje vyčurat, ale že se tam sama bojí kvůli tomu domorodci se pštrose. Syka jí ovšem mílerád vyhověl, neboť v těchto věcech, jak víme, spočíval až dosud jeho pohlavní život. Vzal ze svého spacího pytle velkou kulatou baterku a galantně svítil Zuzaně na cestu mezi duny a pouštní roští. Zpočátku se odvrátil, jak se sluší na džentlmena, ale jakmile slyšel šelest proudu na písku, obrátil se k dívce, klekl na písku a rozsvícenou baterku položil na zem, aby měl dobře osvětlený pohled. Není jisté, zda Zuzana celou situaci plánovala, či jí jen využila, není též zřejmé, do jaké míry jednala původně impulsivně, ale prostě zvedla baterku ze země a mázla s ní Syku silně do hlavy, až ho omráčila. Syka neuhnul, neboť byl v mrzkém transu. Tak se věci udály, ale Syka to opravdu nevěděl, a kdyby věděl, jistě by to nepověděl a vymyslel by si slušnou verzi, asi podobnou té, kterou Hortulánovi v dobré víře nabídl. Nepamatoval si prostě.

Hledali Zuzanu, a tu zjistili, že z tábořiště zmizel její ranec a spacák, který si už předtím rozbalila, a ona sama nebyla též k nalezení. Usoudili, že ji asi nejspíš unesl ten domorodec se pštrose, ale že ho teď nemohou v noci honit. Byla ostatně otázka, zda ji unesl proti její vůli, protože zelený nápoj v láhvi, která mimochodem též zmizela, měl zřejmě uspávací účinek. Zalezli tedy nakonec do spacích pytlů, chvíli se ještě bavili, až nakonec usnuli. Hortulán brzy, neboť uspávací prostředek dosud účinkoval, Syka

až za delší dobu, ale přece jenom. Byl spádem posledních událostí doslova ubit a potřeboval odpočinek. Tato biologická nutnost překonala i jeho zmatek a rozčilení.

* * *

Když se ráno probudili, stál před nimi kupodivu onen domorodec, co je předtím sledoval na pštrosu a překazil Hortulánovi sexuální anabázi házením kamenů. Šklebil se rozpačitě a dával gesty najevo, že přichází jako přítel. Hortulán znal poněkud tuto posuňkovou řeč, naučil se jí už doma v Populánii jako chlapec, svět pouští a planin Federace přitahoval romantickou pozornost kluků po celé Geomimě – a tedy pochopil, co mu chce jezdec na pštrosu sdělit. Vylezl tedy ze spacího pytle, následován v tom i Sykou, a přistoupil k domorodci.

Ten pozdravil znovu domorodým způsobem a pak promluvil. Hovořil federálním jazykem se zvláštní huhlavou výslovností, takže poutníci museli napínat uši, aby mu rozuměli, a občas špičkoval svou řeč zvláštními barvitými poeticko-primitivními obraty. Rudovlasá dívka odešla a vzala s sebou jeho jízdního pštrosa. Přišla k Ignácovi (ukázal na sebe, tedy bylo zřejmé, že se jmenuje Ignác), když předtím praštila do hlavy hubeného pána. Ignácovi nabízela lásku, ale předtím mu dala pít z láhve zelenou vodu blaha, po které Ignácova duše odešla do spánkových hor. Nyní se jeho duše již vrátila, ale dosud nemá hlavu. Hortulán se potěšeně zašklebil: Znal prázdný pocit po opici či narkóze a jeho charakterizace tím, že duše nemá hlavu, mu připadala velice pěkná a případná. Naopak sušší a úředničtější Syka pokládal tento obrat domorodcův za projev nekultivovaného barbarství a nepochopitelné divošské duše.

Ignác šel pak dívku hledat, ale ta nikde nebyla, a nakonec zjistil, že zmizel i jeho jízdni pštros. Podle stop se na něj dívka vyhoupla a odjela i s Ignácovou zásobou vody.

Na zemi nechala mluvící papír, zatížený kamenem. Ignác přišel k pánům z důvodu, který se větví. (Hortulán pochopil, že to znamená „ze dvou nebo více důvodů“.) Jednak chce Ignác odevzdat mluvící papír, neboť dívka ho zajisté pokryla mluvícími znaky nikoliv pro Ignáce. Tato přátelská úslužnost domorodce se poutníkům zdála divná vzhledem k tomu, jak se choval předtím, ale pochopili ji, když začal mluvit dál.

Ignác totiž řekl, že si přeje s pány vyměnit dary. Ignác dá pánům velký kulatý peníz a oni mu za něj dají plnou láhev vody. Na Hortulánův dotaz dodal, že musí jít po stopě pštrosa a dostat ho zpět, ale nemůže to udělat bez vody, protože jinak by ho slunce zabilo.

Hortulán tedy namítl, že oni sami vodu potřebují a že jeden velký kulatý peníz tady v poušti není za láhev vody dost. Ignác se na to zašklebil a sáhl pod špinavou košili.

Ukázalo se, že na řetízku na krku nemá nějaký snad křížek nebo amulet, ale něco, co vypadalo, jako by to opravdu snad byla hruška zlata.

„Život je nejdražší,“ řekl Ignác a jeho úsměv podivně a bolestínsky zamrzl. „Ignác vám dá za láhev vody i tohle.“

Oči poutníků se setkaly s rozšířenými zornicemi. Vzápětí se však též zastyděli. Neměli správnou kořistnickou náuru, však byli také původně z ubuzerované Populánie, neustále okopávané a vykořisťované jejími sousedy. Zajisté že existuje národní charakter; na potvrzení tohoto názoru stačí emigrovat – nejenže obyvatelé hostitelské země se ukáží jako majitelé určitých typických povahových rysů nadindividuálních, ale i vlastní národ se ve vzpomínce kon-

trastem ukáže jako nositel jiného kolektivního charakteru, jasně rozeznatelného pod individuálními povahami.

Nuže, protože však v tomto světě mají vrch osoby a národy kořistných a surových povah a protože Populánie vrch nemá, je z toho jasné, že její obyvatelé, přes určitou svinskost, jsou přece jen vůči jiným národům ještě velcí dobráci. Tento dobrácký rys se projevil i na Sykovi a Hortulánovi, kterým přišlo najednou trapně, že by měli vzít domorodce na hůl a prodat mu pouhou flašku vody za dosti velkou zlatou hrudku; naopak zase, kdyby hrudka byla falešná, potupně by se okradli. Syka tedy řekl, ať jim Ignác dá napřed mluvící papír, že si ho přečtou a pak rozhodnou o dalším. Zmocnivše se listu, poutníci poodstoupili, usadili se ve stínu auta (slunce bylo dosud nízko, a tudíž stín dosti vydatný) a studovali poselství.

Dopis sestával z linkovaného listu papíru, asi vytrženého ze školního sešitu či bloku, a byl popsán naivním, velkým, i když dosti vypsaným kolmým písmem. Spodní délky u písmen j, g, y byly neobyčejně bachraté a otáčely se doleva, což podle grafologie značí smyslnost a vazbu na minulost. Dopis obsahoval řadu pravopisných chyb, jaké bychom u dcery psycholožky a bankovního panáka jaksi nečekali, jest však třeba poznamenat, že federální jazyk na Geomimě má tak idiotský pravopis, že ho do smrti pořádně nezvládne ani mnoho inteligentních a vzdělaných domorodců.

Milí přátelé, pravil dopis.²

Rozhodla jsem se, že vás již opustím, protože, jak vidím, k ničemu se nemáte a nejste ničeho též schopni. Hortulán už nemůže a Syka,

2 Zde dopis uveden přes veškeré autorovy pochybnosti o hodnotě pravopisných pravidel právě ve federálním jazyce, tedy bez zmíněných pravopisných chyb, které se snad ztratily někde „v překladu“. *Pozn. red.*

který by mohl, dává přednost pouhému pozorování exkrece žen, což je věc mrzká, smutná a směšná, ale zejména neschopná učinit ženu šťastnou. Co se týče domorodce, který se k nám připojil, zřejmě ve snaze mě získat, tedy, bez jakéhokoliv rasismu je nutno připustit, že pouštní obyvatelé jsou špinaví a již tím mohou infikovat, nehledě na to, že často trpí skutečnými pohlavními chorobami, nehledě na jiné nedostatky, jako je nepokrokový názor na roli ženy. Není to jejich vina, neboť bílý muž je ujařmuje a vykořisťuje, a za tím účelem je udržuje v nevědomosti, ba ještě více degraduje, hlavně dodávkami alkoholu. Odcházím nyní vskutku za svým otcem, který však není v městě Erémopoli, nýbrž v kolonii básníků zde v poušti, v rozvalinách bývalé pevnosti Bellifortis. Můj otec, který býval bankovním ředitelem, nalezl, poté co ho matka opustila, své pravé jáství a stal se neodvislým básníkem. Odcházím k němu, neboť on jedině mi rozumí. Použila jsem vás jako dopravního prostředku a byla jsem ochotna se vám, přes pokročilý věk, i patřičně odměnit, avšak žel, s vámi to nebylo možno. Odpojuji se tedy o něco dříve, než jsem plánovala, a buďte zdraví! Ačkoliv si to vlastně nezasluhujete, káže mi zdvořilost a dobré vychování, abych vám vysvětlila, co a jak.

Budte zdraví.

Zuzana

Syka a Hortulán po přečtení dopisu chvíli seděli a vzájemně se styděli.

Poté řekl Syka jaksi zlostně: „Tak tohle jsme si nepředstavovali. Měli jsme ji dodat do Erémopole, ať už ten dopis na stroji psala ona, nebo její matka. Kromě toho je to bláznivá eskapáda. Znáš ty kolonie básníků. Užívají drogy a serou všude kolem sebe. Myslím, že za těchto okolností máme právo, ba povinnost – ano povinnost –

Zuzanu vrátit k matce do oázy akčních umělců, protože tam je prostředí přece jen o poznání méně šílené, neboť alespoň dva lidé, totiž Filoxén Loris a Psamantha, jsou zde víceméně normální, což však u kolonie básníků nelze čekat. Konečně, byla nám svěřena do opatrování, nebo aspoň se tak můžeme oprávněně domnívat – že ano. V Xerodromii, tomto státě Federace, jak dobře vím, neboť v našem městě se nedávno odehrával soudní proces, který se toho týkal a o němž psaly místní noviny, tedy v Xerodromii na nás tím dopisem, jehož pravost předpokládáme, přešlo též kárné právo na Zuzanu.“

Sykova hubená tvář s černofialovým monoklem na levém oku nabyla zde jakéhosi čertovsky vilného výrazu a Syka snížil hlas do chraptivého, oplzlého šepotu:

„Měli bychom se jí zmocnit a dopravit zpět do oázy akčních umělců k matce třeba v poutech, bude-li nutno. Až ji chytíme,“ dodával po chvíli, jako by se mu původně nechtělo, ale pak chtíč ostych překonal, „měli bychom ji, podle práva, jako její dočasní poručníci, i potrestat. Míním – tělesně.“

Bylo zřejmé, že se touto myšlenkou zabýval již předtím, ale nevěděl, jak to odůvodnit či omluvit. Teď se mu zdálo, že nastávají pro to příznivé okolnosti. Tak vystoupila do popředí jeho druhá perverze, se kterou se už svěřil, když líčil, jak se rozešel s Mášou. Pokračoval, ačkoliv to vlastně nebylo potřebí:

„Stáhnout jí tak ty kalhoty a – na holou – ruce spoutat, aby nepřekážely – přehnout přes koleno, nebo u auta přes chladič – třeba jen rukou – to by plácalo! Anebo řemenem – nebo tady rostou všelijaký ty trnitý keře –,“ prskal s vilnou důvěrností Hortulánovi do ucha. Hortulánovi se tu chvíli nesmírně zprotivil. Situace, jak ji Syka líčil, na něj totiž rovněž zapůsobila, i když tím jinak netrpěl, snad to byla hlavně představa stažených kalhot a přehnutí přes

chladič – pozoroval, že jeho tzv. mužná síla se kupodivu, zbytečně a s křížkem po funuse vrátila –, avšak Sykova morbidní vilnost ho zároveň odpuzovala jako loknutí smradu z mršiny – hlavně když Syka mluvil o trnitých keřích. Proto se od kamaráda rychle odtáhl a pravil suše a podrážděně:

„No, to snad nebude třeba. A nejlepší by snad bylo se na holku vyfláknout a jet dál – už jsme se stejně zdrželi v tom centru nebo Ateliéru akčního umění nebo jak tomu tam nadávali – tímhle tempem tam do zahájení nemůžeme bejt.“

Ale tu již se v jeho zorném poli zešeřilo a domorodec Ignác stannul před konferujícími poutníky, bimbaje jim před očima zlatou hrudkou, jak se zdálo, trochu posměšně provokativně.

Rozpředla se konverzace, jejíž hlavní body byly asi tyto:

Ignác potřebuje dostat zpátky pštrosa, protože bez něj se nemůže vrátit ke stádu – to, že na několik dní zmizel, mu pštrosí farmáři nebudou mít za zlé – zřejmě, jak usoudil Hortulán, jsou na nespolehlivost domorodců zvyklí a pastevice pštrosů je těžko shánět a nešikovno cvičit – jen musí zpátky přijet na svém jízdním ptáku, nesmí ho zašantročit. Ignác dá pánům svou zlatou hrudku za čutoru vody. (Jak to udělá ale s pitím, až půjde nazpátek?) Inu – na cestě ví o studni, kromě toho mají vodu i v bývalé pevnosti, kam, jak páni řekli, dívka odjela – jestli se páni bojí, že jim voda nevydrží pro zbytek cesty přes poušť – lehká pomoc – ať dají Ignácovi na cestu nádrž, co mají v autě – a Ignác jim ji u studně nebo v pevnosti naplní a přinese zpátky. Ovšem, ať tedy jdou s sebou, konečně – vlastně by i museli, protože co by jinak pili, zatímco Ignác bude pryč? Zpátky bude nádrž ovšem těžká, ale pak ji budou moct naložit na pštrosa – ne, hrudky mu líto není, ví, kde a jak si opatřit další... (Hortulán a Syka se na sebe podívali.) Proč tedy dělá pastevice pštrosů? Žlutý kov se má nosit

jen pro ozdobu v malém množství, ve velkém je příčinou neštěstí, říkají starci...

Po vyměnění dalších otázek a odpovědí mezi Ignácem, Hortulánem a Sykou se nakonec vypravili.

Ignác vytvořil na chladiči zamknutého auta jakási magická znamení, která bude jeho lid i pouštních poměrů znalí běloši respektovat, a po čase vyrazili, se svými spacími pytli a proviantem v ruksacích.

Ignác nesl nádrž z auta, kterou si umně připoutal na záda pomocí lana, jež bylo též v kufru samochodu.

Bylo s podivem, jak drobný domorodec lehce zvládá těžké a neskladné břemeno. Ovšem vody v něm již značně ubylo, takže bylo lehčí, než by se dalo čekat.

Podivná výprava zakrátko zmizela mezi kameny a pouštní vegetací.

Hortulán se opět potil a trápil jako předtím při pochodu po stopách briket. Na mysli mu tanula jakási podivná stereotypie tohoto nového dobrodružství, protože teď zase kráčeli po stopách velkého ptáka, i když nyní to byl pštros, kdežto předtím akční umělec Bernard, za jakéhosi ptáka pouze převlečený. Případalo mu to jako opakující se sen při neklidném spánku: tatáž situace se opakuje znovu a znovu, někdy s různými modifikacemi. Někdy k tomu dochází po okamžiku probuzení, jako by si mysl chtěla celý sen zopakovat, někdy bez jakékoliv logiky či souvislosti, někdy naopak se situace jakoby rozuzlí a pokračuje dále, ale nakonec vyústí zase do stejného děje, jaký k ní vedl, na způsob známých nekonečných písniček, jako je třeba Pes jitřničku sežral.

Existují také některé potenciálně nekonečné reklamy či obchodní značky. Na obalu produktu, řekněme třeba balíčku nějakého čaje, je znázorněna osoba držící v ruce buď již opět tento balíček, anebo častěji šálek příslušného nápoje. Na tomto šálku či zobrazené věci je zase celá situace znázorněna znovu, včetně té věci, na které opět v miniatuře rozeznáváme touž situaci, i usuzujeme, že kdybychom měli mikroskopické oči, viděli bychom na minivěci tohoto drobného znázornění opět patřičně zmenšenou situaci a tak dále ad infinitum. Hortulán, kterému se asi už dělalo špatně z horka, měl náhle podobně snově nereálný pocit a obával se, že se dostal do nějaké takové dějové smyčky na způsob snu či opakující se reklamy. Uvažoval, zda to všechno opravdu stojí za domorodcovu zlatou hrudku, je-li tato pravá a kdy jim ji vlastně dá, protože to zatím neudělal. Neodvažovali se ho totiž nyní nijak

vážněji nutit, byli zde v poušti vlastně v jeho rukou. Na druhé straně však – proč by se tahal s těžkou nádrží, kdyby neměl pozitivní úmysl svůj podíl na dohodě splnit? Jedno bylo jisté – že totiž jim s drahocennou vodou nemůže teď utéct, protože se pod svým břemenem stěží potácí. Hortulán se snažil vymyslet nějaký způsob, jak domorodce přimět k tomu, aby jim prozradil naleziště zlata, avšak dosud ho nic nenapadlo. Nicméně kráčel dál, poháněn souhrou okolností, mezi nimiž hrála význačnou roli domorodcová zlatá hrudka a ještě význačnější nutnost doplnit zásobu vody, které neočekávanými zdrženými neplánovaně ubývalo.

Co se týče Syky, jeho mysl byla, kromě motivů společných s Hortulánem, poháněna ještě i nejasnou nadějí, že by se mohl zmocnit Zuzany a odreagovat si na ní své scestné tendence.

Je totiž zvláštním životním paradoxem, že přehnaně plaší a slušní lidé, do kterých právě by to nikdo neřekl, přechovávají často různé, zvláště prasácké sklony. Z toho důvodu bývají v tomto směru někdy i nadmíru netýkaví a prudérní. Jednak se svých tendencí často jaksi bojí, a proto zuřivě odmítají všecko, co by je v nich mohlo probudit, jednak někdy reagují sexuálně i na věci, ve kterých normální člověk nic nevidí, leda pitvornou zajímavost. Kdyby však nezasvěcený občan, vida Syku a Hortulána, měl rozhodnout, který z nich více odpovídá ideji oplzlého dědka, zajisté by asi hádal, že Hortulán, kdežto do Syky, typického slušňáka, by to vůbec neřekl.

Poutníci nesli své spací pytle a ruksaky s konzervami. Brikety, či co to vlastně bylo, zkrátka vydatné, úsporné topivo v cihličkách, ani sudovitá kamínka s sebou neměli, protože jednak by je neunesli, jednak je domorodec Ignác ujistil, že umí kdekoliv v poušti rozdělat oheň. Zatížení nezvyklými břemeny, kráčeli s námahou, silně se potili a hekali.

Ignác se chvílemi zastavoval, jako by nevěděl kudy kam, zkoumal půdu a mračil se, avšak vždy za chvíli radostně vykřikl, ukázal před sebe a pokračoval v cestě. To bylo, když se mu někde na kamenité půdě ztratila pštroší stopa a nemohl ji chvíli najít, avšak vždy se mu to zase podařilo, zřejmě díky jeho bystrému zraku a postřehu, nezkaženému civilizací.

Jak tak kráčeli, Ignác se náhle zastavil, obrátil se k poutníkům a s naslouchavým výrazem zvedl ruku, jako by nabádal k tichu či na něco upozorňoval.

Pouští povíval mírný větřík, čeřil ostnitou vegetaci a poháněl jemnější zrnka písku – a zdál se k poutníkům přinášet jakýsi zvláštní hluk či hukot, který se zdál téměř hudební.

Ignác se potěšeně usmál. „Zde odbočíme a doplníme si zásoby vody,“ řekl. Poté ulomil z jednoho trnitého keře větvičku, aniž by se trny pobodal, a zabodl ji vedle pštroší stopy. Zřejmě si tak označil místo, kam se později vrátí. Pak vykročil směrem ke zvláštním hučivým zvukům.

Poutníci ho následovali. Čím dále kráčeli, tím se zvuk stával zřetelnější a hlasitější, ale nebyli schopni určit, co by to bylo. Protože Ignác mluvil o doplnění zásoby vody, napadlo je, že to snad hučí nějaký proud či vodopád, ale to se jim ve vyprahlé poušti nezdálo. Chvílemi to znělo také, jako by se hnal silný vítr, ale ani to se nezdálo, protože všude byla skoro tišina.

Konečně je Ignác zavedl do jakési stráně, kde se vegetace zdála hustší, a když na ni vystoupili, otevřelo se jejich zrakům údolí s jezírkem uprostřed, poněkud podobné tomu v centru akčního umění. Na protější straně spadala do jezírka strmá holá skála, zdálo se, že jde o opuštěný zatopený lom. Vegetace v údolí byla ovšem bujná a zelená.

Hluk se zdál vycházet z jakéhosi bizarního domečku, který se zrakům poutníků vynořil po pravé straně údolí. Zdálo se, jako by měl vepředu jakési podivné kovové žaluzie, zakrývající obrovská okna, a několik dřevěných komínů, nad nimiž se klenuly zvláštní stříšky. Hukot, který se z tohoto zařízení ozýval, byl téměř ohlušující. Poutníci nevěděli, co si o tom mají myslet.

„Starý muž a jeho obrovská harmonika,“ pravil Ignác a ukázal směrem k domečku. Teprve teď si poutníci uvědomili, že „domeček“ jsou vlastně velké kostelní varhany, zastřešené jakýmsi prkénkovitými krytinami na způsob šindelů, snad proti dešti, což ovšem zde v poušti nebyl zvlášť pravděpodobný případ. Jak se blížili, rozeznali i hrací stůl, za kterým seděl stařec, upravený jako jakýsi mrzký Liszt či obecná operetní představa profesora hudby. Měl dlouhé bílé vlasy, spadající mu až na límec, a na nose měl černé brýle proti slunci. Měl zašlé a zaneřádné sametové sáčko, ale pod ním pouze jakési, rovněž značně špinavé, tričko. Nohama i rukama zuřivě hrabal po klávesách a pedálech, ale zvuky, které veliký varhanní stroj vydával, byly hudební jen v nejširším významu slova, totiž v tom smyslu, že jednotlivé píšťaly vydávaly přece jen tóny. Jejich kombinace vyluzované zuřivým starcem byly však zcela nehudební disonance, působené mačkáním kláves a pedálů úplně bez ladu a skladu či nějakého plánu, nebo tak se to aspoň zdálo normálnímu člověku s hudebním sluchem. Ve skutečnosti však šlo o skladbu, neboť stařec měl před sebou na pultě rozložené noty. Chvillemi přestával ve vyluzování rámusu a v notách cosi gumoval a přepisoval, podobně zuřivým a vervním způsobem, jako předtím rámusil. Zdálo se tedy, že rámus jakýsi plán přece jen sleduje a že dojem náhodného hluku vzniká pouze v myslích nezasvěcených nevzdělců, kteří se dosud nepovznesli nad zastaralé hudební formy. Ignác se k poutníkům naklonil a křičel, neboť musel překonávat zvuk pléna velikého stroje.

Navrhoval jim, aby prozatím nádrž z auta ponořili do jezera a vyzvedli si ji až na zpáteční cestě a na vyhledání Zuzany a pštrosa ať si pouze naplní čutory. Potopené nádrže si nikdo nevšimne, a tudíž ji neukradne, a oni se s ní nebudou muset tahat celou cestu. To se poutníkům zdálo rozumné, a proto pomohli Ignácovi shodit nádrž ze zad a ponořit ji v jezírku pod balvan, kde nebyla z břehu skoro vůbec vidět. Zatímco se v čiré vodě s rozkoší máchali, omývali a pili, pokračoval stařec ve svém hudebním rámusení.

Varhany měl obrovské, třímanuálové s pedálovým subbasem dvaatřicítkou, jehož obrovité píšťaly čnely po stranách jako komíny jakéhosi bizarně zrudného parníku, a ještě na nich nahoře seděly stříšky. Hudební nezasvěcenec by se mohl domnívat, že je těch varhan škoda, že je v poušti nikdo neslyší, jednak také, že dědek na ně vlastně ani nehraje, nýbrž se v nich jen tak jako hrabe a dělá hluk.

Když uhasili žízeň a osvěžili se, vylezli pouštní poutníci i s Ignácem na břeh, naplněné čutory a zásoby zatím nechali ve stínu jakési snad vrby a se zájmem pokročili blíže k nepravděpodobnému hudebnímu nástroji a ještě nepravděpodobnějšímu hráči. Teprve teď Hortulána napadlo, jak vlastně je zajištěno dutí vzduchu do píšťal: V dnešní době mají varhany prakticky všude (tj. jak na Zemi, tak zřejmě i na Geomimě) měchy na elektromotor, ale tady do oázy nevedly žádné dráty a taky se nezdálo, že by tu byl nějaký generátor na vodu či na vítr nebo podobně. Konečně si poutníci všimli, že vzadu za varhanami je okrouhlá planinka, po které chodí dokola drobný oslík, poháněný domorodým chlapcem. Oslík byl zapřažen do jakéhosi žentouru, který důmyslným převodem uváděl v pohyb táhlo měchu varhan.

Pobízení Ignácem, který to zřejmě již znal a nyní se na ně potěšeně šklebil, jako že jim ukáže zvláštnost, postupovali Hortulán

a Syka směrem k hřmícímu dědkovi. Řev varhan se stával stále nesnesitelnějším, neboť dědouš hrál teď zřejmě plénem. Poutníci se svým domorodým průvodcem přistoupili až k hracímu stolu, ale vášnivý hudebník si jich vůbec nevšímal, nýbrž upíral oči do svých not a hrál, jak se zdálo, z nich, ačkoliv zcela stejný nelogický rámus by mohl dělat jenom tak. Poutníci viděli, že noty jsou psány nějak divně, barevně, s hlavičkami jako houbičky nebo jako hvězdičky a tak různě. Celkově to dělalo dojem, že si stařík jenom tak hraje na hudebníka a skladatele, jako to dělají malé děti, ale zřejmě, právě jako malé děti, se této hře oddával s vášnivou opravdovostí. Poutníci se různě pokoušeli ho na svou přítomnost upozornit, ale varhaník nereagoval. Konečně Ignác pokročil k chlapci pohánějícímu oslíka u žentouru a něco na něj vykřikl domorodým jazykem. Chlapec se zastavil a zároveň stanul i oslík.

Za okamžik nato varhany skomíravě zakvílely a přestaly hrát. Stařec se spíláním obrátil hlavu, avšak Ignác stál již zase před ním s uctivě smeknutým kloboukem a sděloval mu, že přivedl dva návštěvníky, kteří chtěli vidět Mistra v poušti, neboť k nim dolehl jeho věhlas až do vzdáleného města. Stařec se tedy poněkud uklidnil a ihned se pustil do výkladu své skladatelské teorie, které však Hortulán ani Syka nerozuměli, protože byla stejně bláznivá a nesrozumitelná jako hudba, kterou na jejím základě dědek složil. Stařec mluvil a mluvil a kupodivu se nepozastavoval nad oteklými a zmodřinovatělými tvářemi návštěvníků. Ty však spíše zajímalo, jak se tam, v poušti, ocitl, z čeho je živ a zejména jak přišel k velkým kostelním varhanám.

Stařec mluvil velmi zabíhavě a jeho výklady občas vůbec nedávaly smysl. Nicméně poutníci vyrozuměli, že varhany mu opatřila všemocná Federální umělecká rada (FUR), která mu také platí udržovací stipendium. Syka si chmurně pomyslel cosi o tom, že

na to platí daně, ale Hortulánovi to připadalo zajímavé. Myslí mu kmitla myšlenka, že by mohlo být výhodné státí se též umělcem a Federální radu tímto způsobem dojit, neboť, jak se zdálo, nějaký hmatatelný talent či normálním lidem pochopitelný umělecký výkon na to ani nebyl zapotřebí. Byl si zcela jist, že by také dovedl mlátit do varhan a vyluzovat z nich skřeky a psát malebně vypadající bláznivé a nic neříkající noty barevnými inkousty. Problémy se mu při tom jevily pouze dva. Jednak si nebyl jistý, zda by to dlouho vydržel dělat, to však byl, jak se zdálo, problém pouze druhotný. Po poušti jistě nejezdil žádný inspektor FUR, který by práci umělců co do kvantity kontroloval, neboť zajisté tvůrčí proces se nějakému dohlížení nutně vymyká svou pouhou podstatou – a i kdyby snad čas od času jezdit měl, bylo by s podivem, kdyby si práci nezjednodušil, do horké, suché a zdraví nebezpečné pouště se příliš nevydával, nýbrž zůstal sedět někde na kraji, a svou zprávu neprovedl rovněž na základě umělecké tvořivosti, alespoň částečně. Stařec byl sice u svých varhan velice pilný, ale to byla jeho osobní věc a jistě by se to dalo zařídit i jinak.

Druhá otázka byla však zajímavější a praktičtější, totiž, jak se stane, že někdo získá u FUR stipendium, kdežto jiní nikoliv. Jak se zdálo Hortulánovi zřejmé už v případě akčních umělců a jak se mu to nyní opět potvrzovalo – a jak už to tu bylo vlastně jednou řečeno – nešlo zřejmě o žádné výkony, které by jeden člověk dokázal, a druzí nikoli. Spíše se zdálo, že rozdíl spočívá hlavně v jakémsi subjektivním přesvědčení či drzosti – ale ani tak to asi nebylo. Jistě bylo mnoho stejně oddaných a pilných umělců, kteří žádná stipendia naopak nedostávali. Těmito úvahami se Hortulán zabýval, zatímco stařec nadšeně vykládal svou nesrozumitelnou hudební nauku.

Hortulán se ho chtěl ještě zeptat, co s těmi barevnými notami pak dělá, zda je snad hodlá vydat tiskem či co, aby to mělo alespoň

jakýs takýs smysl, ale k tomu už se nedostal. Stařec, jak byl rozpálen, chtěl návštěvníkům své výklady též prakticky demonstrovat, i pokynul chlapci, aby uvedl osla opět do chodu. Jakmile však varhany zase zvučely, zapomněl oddaný hudebník zcela na své návštěvníky a pohroužil se znovu cele do svých kakofonií, které se mu zřejmě jevily hudbou sfér.

Poutníci chvíli ze zdvořilosti čekali, ale dlouho to nevydrželi. Sebrali proto své zásoby, spací pytle a čutory a vrátili se zase na pštroší stopu.

Poutníci kráčeli bystře po stopách pštroso, ačkoliv nesli pingle s konzervami a spacáky, jakož i každý svou čturu. Ignácovi svoje věci nesvěřili, aby jim s nimi snad neutekl, takže ten teď, po tom, co nechali nádrž v jezírku u hudebního starce, krácel lehčeji než oni, a tak porušoval princip superiority bílé rasy. Nesl si pouze svou čturu, za kterou slíbil, ale dosud nedal, zlatou hrudku, kterou měl na řetízku na krku. Kvůli té hrudce s ním vlastně poutníci šli, jinak se mohli už vrátit, nádrž by ve dvou k autu už dostali, i když s obtížemi. Doufali však, že ji budou moct dopravit na pštroso, až se ho Ignác zmocní. Do jisté míry v nich ovšem dosud podvědomě harašila možnost, že se opět ujmou Zuzany a konečně ji využijí, že už jim to teď konečně vyjde. Další nejasnou, ale snad ještě silnější motivaci představovala Ignácova hrudka, a hlavně naděje poutníků, že by se mohli dovědět o zdroji a opatřit si pak i hrudky další. Přes horké odpoledne kráčeli poutníci kupodivu křepce. Poledne přečkali ve stínu jakýchsi balvanů, kam je Ignác dovedl, zřejmě trochu z cesty, za účelem odpočinku. Zde také pojedli jednu ze svých konzerv a rozdělili se o ni s Ignácem. Nyní svěže pokračovali dále.

Co takto kráčeli, zaslechli rytmický, mlaskavý zvuk, o kterém ihned postřehli, že jde o klapot kopýtek, a zanedlouho se zpoza terénní vlny vynořil hudební stařec z oázy, jeda zřejmě na témž oslíku, který mu dříve poháněl měchy varhan. Osla vedl za uzdu domorodý chlapeček, který ho dříve poháněl u měchového žentouru. Mistr byl nyní doplněn jakýmsi havelokem či pelerínou a širákem typicky mistrálníhoho charakteru.

Kromě toho měl nad sebou rozestřeny starobylý dámský slunečník růžové barvy s jakýmsi ozdobnými střepečky na okrajích. Slunečník barvil jeho tvář do nepravděpodobně růžového odstínu. Poutníci překvapeně stanuli a počkali na Mistra, protože je zajímalo, jak se tam ocitl, co to tam dělá, kam jede a podobně.

Mistr pozdravil a otázel se, zda jedou k pevnosti Bellifortis. Když odpověděli kladně – drželi se stop jen pro případ, kdyby Zuzana o svém cíli zalhala anebo změnila názor, ale bylo zatím jasné, že směřuje pořád k pevnosti – zaradoval se a řekl, že on tam jede také. Že by na to býval málem zapomněl, ale to, jak jejich sluha zarazil osla (pokládal Ignáce zcela automaticky za sluhu poutníků), mu připomnělo, že ho má dnes odpoledne potřebovat. Jede teď do rozvalené pevnosti Bellifortis, kde sídlí kolonie umělců, protože se tam má odbývat kostýmová zkouška na jeho operu Mechanický ananas. Mistr vykládal, že měl, přes podporu FUR, potíže se zadáním této opery oficiálním divadlům, a že tedy ocenil, když se skupina nekonformních hudebníků a pěvců, přebývajících v poušti, rozhodla dílo nacvičit a provést. Hlavní potíží při provádění opery je jednak zcela nová, revolučně nekonformní hudebnost, jednak požadavek, aby všichni zpěváci byli od počátku do konce nazí, a explicitní erotické scény v některých jejích partiích. Mistr si stěžoval, že ačkoliv umělci činoherní a filmoví se takovým požadavkům dnes již bez výhrady podrobují, umělci operní mají námítky jednak z principu, jednak proto, že se obávají, aby se v průvanu jevišť nenastydli a neztratili hlas. Proto Mistr uvítal iniciativu umělců z kolonie, kteří, ač amatéři, se opery Mechanický ananas entuziasticky podjali. Nyní si ho pozvali, aby byl přítomen kostýmní zkoušce a jejich nacvičení zkolaudoval. Bude-li se provedení Mistru líbit, chtějí pozvat do pouště prominentní intelektuály a operu jim zde provést. „Tento podnik,“ pokračoval

Mistr, „by se za okolností mohl stát i komerčně lukrativním; nelze totiž popřít, že opera Mechanický ananas je svým obsahem a vyžadovanou kostýmní úpravou velmi atraktivní, nemluvě ani o hudbě, kterou musím, při vši skromnosti, označit jako geniální. Plánujeme zařídit si zde v poušti stálý hudební festival a amfiteátr s restaurací, rozsáhlým koupalištěm, hřištěm pouštního golfu a jinými atrakcemi, jakož i stálou dopravní službu pomocí helikoptér. Začátky jsou ovšem jen skromné, leč ani Řím nebyl postaven v jediném dni a malý jen, kdo zná jen malý cíl. Proto jsem realizací kostýmní zkoušky své opery tak radostně vzrušen v příjemném očekávání. Směřujete-li tedy, pánové, jak jste již prohlásili, k pevnosti Bellifortis, mohu vám slíbit podívanou, na kterou hned tak nezapomenete.“

Poutníci byli překvapeni, ale proti zhlédnutí nahaté opery zajisté nic nenamítali, i když to bylo za cenu poslouchání ohlušujících skřeků, neboť si dovedli představit, že hudební zpracování libreta bude nejspíš v podobném stylu jako Mistrovo koncertování na pouštní varhany. Okolnost, že mezi diváky opery bude zřejmě také Zuzana, je dále naplňovalo další neurčitou nadějí v této souvislosti.

Syka se pouze zeptal, se známou jedovatou ironií ušlápnutého úředníčka, že jak to, že jde o kostýmní zkoušku, když, jak Mistr prohlásil, jsou všichni zpěváci nahatí.

Na to Mistr odpověděl s tajemným úsměvem, že výraz kostýmní je jednak prostě běžné tradiční označení pro poslední zkoušku, kdy má být už všechno jako při provedení, a jednak nahotu lze pokládat za druh kostýmu. Jistě nikdo nepopře, že roucho nošené na divadle je druh kostýmu. Nuže, cožpak se neříká roucho Adamovo a roucho Evino? Konečně jak, pane, uvidíte, herci, ač nazí, nejsou přece jen tak zcela bez kostýmů – tak prokázal Mistr neobvyklou

logickou, téměř scholastickou mysl, která výrazně kontrastovala s galimatyášem jeho hudebního tvoření.

Parta pak pokračovala dále, dílem tiše, dílem v živé intelektuální konverzaci.

* * *

Pevnost Bellifortis byla ve stavu již značně rozkotaném. Zbytky zdiva byly postaveny hlavně z jakýchsi kulatých kaménků, o kterých Mistr poutníkům sdělil, že byly vybrány z řečiště bývalé vyschlé řeky a že byly tak dokulata omlety vodou. Pevnost měla dosud věž, kulatou, s plochou střechou, která asi sloužila jako rozhledna či strážní stanoviště. Pevnost musela být původně dosti rozlehlá. Ležela rovněž v jakési oáze či zavodněném místě, takže vegetace v jejích ruinách byla zelenější a bujnější než v okolní poušti. Některé budovy měly dosud střechy a v těchto částech tábořily party nekonformních umělců. Podobně jako Filoxén Loris v Ateliéru akčního umění a dynamické galerii pěstovali i zde umělci různá domácí zvířata jako kozy, psy, kočky a slepice. Celá pevnost páchla jednak slepičinou, kozinou a psinou, jednak, jako všechny podobné kolonie, lidskou opičinou. Poslední druh pachu se šířil zejména od oné kulaté věže, kterou umělci používali jako kolektivního záchodu. U této věže byly přistaveny hrubé, částečně polámané žebříky, neboť věž byla nyní již zadělána asi do dvou třetin, a tudíž se na záchod muselo chodit na horní plošinu zvenčí a kálet dovnitř otvorem, kterým kdysi vystupovala a sestupovala stráž. Někteří umělci však pokládali toto zařízení za omezování osobní svobody a káleli jinde, kde se jim to hodilo, takže se zápach šířil nejen od věže. Po čase však si člověk na tento smrad zvykl, jakož i na smrady ostatní, takže ho udeřily do chřípí jen občas. Proto bylo možno

se poměrně dobře soustředit na operu Mechanický ananas, která právě probíhala na jednom bývalém nádvoří pevnosti. Umělci byli rozsazeni porůznu po zdech a po zemi, pro Mistra někde vyhrabali jakési zvětšelé křeslo. Umělci byli podivně sešle vyhlížející vlasáči a vousáči, někteří naopak byli různě vyholeni a zbývající vlasy měli různě nabarvené. Ženy měly dlouhé, nečesané a nemyté vlasy, plandavé oděvy a vypadaly většinou dosti nechutně, takže se princip volné kolektivní lásky asi neuplatňoval tak vehementně, jak by si to představovala frustrovaná fantazie měšťáka. Umělci pokušovali omamné drogy, poněkud jiné než na Zemi (nezapomínejme, že jsme na Geomimě), z rostlin, které pěstovali na políčkách obklopujících jejich pevnostní domicil. Rostliny rostly bujně, neboť hnoje jim nescházelo. Hortulán, Syka a Ignác seděli na zemi v blízkosti Mistrově a pozorovali operu. Syka stále přejížděl očima shromážděné publikum, neobjeví-li se někde Zuzana, ale ta, jak se zdálo, byla buď zalezlá, anebo vůbec nebyla v pevnosti. Ptali se již dříve na Zuzanu Bonkovou, která sem včera přijela na pštrosu, a na jejího otce, bývalého bankovního ředitele Sidéra Bonka, ale ani po jedné, ani po druhém se nezdálo být památky. Stopa pštrosa sice stále vedla směrem k pevnosti, ale jakmile se poutníci ocitli v dohledu zřícenin, spěchali rovnou k nim a stopu dále nesledovali. Byla zde tudíž i možnost, že se snad Zuzana v poslední chvíli pevnosti vyhnula. Na toto zjišťování je však času dost, usnesli se poutníci po poradě s Ignácem. Kromě jiných atrakcí, jako byla nahatá opera a – pro Ignáce – hojná zásoba omamného kuřiva (Hortulán a Syka byli původně cizinci a patřili ke generaci, která tím ještě tak netrpěla – proto si na to nezvykli), byla zde i zadarmo komunální potrava, byť mrzká, ale hlavně voda ze studny. Kromě toho se odpoledne již sklánělo a bylo výhodnější přespát v pevnosti než v holé poušti. Hortulán a Syka se tedy oddávali avantgardní kultuře.

Orchestr tvořila skupina žestů a různých dosti pitvorných, snad částečně domorodých bicích nástrojů, z nichž jeden měl tvar dřevěného panáka (dutého), ověšeného kravskými zvonci, jiný pak byl skleněnou botou. Tento orchestr pod vedením jakéhosi maličkého muže, téměř trpaslíka, výrazně hřmotil, až se z toho muzikálnímu člověku fyzicky zvedal žaludek. Orchestr stál jakoby přímo na scéně či u ní, protože se to jinak na nádvoří dobře nedalo udělat, jednak to asi patřilo k avantgardní výpravě. Ta jinak sestávala pouze z přenosných dřevěných schůdků, jaké bývají v knihovnách, tj. na jedné straně je konstrukce schůdky podpírající, na druhé pak asi pět dřevěných stupňů. Na jedné straně u horního schůdku je jakási žerď, aby se jí mohl člověk na schůdky vystoupivší zachytit. Kromě těchto schůdků patřila snad k výpravě také nízká stolička, na jakých si dříve lidé obouvali boty.

Zpěváci byli, jak Mistr předpověděl, zcela nazí, ale nedalo se tak docela říct, že byli nekostýmovaní. Měli jednak všelijaké papírové klobouky a čepice, límce a podobně, jednak byli po těle různě pomalovaní, například barevnými kosočtverci na způsob harlekýna, jeden zeleně a červeně na původním pleťovém podkladě, jiný žlutě a černě na podkladě modrém. Někteří herci byli též různě grošovaní a květovaní, většinou způsobem zřejmě inspirovaným barevnými vizemi požívačů drog. Muži měli pomalovány i penisy a skrota, takže například kostkovaný vzor harlekýnů pokračoval i zde. Co se týče žen a dívek, v opeře vystupujících buď sólově, nebo ve sboru, byly rovněž, k rozkoši poutníků, úplně nahaté. Měly často soustředné kruhy na prsech a podobně, jakož i výrazné ornamenty na zadnicích a stehnech. Pubické ovlášení měly vyvedeno též různě barevně, buď že měly vlastní obarveno, nebo naopak byly vyholené a měly nakreslené trojúhelníky v různých nerealistických koloritech, většinou ve

shodě s barvou vlasů, ale ne nutně. Analogickým způsobem byli upraveni i muži.

Hlavní postavou byla jakási holčina nabarvená na žluto s černo-
hnědými panterími skvrnami a s černými vlasy všude, která
strašlivě ječela vysokým sopránem. Jedním z důvodů, proč nebylo
možno Mechanický ananas zadat v normálním divadle, bylo to, že
sopranistky, i když by už svolily k tomu, zpívat úplně nahé, šma-
hem vracely roli Panterí ženy s tím, že by si na ní mohly úplně
zničit hlas. Na pomalované naháče byl příjemný pohled, neboť
většina osazenstva kolonie, a tudíž i pěvců, byla mladá, tudíž těles-
ně hezká, také, kromě vlastní základní oplzlosti podívánky, byly
způsoby pomalování dosti zajímavé a esteticky působivé. Hortu-
lán a Syka si povšimli, že pomalování pěvců se neslo v podobném
stylu a duchu jako u akčních umělců v oáze, což dokazovalo, že
moderní doba má jakýsi jednotný sloh, který budoucí historici
umění asi nějak nazvou.

Jinou důležitou postavou opery byl muž namalovaný úplně čer-
ně, s černou maskou na obličeji. Jediné body, které na něm barevně
kontrastovaly, byly: perleťově namalované nehty na rukou i na no-
hou, zelené kočičí oči na masce, snad fosforeskující, namalované
kolem otvorů pro jeho vlastní oči, a fialově růžový glans penis.
Hlas měl nevalný, dosti chraptivý, a pokud se dalo v hudebním
galimatyáši zjistit, byl skoro pořád pod tónem. Hlas protagonistův,
posazem jakýsi baryton, ukazoval, že jde o produkci amatérskou
a že nebylo možno všechny role obsadit zcela kompetentními
silami. Černý muž byl pro roli vybrán asi pro své extramuzikální
vlastnosti. Jiná pěvkyně, altistka, byla našminkována do úplně
bělosti s perleťovým leskem, měla zelenou maskáru kolem očí,
výrazná rudá ústa, pastelově růžové prsní bradavky. Vlasy, zřejmě
asi paruku, měla jasně červené až do fialova a téže barvy byl i její

pubický vlas. Oči Hortulána a Syky sledovaly zvláště tuto pěvkyni, neboť jim celkově připomínala zmizelá Zuzanu. Hortulán cítil, že kdyby byl nyní se Zuzanou v autě jako tehdy, k žádné trapné situaci by nedošlo.

O co v této opeře šlo, nebylo lze pochopit, protože zpěvákům většinou nebylo vůbec rozumět, hlavně ženám, a pokud jim rozumět bylo, nedávaly jejich zpěvné výroky žádný pořádný smysl.

Také akce se nezdály nějak vyvíjet či někam spět.

Nejpodivuhodnější bylo, že ačkoliv se opera nazývala Mechanický ananas, nezdála se mít vůbec co dělat s ananaselem, a to ani mechanickým, ani normálním. Cynické mysli by se celá procedura jevila jako pouhá záminka, aby se mohli vystavovat pomalovaní naháči a nahačky pod záštitou avantgardního umění, neboť kromě břeských kakofonií, působících motání hlavy a zvedání žaludku, nedával smysl zřejmě ani sám děj či libreto. Umělci v auditoriu sice tleskali mezi jednotlivými „číslly“ (tj. kde byla nějaká pauza ve zpívání, protože rozeznatelné árie atd. tam pochopitelně nebyly) jako v tradiční italské opeře, což jest zcela v rozporu s duchem moderního hudebního dramatu, ale dalo se soudit, že to dělali hlavně z jakéhosi hecu či snobismu. Tleskali ostatně i jiným, nehudebním a nehereckým výkonům, jako když se při jedné scéně alabastrová rzina přitočila k černému protagonistovi, čímž vznikl nádherný barevný kontrast. Když se však opět rozpoutali, bylo vidět, že úd pěvcův se značně zvětšil a jeho hlavice potemněla, i když skutečný úkaz dosud nenastal, což diváctvo uvítalo jásavým aplausem. Poutníci se tedy těšili, až přijdou ty explicitní erotické scény, o kterých se zmiňoval Mistr na oslu a na pochodu.

Nehudební řinčení se táhlo dále a bylo by jistě aspoň nudné, ne-li nesnesitelné, nebýt příjemných vizuálních vjemů.

Náhle však se soubor žesťů, který stál čelem k hlavnímu vchodu do nádvoří, zarazil a přestal hrát – jeden trubač po druhém. Dirigent se překvapeně ohlédl. Panterí žena, která se právě roztahovala někde na pomocných linkách nad osnovou, ještě chvílku ječela a pak rovněž zmlkla a pohlédla ke vchodu.

U vchodu totiž stála podivná skupina.

Bylo to šest osob, oblečených v přiléhavé černé trikoty, s nabílenými obličejí. Dvě z osob byly ženy, vlastně žena a jedno velmi mladé, asi čtrnáctileté děvčátko, ve kterém – přes natření obličejí – Hortulán bezpečně poznal Zuzanu, také podle toho, že přijela na jízdním pštrosu, kterého držela za uzdu. Jiná z těch osob přijela na černo-bíle strakatém koníku, kterého teď rovněž držela za ohlav. Zuzana a druhý jezdec, muž, jak se zdálo, dosti mladý, obklopovali jako jakási heraldická zvířata prostřední skupinu čtyř lidí, kteří přijeli na pouštním pásovém vozíku. Nevíme, jak ho obyvatelstvo této části Geomimy nazývá, ale my bychom mu mohli říkat sandmobile, podle analogicky zkonstruovaného pozemského snowmobilu, neboť má, jako tento, vpředu sanice a vzadu housenkový pás. Sandmobile byl pro čtyři lidi, dva vzadu, dva vpředu, jako malé autíčko. Byl černě nalakován a přes čumák měl rudý a bílý nápis:

REVOLUČNÍ SKUPINA AKČNÍHO UMĚNÍ

Pasažéři ze zadních sedadel vyskočili a postavili se víc dopředu, řidič a jeho spolujezdec, či vlastně to byla jezdka, povstali, takže nyní stáli všichni v jedné řadě. Řidič sandmobilu měl na hlavě cylindr a byl v obličejí namaskován jako kostlivec. Měl také zepředu na černém obleku namalovaná žebra a hnáty atd. Diváci byli překvapeni objevením této skupiny, ale zdálo se jim, že snad

patří k opeře a že překvapení zpěváků a hudebníků je hrané, aby dojem byl přirozenější. Tak si vysvětlovali i to, že Mistr povstal ze svého křesla, napřáhl ruce před sebe, otevřel s užasle ustrašeným výrazem ústa, ale žádný zvuk z něj nevycházel.

Proto se skoro nikdo nesnažil krýt, když skupina vytáhla samopaly, neboť to všechno pokládali za součást hry.

Jen Ignác vyskočil ze svého místa, přiběhl rychle k Sykovi a Hortulánovi a srazil je k zemi. Právě v té chvíli začali samopalníci kropit umělce na scéně i v auditoriu.

Hortulán a Syka, kteří leželi s hlavami v rukou a se skomírající duší, slyšeli práskání dávek, křik vražděných a jedovatý jekot míjejících kulek.

* * *

Když konečně mečení samopalů přestalo, leželi Hortulán a Syka dál jako mrtví. Slyšeli ještě různé naříkání, sténání a hekání, pak kroky, hlasy a další dávky ze samopalů. Po nějaké době se hovor začal vzdalovat, bylo slyšet startování a chod motoru, přidávání plynu, zařazování a změnu rychlostí, pak zvuk motoru slábl a kle-sal, až zanikl. Útočníci odjeli.

Hortulán a Syka ještě nějakou dobu čekali, až se pak, krajně roztřesení, zvedli. Nejprve jim v tom bránilo nějaké tělo, a když je setřásli a pak prohlédli, viděli, že je to domorodec Ignác. Ačkoliv nebyl jejich sluhou, připadla mu bezděky tradiční role věrného divocha, který vlastním životem zachraňuje své pány. Ignác ležel přes poutníky a jeho krev je potřísnila, takže unikli pozornosti dobíječů.

Poutníci se s hrůzou rozhlíželi.

Všichni účastníci opery, diváci i účinkující, byli, jak se zdálo, mrtví, různě pokroucení a zbrocení krví. Mouchy již počínaly bzuchet a na bezmračné obloze nad pevností se ukázali kroužící supové.

Revoluční skupina akčního umění zřejmě vyběhla všechny obyvatele pevnosti. Mistr seděl zkrouceně na svém křesle a na prsou mu kvetla veliká krvavá skvrna. Hudebníci porůznu leželi a seděli, jak padli, opírajíce se jeden o druhého, a mosaz jejich nástrojů byla ohyzně zamazána krví. Jejich bicí baterie byla též rozstřílena. Nasládlý pach krve se zdvíhal s každým závanem větru a mísil se s žumpovitým puchem z kulaté věže i odjinud.

Syka se chytil za hlavu a zvracel. Hortulán pokračoval v prohlídce, která ho děsila, ale od které se nemohl odpoutat. Na jevišti leželi zkroucení nazí pomalovaní pěvci a pěvkyně. Hortulán si s hrůzou uvědomil, že jejich zkroucené postoje mají jakousi symetrii, jejich barevné pomalování záměrně kontrastuje a vyvažuje se, vypadalo to, jako by je někdo zvlášť naaranžoval podle postojů a barev.

Krev na těle protagonisty se zvláštním, téměř krásným způsobem odrážela od jeho načerněné pleti.

Hortulán popošel směrem ke vchodu do nádvoří a zde se obrátil, aby viděl celý hrůzně pitvorně krásný obraz z odstupu. Nyní teprve si všiml, že před mrtvou skupinou zpěváků je v písku nádvoří krví napsáno:

BEZ NÁZVU

Kolektivní dílo Revoluční skupiny akčního umění

Hortulán zíral jako u vytržení.

Pak pochopil. Ovšem!

Byl to logický vývoj!

To, co už tak dlouho s překvapením a údivem sledoval a co se mu stále v podivuhodnějších a podivuhodnějších formách vtíralo i tady, na cestě pouští, vlastně jinak vyústit či vyvrcholit ani nemohlo.

Hortulán se rozesmál strašlivým smíchem, jenž se odrážel ozvěnou od zdí rozkotané pevnosti a vytvářel pazvuky zcela podobné hudbě opery Mechanický ananas. Do tohoto chechtavého kontrapunktu se mísily zvracívé zvuky Sykovy, který se žalostně obracel naruby, a skřeky supů, strašlivým smíchem opět vyplašených ze svých míst na zdech, která mezitím již zaujali.

„Jestlipak nám to ale budou věřit,“ staral se Syka, sedě na oslíku, kterého poháněl bývalý Mistrův poskok či meзкаř Xaver.

„Budou, nebudou, oznámit to musíme,“ hekal za ním pěšky postupující Hortulán, „jinak bychom se do toho třeba zamotali sami. Ale že tady nikde není vidět policajta, vždyť nám říkali, že tu po silnici pravidelně projíždí patrola...?“

„No na to se nemůžeme spoléhat, ale kam to zavoláme?“

„To oni tam budou vědět – jenom jak jim to vysvětlíme s tou Zuzanou – a to, že se zřejmě dala k těm revolučním akčním umělcům?“

Naši přátelé či poutníci byli na cestě k oáze akčních umělců (ne-revolučních), aby se tam spojili s civilizovaným světem a oznámili policii, co se stalo v troskách pevnosti Bellifortis. Pamatovali si totiž, že Filoxén Loris měl v Ateliéru akčního umění radiotelefon. Také se chtěli spojit s někým aspoň trochu normálním, protože jinak se setkávali pouze s původními primitivními domorodci a s uměleckými blázny. Jistou alternativou by byli bývali pštroší farmáři, ale o těch poutníci nevěděli, kde je hledat. Ignác byl mrtev a Xaver, nezletilý bývalý sluha a oslí poháněč Mistrův, o lokalizaci pštroší farmy nevěděl. Kromě toho, mimo období snášení vajec (ta se však líhla v inkubátorech) a mimo dobu šhubání per byli pštrošové venku v poušti se svými pastevcí.

Když se Hortulán a Syka poněkud vzpamatovali po přestálém nebezpečí v pevnosti, zjistili, že kromě nich přežil pouze domorodý chlapec Xaver a jeho oslík, kteří se opery neúčastnili, protože Xaver vzal raději svého svěřence napást.

Chlapec hořce oplakal svého pána, starého hudebníka, a s pomocí Syky a Hortulána ho též pohřbil do země na hranicích pozemků pevnosti. O ostatní zabitě se bohužel postarat nemohli, bylo jich příliš mnoho. Mrtvoly rychle zasmrádaly a pevnost se hemžila supy, které nebylo lze odehnat. Cítili, že v jejich množství je přesila, a na odhánivé pohyby reagovali jen poskakováním a roztahováním křídel, aby se neřeklo. Bylo jen otázkou času, kdy některý klovne po odháněči a zjistí, že to má účinek, což pak okamžitě postřehnou i ostatní. Kromě toho byli tak napraní lidským masem, že vůbec nemohli vzlétnout. Poutníci však přece jen ještě pohřbili domorodce Ignáce. Na Sykův návrh, aby mu vzali zlatou hrudku, že jim po právu patří, Hortulán reagoval pouze dlouhým pohledem, takže se Syka zastyděl, a hrudku mrtvole nechali.

Pak přemýšleli, co udělají. Chtěli masovou vraždu co nejdříve oznámit úřadům a zároveň také se chtěli vyhnout možnému setkání s Revoluční skupinou akčního umění, protože bylo jasné, že by je její členové zabili, buď jako jediné přeživší svědky uměleckého díla v pevnosti Bellifortis, nebo prostě jen tak. Také se jim zdálo, že se musí postarat o Xavera a jeho oslíka. Také ovšem si museli doplnit vodu do nádrže. Plán a vykonání další akce probíhaly tedy, stručně popsáno, takto: Nejprve dorazili, totiž osel, Xaver, Hortulán a Syka, do Mistrový oázy. Xaver našim poutníkům nejprve ukázal, kde Mistr bydlel. Bydlel vlastně v prostoru, kam měl přijít motor pohánějící měch, který ovšem v jeho neelektrifikované oáze nebylo lze použít, a proto si dal Mistr od FUR místo toho zainstalovat oslí mechanismus.

Z toho bylo vidět, že Mistr žil vskutku velmi skromně a pouze pro umění a že nic nepředstíral, aby se snad měl bez skutečné práce dobře, jak Hortulán jeho i jiné současné umělce podezříval.

Xaver řekl, že mu Mistr slíbil, že si po jeho smrti smí z jeho majetku vzít, co chce, ale noty aby vzal s sebou na okraj pouště k nej-

bližšímu poštovnímu úřadu, požádal zde o velkou obálku či obálky a vše to odeslal na adresu odbočky FUR v Erémopoli, jako nejbližší. Zde je třeba poznamenat, že Mistr naučil Xavera číst a psát a základům hudební teorie. Nějaké peníze na frankaturu že jsou v láhvi od okurek a zbytek že si Xaver může ponechat za věrné služby. Tuto poslední vůli pánovu se nyní též Xaver chystal vykonat.

Z Mistrova majetku si jinak ponechal pouze skleněnou kouli s tzv. sněhovou bouří, tj. když se koulí zatřepe, poletují delší dobu bílé vločky a zasypávají ostatní obsah koule. V kouli bývají sněhovou bouří zastiženi různí panáčkové a vůbec situace související se sněžením. V Mistrově kouli byla horská chaloupka, o které Xaverovi vyprávěl, že se v podobné narodil. Xaverovi připadala koule jako cosi zázračného či magického, jednak pro zvláštní úkaz poletujícího sněhu jako takový, jednak že skutečný sníh nikdy v životě neviděl a nejspíš ani neuvidí. Také jeho primitivní mysl si vytvořila ideu či představu, že duše Mistrova, nyní, co zemřel, se vrátila a přebývá v této miniatuře rodné chaloupky, takže když si Xaver tuto kouli se sněhovou bouří ponechá, bude ho Mistrova duše zvnitřku řídit a ochraňovat. Poté Xaver vynesl před varhany všechny noty, na radu poutníků je svázal šňůrkou pečlivě do úhledného balíku a naložil balík na osla.

Poté vytáhli poutníci s pomocí Xavera naplněnou nádrž z jezírka, přidělali ji oslíkovi na hřbet, přidali mu ještě své vlastní rance a vyrazili zpět k silnici a k autu, o němž doufali, že je tam dosud najdou a najdou v pořádku. Ale ještě než odešli, zamkl Xaver Mistrovu komůrku a hrací stůl a klíče hodil do jezírka.

Bylo to ovšem zbytečné gesto. Až se FUR doví o Mistrově smrti a přijede sem vzít si zase varhany, jistě zámky snadno otevře. Možná ale, že FUR administrativně rozhodne, že reklamace varhan by se nevyplatila, a velký drahý nástroj bude ponechán svému osudu

v pouštní oáze. Příklady takových administrativních rozhodnutí jsou přece časté. Například, když už mluvíme o varhanách, podobným způsobem se u nás zacházelo s kostelními varhanami ve vyklizeném pohraničním pásmu atp.

* * *

Když poutníci s oslem a Xaverem dorazili k silnici, zaradovali se, zjistivše, že auto je dosud na svém místě a zřejmě netknuté. Uložili cestovní nádrž a ostatní zavazadla do kufru, a protože chtěli vzít s sebou osla na další pochod pouští k oáze Ateliéru akčních umělců, rozhodli se, že ho naloží do auta. To mělo naštěstí stahovací střechu a odklopná zadní sedadla na zvětšení skladovacího prostoru. Xaver bude u něj a bude ho držet za uzdu, aby snad v panice nechtěl z auta vyskočit. Pravděpodobné zaneřádění auta bohatě vyváží různé výhody.

* * *

To vše se přihodilo mezitím a nyní zastihujeme Syku, Hortulána, Xavera a osla na známé již cestě do oázy Ateliéru akčních umělců a dynamické galerie.

Staříci se střídají v jízdě na oslíku, chlapec Xaver kluše vzadu a pohání. Poutníci diskutují, jak nejlépe sdělit správcům Ateliéru akčních umělců, co se stalo, a hlavně, jak taktně nanést Psamanthě, že její dcera se spustila s Revoluční skupinou akčního umění, kde je asi také nejspíš její otec a Psamanthin bývalý manžel.

* * *

Hortulán vrazil do dalších dveří. Nic – nikde nic – jen nějaké papíry – jakýsi účet a zmačkaná obálka z barevného týdeníku. Jak otevřel dveře, papíry v prázdné místnosti zavířily. Jakýsi veliký černý pavouk rychle utíkal se schovat mezi prkna – Hortulán cítil jakousi větrně prázdně protivnou úzkost.

V celém tom utěšeně bílém přízemním baráčku u jezera bylo jen prázdnost a opuštěnost. Po Filoxénu Lorisovi a Psamanthě ani stopy. Pochopitelně žádný radiofon – po přístroji zbyl na podlaze jen tmavší čtverec. Za domem stopy po ohništi – to pálili nepřijemné dokumenty, které nemohli a nechtěli vzít s sebou. Utekli, zdrhli, byli pryč – a akční umělce ponechali jejich osudu.

Ten byl ovšem trudný, protože objektivní přírodní zákony se nedají nadekretovat nebo změnit nějakými manifestacemi. A v tomto případě měl náhodou pravdu zastaralý dr. Wolfgang Gruber.

Z původních patnácti akčních umělců jich našli jenom pět naživu, a ti už taky dodělávali. Dva další byli zapleteni do svých dynamických kineticko-uměleckých systémů, které se však už netočily, neboť jejich posunovatelé byli mrtví a už se na nich taky pásli ptáci, nějaký menší druh supů nebo co. Nebudeme si tady povídat, jak vypadali ani jak už na dálku strašně smrděli. Jeden akční umělec plaval nafouklý v jezírku, děláje tak rekreační plavidlo nějakým vranám – zřejmě se tam v šíleném raptu vrhl, a protože neuměl plavat, utonul. Zbývajících sedm nebylo k nalezení nikde. Snad uprchli do pouště a běželi a běželi, až padli, snad aspoň některé vzali Loris a Psamantha s sebou za nějakým kamuflážním účelem, kdo ví. Asi už si Loris našetřil dost peněz ze stipendií akčních umělců od FUR a rozhodl se, že odtud vyrazí dřív, než z toho zcvokovatí sám.

Zbývajících pět akčních umělců patřilo ke skupině monumentální, na rozdíl od dynamicko-akční, a proto vydrželi déle, protože

víc šetřili energií. Seděli a stáli v bizarních pozicích jako skutečné umělecké výmysly nějakého pytlema praštěného Rodina. Vypadali vyhuble, zchváceně a měli do černa okoralé rty, protože už kdovíjak dlouho nic nepili – dokavad je Loris pomocí léků jakžtakž udržoval, dokavad je krmil, buď lžící, nebo i sondou, mohl je světu ukazovat jako excentrické a ve své kreace zabrané akční umělce. Jakmile je ponechal svému osudu, byli odsouzeni k smrti, pomalé a snad bolestné; ale oni snad bolest ani nevnímali, a jestli vnímali, nemohli to dát najevo. Jednomu nějaký pták vykloval zaživa oko – a on se nebránil – ať to tady je, jak by se to realisticky stalo – ostatním aspoň našly všelijaké mouchy do očí, do nosu, do úst a tak. Asi by jim už nebylo pomoci, ani kdyby je teď našli a odborně ošetřili, protože už byli vysušení – byli tak blízko vody, a nenapili se.

Asi si myslíte, že takový duševní stav neexistuje, že kdyby byli ti blázni ponecháni sami sobě, však oni by se o sebe začali starat, stejně to dělají jistě všechno jenom jako takový tyjátr na normální lidi.

Ale to se právě mýlíte. Takový duševní stav právě je, jak o tom psal ten dr. Gruber, jenže v civilizovanějších zemích, jako například taky v Československu, už prakticky není vidět, protože jsou na něj léky. Z toho důvodu právě vznikl i na naší planetě, nejen na Geomimě, na Západě názor, že to není a nikdy nebylo a že si to vymysleli nepokrokoví psychiatři. Z toho důvodu právě už to tam ale zase začíná, ale nikdo to zatím nepozná, protože se to tam odborníci přestali učit. Dále se zajisté domníváte, že to, co tady líčím, by se mohlo stát někde snad na Geomimě, ale nikdy na zeměkouli, aspoň ne u civilizovaných lidí. A to se taky mýlíte. Ono se to totiž už děje, jenže ne tak okatě a masově, jak jsme to tady jaksi extrémně ukázali, totiž to, že neléčení blázni, o které se nikdo

pořádně nestará, umírají – to je běžné jako houska na krámmě právě v těch svobodných demokraciích. A ta situace, jak jsem ji tu vylíčil, ta by se taky klidně stát mohla a možná že se někde už stala nebo děje.

Takoví tzv. posturální umělci už přece jsou, tak abyste věděli, kdo a co to jsou, pokud to ovšem nejsou jenom podvodníci. A kdyby na ně nikdo nedozíral, tak by dopadli právě tak jako tady v té knize, v té oáze Ateliéru akčního umění. Vůbec by nepřišli k rozumu, vůbec by se nezačali z nouze chovat normálně, jak si představujete, jak si každý laik představuje a jak si dneska, bohužel, už představují i různé socpracáci, terapeutičtí ošetřovatelé a tak, ba dokonce už i psychologové a snad i psychiatři. To se totiž už mockrát a mockrát zkoušelo, vždycky znova a znova, a nikdy k rozumu nepřišli, to spíš umřeli, a nikdy tomu nikdo nevěří a zase to zkouší znova a znova, co kdyby přece jenom...

Tak už dost, autor opět ustupuje do pozadí, oslovování čtenářů je stejně prý proti pravidlům moderních umění – ještě štěstí, že se ta pravidla pořád mění.

Hortulán se snažil jim vlhčit rty a tak, ale oni už nereagovali, čím víc totiž jejich nemocný mozek trpěl dehydratací, tím nenormálněji reagoval, až nakonec Hortulán v hrůze vyskočil na oslíka, uhodil ho patami a uháněl pryč.

Syka a Xaver ho poděšeně následovali.

* * *

„Promiňte, pane, ale překračoval jste rychlost.“

„Jéžišmarjá, policajt! Človče, kde jste to byli celou tu dobu, vždyť já už na vás čekám jako na boží smilování – proto jsme to totiž tak hnali, vy nemáte ponětí, co se to tu děje – co se to tady stalo...“

„Ano – a také – máte, prosím, povolení k přepravě dobytka? Jestliže ne, tedy ten osel nemá ve vašem autě co dělat, jestliže ano, musím vás, pane, bohužel upozornit, že vaše vozidlo není k takové přepravě vhodné, takže je vám možno uložit pokutu až do...“

„Člověče! Na to se teď laskavě vyserte! Vy tady něco mektáte vo překračování rychlosti a nedovoleným převážením vozlů – jenže támhle máte plnou oázu mrtvech a umírajících bláznů – a támhle máte, v té rozkotané pevnosti, asi patnáct nebo kolik zavražděnejch – a šest bláznivejch vrahů se samopalama tady v té poušti na svobodě – tak je to, milej pane strážník – proto totiž jsme to tak hnali a proto máme naloženýho taky toho vozla – jenom se tam jděte podívat a uvidíte! – no – tu posilu si přivolejte, to udělejte, ale né na nás – však vono se to všechno ukáže...“

16

Asi po půl kilometru cesty se to již začínalo ukazovat.

Nejprve viděli kámen, který měl divný, pokroucený obličej a otevřená kulatá ústa, jako by volal. Xaver se zastavil, ukázal na kámen a významně se usmál.

Syka, který právě jel na oslíku (Hortulán šlapal), strnul. Projelo jím to jako elektrika.

Najednou se strašně styděl před Hortulánem a hlavně před Xaverem a snad i před tím oslem, a byl by se nejraději obrátil a vrátil. Ale minimikrokaravana pokračovala dál.

Pak se objevila další tvář, nadlidsky velká, v záhybu bílé stezky, a vykroukla tak nenadále, že se všichni poděsili. Pak již na ně naráželi stále častěji a Syka se cítil stále hloupěji a hloupěji.

Neboť zde poušť již končila, krajina mezi bílými balvany byla protkána podobně bílými, tvrdě ušlapanými stezkami a vegetace, vyčnívající mezi těmito nepřehlednými rysy krajiny, byla sice ještě pořád suchomilná, ale už zdaleka ne pouštní. Rostly zde jakési obrovské pryšce, které právě paraplátkovitě kvetly růžově a žlutě, a jakási nízká, pokroucená jehličnatá dřevina, připomínající kleč čili kosodřevinu. Celkově byla krajina podstatně utěšenější a příjemnější než uprostřed pouště a zdála se ujišťovat poutníka, že příhody, které ho zde potkají, nebudou a nemohou být tak strašidelné a divné jako ty, které ho potkaly předtím v nitru pusté oblasti.

* * *

Jak jsme již řekli, ukazovaly se další a další úkazy. Objevil se například u cesty povalený sloup jako z nějakého antického chrámu nebo co, jenže byl uprostřed zavázaný na uzel. Musel být ovšem v této zauzlené podobě již předem vytesán, ale i tak působil zvláště jako bizarní kamenický vtíp. Jak pokračovali dále, byly náhodně se objevující sochy stále bizarnější a bizarnější, některé abstraktní, některé opět protivně realistické. Poměrně časté zde byly jakési sochařské hříčky, například balvan vytesaný na způsob jakési kapličky s mřížovaným oknem dosti složitého vzoru, kterážto mříž však byla rovněž z kamene. Uvnitř této kapličky byly dvě dosti velké kamenné koule a nápis na kapličce vyzýval návštěvníky, aby použili bidla a přesvědčili se, že koule jsou zcela volné a mohou se pohybovat. Bidlo bylo prostrčeno oknem tak, že jeho konec vyčníval, a vskutku by bylo velmi obtížné, ne-li nemožné, toto bidlo strčit do kapličky tak, aby se octlo mimo dosah osoby stojící venku, protože vnitřek kapličky byl na šířku, délku i výšku podstatně kratší než celá délka bidla. Kdo strčil do koulí, zjistil opravdu, že jsou volné a že se s nimi dá uvnitř komůrky či kapličky kutálet, z čehož plynulo, že musely být vytesány z jednoho kusu, z kamene, který tvořil vnitřek komůrky, a to přes mříž, nějakým snad dlátem na dlouhé rukojeti nebo co, neboť nikde nebyl žádný jiný otvor a v okénku byla umně prolamovaná mříž, rovněž vytesaná z jednoho kusu kamene.

Potkávali pak více takových hříček, například u cesty, zapuštěn do kamene, ležel kamenný řetěz s pohyblivými články, na blízké plošině stál poněkud vyabstrahovaný kamenný houpací kůň, který se vskutku houpal, dále veliký kamenný pták, kymácející se na podstavci, jako by zobal, jiný pták byl uzavřen v kleci, opět zřejmě z jednoho kusu kamene jako předtím koule v kapličce, ale ještě mnohem umnějšší, neboť kromě jiných věcí tento pták také kýval hlavou na jakémisi kamenném kloubu.

Za chvíli se vegetace zvýšila a zbudněla. Byli opravdu již na mém kraji pouště či vlastně už z pouště venku. Syka se vyměnil s Hortulánem a oslík měl teď mnohem těžší břemeno. Výskyt excentrických skulptur se nyní ještě zhustil, byly to už různé ležící, stojící či sedící postavy, většinou něco mezi lidskými postavami, jakýmisi lvouny či tuleni a normálními balvany. Některé neměly oči, jiné naopak různě protivně zíraly. Vyskytovaly se však také tvary zcela abstraktní, na způsob rozeklaných kaktusů, částečně zakulacených škatulí, prstenců a útvarů připomínajících prkénka od záchodu. Jeden z útvarů vypadal nápadně falicky, a když ho Hortulán spatřil, poukázal na něj Sykovi a pobídl oslíka k bystřejšímu pochodu.

* * *

Situace vyžaduje vysvětlení:

Poté, co se poutníci konečně dostali do kontaktu s pouštní policií, následoval skoro týden vyšetřování a vysvětlování na stanici a kolem stanice pouštního distriktu. Jeden den byli poutníci dokonce zatčeni a v base, ale brzy nato hned zase propuštěni.

Museli ovšem udat své permanentní adresy s tím, že budou povoláni jako svědkové k soudu, až budou zlotřilci polapeni. Zatím však se nepodařilo chytit ani Filoxéna Lorise a Psamanthu (v jejich případě ovšem bylo pochybné, zda se vůbec dopustili nějakého trestného činu), ani vražednou skupinu revolučních akčních umělců. Za účelem vyšetřování byli zadrženi i Xaver a jeho oslík. Ti byli však, jako zřejmě nedůležití, propuštěni z policajtských pazourů o něco dříve.

Nezapomeňme též dodat, že když s nimi policajti skončili, byli poutníci ještě také obtěžováni různými druhy žurnalistů a televiz-

ních kameramanů. Nakonec se však přece jen odpoutali, nasedli do auta a odjeli směrem na Erémopoli, i když etnický kongres, na který měli původně jet, už dávno skončil. Jeli však tím směrem původně z jakési setrvačnosti, neboť byli proběhlými událostmi dosti zblblí.

Když však naposled tábořili už blízko výjezdu z pouště, uvědomili si nesmyslnost svého počínání. Nyní jim vlastně nezbývalo než doplnit zásoby, benzín a vodu, obrátit a jet další týden stejnou cestou přes poušť zase zpátky, protože to byl nejlepší, nejlevnější a nejpraktičtější způsob, jak se mohli dostat domů. Do Erémopole jako soukromí turisté už jet nechtěli, neboť byla proslulá svou drahotou, a snížené ceny za stravu a ubytování jako pro členy kongresu se na ně již nevztahovaly, když kongres zmeškali. Ke všemu zde byla ještě ta možnost, že by je mohla na zpáteční cestě napadnout Revoluční skupina akčního umění. Poušť se sice nyní hemžila policajty a zástupci sdělovacích prostředků, ale členové Revoluční skupiny byli zřejmě blázni, a tak by na to nemuseli ani dbát. Nicméně napřed směrem na Erémopoli postupovat museli, protože to byla jediná možnost, jak si doplnit zásoby. Do této situace však začal Syka zase lamentovat a brečet jako na začátku, protože mu zřejmě unikla plánovaná možnost navštívit erémopolské hampejzy a tak konečně, na stará kolena, poznat mystérium ženy. Zbytečná protivná cesta nudnou vyprahlou pouští tam a zpátky jeho neúspěch ještě jaksi podtrhovala. Kupodivu, nečekaná, vzrušující a dosti ohybná dobrodružství, která poutníci v poušti zažili, nedovedla trvale odvrátit jeho mysl od mrzkého cíle. Je třeba ovšem připustit, že část těchto dobrodružství byla jaksi erotogenní a na Syku snad působily v tomto směru i projevy agrese a surovosti, jichž byl svědkem, neboť, jak víme, měl jistý sklon k sadismu. Hortulán ho dosti netrpělivě a dopáleně chlá-

cholil, ba mu i nadával, ale do toho se náhle objevil Xaver se svým oslíkem. Ten rovněž postupoval, ovšem pomaleji, na kraj pouště k nejbližšímu poštovnímu úřadu, aby vykonal poslední vůli svého Mistra a odevzdal jeho skladby na adresu nejbližší pobočky FUR v Erémopoli; chyba byla pouze v tom, že ve zmatku kolem policejního vyšetřování poutníků i Xavera zůstaly v kufru Sykova obstarožního auta. Mimochodem bylo stejně s podivem, že ještě ke všemu se jim někde v poušti neporouchalo nebo že jim je někdo nevykradl či neukradl, když je tak často nechávali opuštěné při ústřední silnici skrze poušť. Nicméně mladý domorodec ve svém pochodu s oslíkem pokračoval, protože si uvědomil, že Hortulán a Syka pojedou dál po silnici na Erémopoli, a že tedy ho, dříve či později, musí dohonit. To se také stalo a toho večera, když se Syka opět hystericky kroutil nad svým osudem, seděl mladý domorodec u jejich sudového ohně, zatímco oslík, uvázaný opodál, se tiše popásal na trnitém křoví.

Poutníci ovšem hovořili svým rodným jazykem, který Xaver neznal, nicméně svou bystrou intuitivní inteligencí přírodního člověka, jejíž výkonnost často udivuje a mate civilizované učence, nějak postřehl, o co Sykovi jde, a zahovořil konejšivě svou zvláštní domorodou verzí federálního jazyka:

„Kapitán chce hup hup, pět mil odtud v poušti žena sochařka, vítá ráda bílé muže, nic platit, jenom pro Xavera jeden kulatý.“ (Snad poznamenejme, že pouštní domorodci mají ve zvyku oslovovat všechny bělochy titulem kapitán a že hup hup značí v domorodém jazyce pohlavní styk.)

Syka se na to hned chytil jako moucha na med a prohlásil, že k ní chce. Marně se ho Hortulán snažil z toho srazit výkladem, že sochařka zřejmě též patří k různým bláznivým umělcům, které FUR pro nic za nic živí v této poušti, že kdoví, co je to zač, když

už se přece setkali i s vrahy, a dále, že by se nemělo riskovat další nechávání nehlídaného auta u silnice zvláště nyní, když je po silnici mnohem větší provoz kvůli senzaci s masovými mordy – anebo jinak, že by se muselo daleko a nesmyslně objíždět.

Na to Syka odpověděl, že mu to je jedno, protože to chce, a že koneckonců auto je jeho, Sykovo, takže nechce-li Hortulán s ním, bude muset do Erémopole mašírovat pěšky nebo si nějaké auto stopnout, zastaví-li mu ovšem někdo, protože pěší stařec je vždy podezřelý, to není jako nějaký mladíček nebo holka. Hortulán se tedy nakonec podvolil. Koneckonců ho záhadná amatérská profesionální sochařka začala zajímat a potom si myslel – copak – aspoň si spravím sebevědomí pošramocené s tou Zuzanou.

Výsledek právě vyložené situace však nyní pozorujeme.

* * *

Poutníci se blížili k obydlí sochařky a její blízkost byla ohlašována fantastickými skulpturami, rozestými po krajině. Hortulána přepadl opět pocit snového, nereálného opakování. Nejdříve takto vyrazili k oáze Ateliéru akčního umění, kde všechny pitvornosti s takzvanými umělci jaksi začaly. Pak šlapali se Zuzanou a pštrosem, kde došlo k hlavní katastrofě, atd. atd., šlo jaksi pořád o variace na stejné téma, pořád se někam chodilo a jezdilo přes poušť a Hortulánovi se celá situace jaksi nezdála a připadala mu stále snovější, jako sen, který se opakuje, ale s různými variacemi, mezi probuzeními při horečce.

Nejzákladnějším motivem se zde zdála cesta za sexuálním ukojením či spíše za takzvaným mystériem ženy, které však stále jako by unikalo jako klenba oblohy nad horizontem, která neustále ustupuje. Co se týkalo jeho samého, poznal za života, jako většina,

i tuto jeho stránku, i když si matně pamatoval na podobný pocit nepolapitelnosti ze svého raného mládí. Ale nedovedl se dobře vžít do Syky, který vlastně tuto věc v její skutečné podobě nikdy nepoznal až do kmetského věku.

Jeho reflexe pak byly přerušeny objevením další falické skulptury, která se zdála o poznání realističtější než předchozí. Začala se ho zmocňovat vilná chuť, ale zároveň se stupňoval i pocit podivna a nebezpečí. Poutníci přidali do kroku. Oslík statně vykračoval. Po bocích se mu na provázcích houपालy balíky Mistrových not, které Xaver z nepochopitelného důvodu bral s sebou. Tvrdil, že se již neodvažuje se od nich odloučit, protože po celou dobu, co Hortulán a Syka byli ve vyšetřování, umíral strachem, že se k notám, zamknutým v autě, již nedostane a nebude moct splnit poslední přání svého milovaného pána a velitele.

V této fázi stezky se stále častěji, vždy s rafinovanou nečekaností, vynořovaly skulptury, připomínající sice neurčitě, ale stále sugestivněji ženské a mužské pohlavní orgány a ženské vnady jako ňadra a hýždě. Zdálo se zřejmé, že Xaver nelhal vzhledem k hlavnímu amatérskému zájmu profesionální sochařky. Konečně tento háj přípovědí a nápovědí skončil a poutníci vyšli na planinu.

Zde stála jakási ohrada či zahrada, plná různých skalek, kaktusů a abstraktních skulptur, a uprostřed ní se tyčil dosti rozsáhlý dům nekonvenční, avšak moderně krabicovité architektury. Zdálo se, že na rozdíl od umělců, se kterými se poutníci na své cestě již setkali, neodvisela tato sochařka od stipendií FUR, ale zřejmě sama, a to dosti vydatně, vydělávala prodejem soch.

Prostředí bylo sice svým způsobem bohémsky sešlé, ale zřejmě dosti zazobané. Byli zde také již mnohem blíž civilizaci. K zahradě a domku se táhly dráty elektrického vedení, podpírané známými stožáry.

Byla zde dokonce i dopravní komunikace. Kolem domu vedla jakási silnice, dokonce jakoby asfaltovaná, i když zřejmě neudržovaná. Hortulán se divil, proč nejeli za záhadnou sochařkou po této silnici autem, ale pak si uvědomil, že po stezce s oslíkem to bylo nesrovnatelně kratší. Syka se dále vyjádřil též v ten smysl, že by si nepřál, aby ho auto, stojící před domem, mohlo svým číslem snad kompromitovat.

Xaver s oslem zůstal u brány a pokynul poutníkům, aby vstoupili do areálu zahrady. Ti tak učinili se směsí chtivosti a ostychu.

Na dveřích byla tabulka a na ní nápis:

PŘIJDU HNED

Posadili se tedy na lavičku před verandou a čekali. Jejich fantazie pracovala, ale ostýchali se jaksi jeden ke druhému mluvit. Napětí, převážně úzkostné, stále stoupalo. Čekání se stávalo nekonečným.

Konečně, asi za čtvrt hodiny, se ozval motor auta, které vjíždělo ze silnice do zahrady a zastavilo se na betonové platformičce v zahradě blízko jakési skulptury, sestávající z jakýchsi podivných schůdků, které však byly zároveň jakoby zuby pitvorně naznačené obří hlavy. Auto bylo však dosti sešlé a nijak zvlášť nóbl. Vysoukala se z něho vysoká, nepřilíš mladá a hezká, nedbale oblečená ženská s přirozeně plavými vlasy a dlouhým koňským obličejem, žádný přepych.

Vyndala z auta rozměrný pytlík z hnědého, tuhého papíru, v jakém se všude ve Federaci nosí nákupy místo v taškách, jak se to dělá jinde na Geomimě.

Stoupala proti nim po cestě do kopce – zapomněli jsme poznamenat, že zahrada byla na svahu – s těžkým pytlem v náručí

a v pravici se jí klinkal a zvonil svazek klíčů, jak zamkla auto a jak si pak chtěla odemknout svůj dům. Jak se blížila, viděli poutníci, že její velikost z dálky špatně odhadli a že je nepřirozeně vysoká, vyšší než Syka, který byl poměrně dosti dlouhý. I muž její výšky by už nápadně a nepřirozeně vyčuhoval. Bylo vidět, že má velké kostnaté ruce, také chodidla měla velká, v jakýchsi hypertrofických teniskách. Nohy měla, vzhledem k proporcím těla, dosti baňaté. Byla naboso a její holeně byly zřetelně porostlé světlým chmýřím. Stehna a boky pod modrou plátěnou sukní se zdály mohutné. K prsům tiskla pytlík s nákupem, ale zdálo se, že v tomto směru je vyvinuta spíše nedostatečně. Měla dlouhý krk a hlavu k tělu poměrně malou, jak jsme již řekli, s dlouhým obličejem s jakoby mrtvýma, světle modrýma kozíma očima.

Podobala se celkově mírně zpotvořené, dosud nepřiliš abstraktní moderní soše ženy v poněkud nadživotní velikosti, jako by její tvary napovídaly její povolání.

Poutníci, když ji viděli, téměř automaticky povstali z lavičky. Syka se dotmava zarděl. Hortulán se sice také styděl, ale daleko víc se ho zmocňoval nepochopitelný chtíč vůči této divné a vlastně dost nehezké ženě. Bylo teď zřejmé, že jeho selhání se Zuzanou v autě byla jen nějaká dočasná indispozice, kdežto teď se vše dělo zcela naopak.

Okolnost, že tady čekají vlastně najisto, nebo tak se alespoň zdálo, dále podivný, amatérsko-bohémský charakter akce, snad i fakt, že tato žena je nejspíš asi slavná, to vše se spojovalo v mohutný pocit chtíce a vlnosti. Dále přehnaná velikost ženy a její jakoby kobylí tvář připomínaly historky o vojácích souložících s kobyly a podobné vzrušující bizarní zkazky. Tak cítil předtím jen jednou, jako chlapec asi třinácti- nebo čtrnáctiletý, když se mu jeho spolužák vychloubal, že má poměr s jednou paničkou, a že když bude Hortulán chtít, mu to u ní také smluví. Hortulán

nechápal, že kamarád jenom tak fantazíruje a renoméruje, a chtěl ho vzít za slovo. Ten se styděl uhnout, a tak se smluvili, že ráno v deset, bylo to o prázdninách, na ni před jejím domkem budou čekat, až půjde z nákupu, a tak se to dohodne.

Hortulán celou noc nespal a několikrát za sebou onanoval, tak byl rozčilen, měl snad i horečku. Ráno byl před domkem už někdy v devět, pak tam nakonec musel kamaráda přitáhnout, ten se stále ještě nepřiznal k podvodu, stáli tam, Hortulán dychtivý, kamarád ve smrtelných rozpacích.

Konečně se panička objevila. Bylo to v létě. Hortulán měl jenom jakési trenýrky – a přes usilovnou noční činnost reagoval tak, že ho kamarád s rozpačitým smíchem zakrýval. Ale paničku ani neoslovil. Hortulán pochopil, že to byly všechno jen výmysly, dal mu pěstí do nosu, až se mu spustila krev – a se vzteklým pláčem utekl – zlaté mládí!

Nyní však, ač již stařec, byl vzrušen stejně jako tenkrát při spatření té paničky, která se mimochodem také vracela z nákupu a také byla mnohem vyšší než on – s tím rozdílem, že tehdy byl Hortulán chlapec a ženská normální, větší, kdežto nyní šlo o ženu kobylicím způsobem nadživotní.

V této souvislosti Hortulána napadlo, že to možná je taky všechno blaf a že je divůšek Xaver vyvedl na vrbu jako jeho tenkrát ten spolužák.

Ale nevyvedl.

Obří žena se při pohledu na vynervované poutníky konejšivě a skoro mateřsky zasmála koňským chrupem a přátelsky je pozdravila: „Buďte vítáni, hoši. Slyšeli jste o zdejší službě poutníkům? Snad jste nevěřili svým uším? – Ale je tomu tak – je to pro mě nepostradatelný zdroj inspirace. Bez poutníků bych nemohla umělecky tvořit. Tak pojdte dál.

Nononono,“ řekla s úsměvem, pohlížejíc na Hortulána, „jen ne tak rychle, abychom se příliš brzo nevyčerpali. Ačkoliv tomu my tady umíme odpomocť.“

Odemkla a poutníci vstoupili. Syka se bál a styděl a váhal, Hortulán ho musel strkat do dveří.

* * *

Uvnitř byl v přízemí jakýsi ateliér, do kterého padalo světlo jednak velkými okny v přední frontě, jednak skleněným stropem. Stály tam různé dokončené i rozdělané sochy, z nichž mnohé se svými nadlidskými proporcerami a neohrabanými rozměry podobaly své tvůrkyni. V pozadí byly točité schody, které vedly na jakousi galerii či pavlač neboli, jak říkali staří Čechové, prampouch, ze které se otvíraly dveře do místnosti v patře.

Tím chceme říct, že přední část domku, kde byl v přízemí ateliér, byla jako jediná velká místnost od podlahy ke střeše, jež nad tímto místem byla ze skleněných kachlů, kdežto zadní část měla jakési patro, jež vybíhalo do přední části tou jakoby pavlačí.

Ale to poutníci všechno vnímali jen nedokonale, protože jimi zmítaly vášně. Sochařka kráčela před nimi po schodech do patra a Hortulán ji následoval, fascinován pohledem na její nadlidsky mohutné hýždě. Kdyby byla sochařka normální velikosti, mohla by mít takovou zadnici jen za cenu hrubé disproportionality nebo nenormální tloušťky, což by vilnost naopak narušovalo. Při jejích celkových rozměrech však přitom měla postavu pořád víceméně ztepilou, i když ne zcela klasického kánonu.

Představa ženského zadku nadlidské velikosti je, zdá se, v tajných ambitech mužských myslí dosti populární, jak dosvědčuje i umělecká činnost fotografa Jana Saudka, což spadá pod pojem

etologické kategorie supernormálního stimulu. Odtud asi značná obliba oněch starorakouských karikatur znázorňujících jezdkyňi na kobyle v úboru z minulého století, sedící tradičním ženským způsobem na stranu – v pohledu přímo zezadu, takže to zčásti vypadá, jako by jezdkyňe měla obrovskou obnaženou zadnici se sukni shrnutou víc na jednu stranu. Kobyla na tomto druhu obrázků bývá šimlice nebo plavka a má nakrátko přistřižený ocas, takže je všecko vidět. Na hrubších verzích bývá znázorněno, že kobyla močí.

Hortulán tedy stoupal do patra za sochařkou a říjel chťičem. Zato Syka se strašně bál jako vždycky, když k tomu mělo dojít, když už to bylo na spadnutí čili nevyhnutelné. Hortulán ho musel vést za ruku.

I tak div neomdlel a dělaly se mu mžitky před očima.

Nahoře sochařka nejprve postavila pytlík s nákupem na stůl v silně rozbordelené kuchyni, kde to páchlo jakýmsi zelím, a otevřela další dveře do podobně rozbordelené ložnice, kde to naopak bylo cítit nakyslým ženským sexuálním pachem.

Aniž se zdržovala nějakými úvody nebo vysvětlivkami či snad sprchováním atd., začala se sochařka beze slova svlékat donaha.

Svlékla si zapatlanou blůzu a bílou podprsenku, přičemž se ukázalo, že je vskutku spíše útlejších vnaď, jako bývají některé druhy nohatých černošek. Výrazné vyhrocení prsů ukazovalo, že její dorotí služba poutníkům je vskutku amatérská, tj. z pouhé záliby či lásky k věci.

Nicméně byla vybavena aspoň poloprofesionálně. Hortulán si povšiml, že na zdi u postele visí dűtky a že v hadrech na podlaze se válí suspensor s přidělaným umělým údem. Tak se sochařka zdála být zařizena i na zvláštnější zákazníky a jejich osobitá přání. Další speciality byly asi v prádelníku.

Blůzu i podprsenku hodila sochařka jednoduše na zem. Poté si rozepjala a spustila sukni, odkopla ji do rohu k ostatním svrškům, stáhla si kalhotky – přičemž poutníci viděli slibně vyšpulené hýždě a zadní záběr na ohnisko vnaď – rovněž je odkopla, skopla tenisky a šmikla sebou na rozválenou postel, kde zaujala zprvu jednu ze známých pozic ležící Venuše, zatím s cudně sraženými nohama.

Byla celkově jednobarevně zlatě nahnědlá bez obvyklých bílých obrysů plavek – zřejmě se opalovala nahá, asi na ploché střeše domku – měla zlatavé chmýří na pažích a holeních a světle hnědý trojúhelník, jak už se tady o tom vlastně jednou mluvilo a jak to lze též ad oculos vidět na obálce torontského vydání knihy *Striptease Chicago* od Jana Nováka.

Hortulán si všiml teprve nyní, že na prádelníku je busta mladé dívky, která mu připadala jaksi povědomá. Uvědomil si, že je to Zuzana, ale než se stačil zeptat, byla jeho pozornost odpoutána zcela jiným směrem, takže na svou otázku zcela zapomněl. Sochařka se totiž podívala svými vilnými, kozíma, světlýma, jako mrtvýma očima na fascinované zákazníky a úsměvně odhalila kobylí chrup v plných rtech. Promluvila, přičemž si poněkud šlapala na jazyk:

„Tak jak to budete chtít, hoši? Jeden po druhým, nebo voba najednou? A když voba najednou, tak kam? Poručte si, já vám ráda vyhovím.“

Geomimální ekvivalent rolls-roycu stál dole vedle sochařčina bohémského autíčka a zdálo se, že je touto společností indignován.

Určitě indignován se zdál černý šofér v šedé uniformě se žlutými výložkami, který zde otráveně pokuřoval, opřen o chladič limuzíny.

Jeho chlebobárce, pan Sálus, byl u té bláznivé sochařky už moc dlouho – a pak ta dlouhá a protivná cesta v noci do Erémpole. Panu Sálusovi to je ovšem jedno, protože ten může ve voze chrápat i s tím svým protivným ředitelem Sálusovy galerie, ale šofér ovšem bude muset být v noci vzhůru a řídit.

Čím víc se pánové zdrží, čím déle budou vybírat novou akvizici pro Sálusovu galerii, tím déle bude muset on, šofér, být v noci vzhůru a ráno v půl desáté zase nastoupit pohotovost, ať se někam jede, nebo ne. Na to byl pan Sálus velmi přísný. Taky si nemohl šofér zdrímnout teď a nahnat, co mu uteče v noci, protože to byla další páně Sálusova muška. Kdyby ho viděl spát, mohlo by ho to stát i místo – ach, bože, co by mu to ve skutečnosti udělalo, proč trvá na tom, že šofér ve službě nesmí spát, i když jen tak čeká? Jsou ti bohatí lidé ale blázni, vždycky nějaký podivíni, tak, nebo tak. I ti celkově nejnórmálnější mají alespoň nějakou takovou malou podivnost. Zatím nahoře v ateliéru prováděla dnes poněkud upravenější sochařka pana Sáluse a ředitele Sálusovy galerie po svých kracích.

Pan Sálus vypadal jako všichni páni Sálusové všude na světě, a tedy zřejmě taky na Geomimě – uvážíme-li to, jsou vskutku podivuhodně uniformní, mnohem uniformnější než např. vrátní

v jejich palácích – ba ani zdepřítomný ředitel Sálusovy galerie nevypadal úplně jako jiní ředitelé galerií, kromě toho, že měl jakousi obecnou auru intelektuální a dobře placené důležitosti.

„Myslím, pane Sálusi,“ švitořil ředitel, „že bychom se snad přece jen měli rozhodnout tady pro tu skulpturu – má něco – abych tak řekl – výhrůžného – právě tu kvalitu, právě tu kvalitu, kterou kritika na naší umělkyni zde tak oceňuje. Jak jste říkala, že se toto dílo nazývá?“

„Zuzana a dva starci,“ řekla sochařka.

„Jaký to zajímavý a originální název,“ jásal ředitel galerie, „a prosím vás, paní, kde je ta Zuzana?“

„Ta je v myslí těch starců,“ řekla sochařka.

„Ale který moment v příběhu těch starců ta skulptura znázorňuje?“ tázal se dále neúnavně švitořivý ředitel. „Je to předtím, co se rozhodli obžalovat Zuzanu, nebo až potom?“

Sochařka se zdála přemýšlet. Nevěděla, o co jde. Příběh Zuzany nikdy nečetla a neslyšela, jenom tak, co viděla různá výtvarná znázornění – a jediné, co věděla, bylo, že nějakí dva starci znásilnili nebo chtěli znásilnit nějakou Zuzanu. Někdo jí snad kdysi řekl, že je to ve 13. kapitole knihy *Daniel* (stejně na Geomimě jako u nás), ale ona měla nějaké vydání bible podle sekty, která poslední kapitoly knihy *Daniel* pokládala za apokryfní. V jejím vydání měl *Daniel* kapitol jenom dvanáct, a tudíž usoudila, že si z ní někdo vystřelil, a víc se o to už pak nestarala.

„Já myslím, že snad až potom – já nevím – já to spíš jenom tak jako cítím – na základě plastických vlastností těch těl – je to intuitivní proces.“

„A, prosím vás,“ dorážel dále ředitel Sálusovy galerie, „a povězte nám, tak to je tedy předtím, než byli soudem potrestáni?“

„No, to bych ani neřekla,“ pravila sochařka, „spíš bych řekla, že už byli – že vlastně jsou potrestáni tím, že tady jsou – protože život a existence je utrpení,“ dodala jaksi spěšně a pak nesouvisle. „Protože se chovali jako mužští šovinisté, víte?“

„Aha,“ řekl zase ředitel, „jak originální úvaha!“

„A z jakého je to sousoší materiálu?“ vyzvídal pan Sálus.

„Neolit – neolit na základní prefabrikované biokonstrukci,“ řekla sochařka odborně, „je to zcela nová technika.“

„Aha!“ řekl zase ředitel. „A mohla byste nám tu techniku objasnit?“

„To bohužel nemohu, to je moje výrobní tajemství.“

Chvilí trvalo ticho, skoro trapné, ředitel galerie se jaksi čuřil, že existuje sochařská technika, kterou nezná. „Tak já myslím, pane Sálusi, že bychom měli to sousoší koupit – jsem ostatně rád, že jste se odvážil se sem vydat, když, jak slyším, ti vrahové dosud nebyli polapeni.“

„Copak,“ řekl pan Sálus, „tady už to je přece v civilizaci, úplně na kraji – tady už žádní vrahové nejsou, sem by se neodvážili.“

„No, tím bych si nebyla tak jistá,“ řekla sochařka. „Vrahové jsou všude. A nežli zvíš, jsou tobě blíž,“ dodala, pohlížejíc laškovně na pana Sáluse.

10. 12. 1986

Jan Křesadlo
Zuzana a dva starci
Pouštní poutníci
(Poloautomatický román)

Notový záznam Jan Křesadlo
Na obálce busta Jana Křesadla od Jana Pinkavy
Korektura Eva Houšková
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 22. 11. 2024

ISBN 978-80-274-3188-5 (epub)
ISBN 978-80-274-3189-2 (pdf)
ISBN 978-80-274-3190-8 (prc)